

قورئانی پیروز

له

۱۰۰

وَأَسَلَّمَ
صَلَّى اللَّهُ

فهرمودهی پیغمبردا

د. محمد زکی محمد خضر
وهرگیرانی : صالح سه عید

بو دابه زاندنی جوړه ها کتیب سه ردانی: (منتدی اقرأ الثقافی)

التعمیل أنواع الكتب راجع: (منتدی اقرأ الثقافی)

برای دانلود کتابها مختلف مراجعه: (منتدی اقرأ الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی , عربی , فارسی)

منتدى اقرأ الثقافي

---

www.iqra.ahlamontada.com

۲۰۰۷

د. محمد زکى محمد خضر

و مكنرانى ، صالح سمعيد

خورشاني پيروز له

(۱۰۰) خاورموده ی پیغافه مېر د ا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پێشه‌کی:

سوپاس و ستایش بۆ خوای گه‌وره‌، دروود و ره‌حمەت بۆ سه‌ر گیانی پاکی پێغه‌مبه‌ری نازیزو یاران و شوێنکه‌وتوانی تارۆژی دوابی.

راست‌ترین وته‌ قورئانه‌که‌ی خوايه‌، دروست و دووره‌ له‌ له‌که‌و که‌م و کورتی، نه‌و قورئانه‌ی که‌هه‌ندێک نه‌ته‌وه‌ به‌رپێرو بلند ده‌کات و هه‌ندیکێ تر شکسته‌و داته‌پيو، نه‌وانه‌ی ده‌ستی پێوه‌ ده‌گرن و په‌یره‌وی ده‌که‌ن، سه‌ره‌رزو روو سووری دونه‌او قیامه‌تن، به‌لام نه‌وانه‌ی فه‌رامۆشی ده‌که‌ن و پشتگۆتی ده‌خه‌ن، ره‌نج به‌خه‌سارو به‌ده‌بختن. نه‌ته‌وه‌ی موس‌لمان هه‌رکات ده‌ستی توند پێوه‌ گرته‌بی، مامۆستای مروفایه‌تی بووه‌، به‌لام کاتی پش‌تی تی‌ کردو هه‌جری کرد بووه‌ دواکه‌وته‌و، به‌رده‌وام چاوی له‌ده‌ستی خه‌لکانی ترو نه‌یارانی ناینه‌که‌یه‌تی. بۆنه‌وه‌ی رێزو پایه‌داری بۆخۆمان بگێڕینه‌وه‌و جارێکی تر پێشه‌وايه‌تی و مامۆستایه‌تی مروفایه‌تیمان ده‌ست بکه‌وته‌وه‌و باده‌ست به‌قورئانه‌وه‌و بگه‌ڕین و بیکه‌ینه‌ به‌هاری دله‌کاغان و هه‌روه‌ک چۆن گه‌شتی به‌هارانه‌ به‌خۆمان و منان و که‌س و کارمان ده‌که‌ین، باگه‌شتی به‌رده‌وامیشیان هه‌بێت بۆ گولزارێ قورئان و دله‌کاغانی پێ‌ ناوبده‌ین.

زۆر دلخۆش بووم که‌ کتیبیکم بینی به‌ناوی (هذا القرآن في مائة حديث نبوي) بووه‌ خولیاي سه‌رم که‌به‌پشتیوانی خوا وه‌ریگێڕمه‌ سه‌ر زمانی شیرینی کوردی به‌ئومیدی ره‌زامه‌ندی خوای گه‌وره‌ و پاشان سوودی خۆته‌ری به‌رپێزی کورد. هیوادارم بتوانم به‌م هه‌وله‌ که‌مه‌ خزمه‌تێک به‌ قورئانی پیرۆزو نه‌وه‌ی نوی بکه‌م (والله من وراء القصد).

وه‌رگێڕ

پيشه‌کی دانه‌ر

سوپاس بۆ خوای جیهانیان، باشرین سلاو و ریز بۆ سه‌ر گه‌وره‌مان محمد (ﷺ) و که‌سوکارو هاوه‌لانی به‌گشتی.

راست‌ترین وته کتییی خوايه، که وتهی جیاکه‌روه‌یه‌و گالته‌جاری تیاڤیه، به‌لام زۆربه‌ی موسلمانان پشت‌گوێیان خستوه، که‌م‌ترین هه‌ولێک بۆ گه‌رانه‌وه‌و گه‌یشتنه‌وه به‌کاروانی عاشقانی قورئان بیر‌خستنه‌وه‌یه، که‌به‌سووده بۆ باوه‌ر داران. له‌م کتیه‌دا سه‌د فهرموده‌ی پێغه‌مبه‌ری تیا‌دایه (ﷺ)، دابه‌ش کراوه به‌سه‌ر نو‌ ده‌روازه‌دا:

ده‌روازه‌ی یه‌که‌م : هه‌شت فهرموده‌ی له‌خو‌گرتوه‌و ده‌رباره‌ی قورئان خوێندنو پله‌وپایه‌ی قورئان خوێتان له‌دو‌نیاو دوا‌پو‌ژدا .

ده‌روازه‌ی دووهم : نو‌ فهرموده‌ سه‌باره‌ت به‌فیربوونی قورئان .

ده‌روازه‌ی سێهه‌م : هه‌شت فهرموده‌ ده‌رباره‌ی له‌به‌رکردن و خو‌پاراستن له‌ له‌بیرچو‌نه‌وه‌ی قورئان و پله‌وپایه‌ی نه‌وانه‌ی له‌به‌ری ده‌که‌ن .

ده‌روازه‌ی چواره‌م : کاکلی ئه‌م کتیه‌ له‌چواره‌مه‌دایه که کارکردنه به‌قورئان و راسپارد‌وه‌و فه‌رمانی خواو پێغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌تی .

ده‌روازه‌ی پێنجه‌م : دو‌انزه فهرموده‌ له‌خو‌ ده‌گریت ده‌رباره‌ی چۆنیتیی خوێندنه‌وه‌ی قورئان و گ‌رنگی پێدانی به‌جوان خوێندنه‌وه (تجوید) و بێده‌نگ بوون (خشوع) له‌کاتی گو‌ی لی‌گرتیدا .

ده‌روازه‌ی شه‌شه‌م : هه‌شت فهرموده‌ ده‌رباره‌ی وێرده قورئانه‌کان خه‌تم و دابه‌شکردنی بۆ چه‌ند حیزبێک و نزا له‌کاتی خه‌تم کردنی، به‌و شی‌وه‌یه‌ی له‌ پێغه‌مبه‌ره‌وه ده‌گیردیته‌وه، وه‌باش‌ترین تیلاوه‌ی قورئان له‌ نو‌پۆدایه .

له فهرموده‌ی (٦٠ - ٧٠) ئه‌وه‌ی که هاتوو ده‌بارهی قورئان خویندنی ییغمه‌بهر (ﷺ) له‌پنج فهرزو سونه‌ت و نه‌وافله‌کان و سوچه‌کانی نیلاوه‌دا. وه‌چه‌ند سوره‌تیک‌ی قورئانی تایه‌ت کردوو به‌ریزی تایه‌ت، له‌سوره‌تانه (الفاتحه، البقرة، آل عمران، یس، دخان، الواقعة، الاسراء، الزمر، الملک، الزلزله، الاخلاص، المعزیزین، الکافرون) وه‌له‌ ئایه‌ته‌کان (ایات الکرسی، کۆتایی سوره‌تی البقرة، کۆتایی سوره‌تی الحشر) ئه‌و سوره‌ت و ئایه‌تانه‌ باب‌ه‌تی به‌شی هه‌شته‌مه‌ که (٢١) فهرموده‌ له‌خۆده‌گری‌ت. به‌شی کۆتایی له‌هه‌شت فهرموده‌ بیکهاتوو که دوعا به‌قورئان بکری و کری‌ له‌سه‌ر وه‌ربگری .

ئهم کتیبه‌ لیکدانه‌وه‌و شیکردنه‌وه‌ی فهرموده‌کان نیه‌ به‌و راده‌یه‌ی که‌ته‌ن‌ها ریز کردنی ئه‌و فهرمودانه‌و هه‌لۆسته‌ کردنه‌ له‌سه‌ریان .

هه‌ر که‌س ده‌یه‌وێت زیاتری ده‌ستبکه‌وێت، ده‌توانی‌ت بگه‌رێته‌وه‌ بۆ کتیبه‌کانی فهرموده‌و لیکدانه‌وه‌کان و ته‌فسیره‌کان. ئهم کتیبه‌ نه‌گه‌ر ته‌نها ئه‌وه‌نده‌ نه‌نجام بدات که سه‌رنجه‌کان راکیشی به‌لای گرنگی و گه‌وره‌یی خویندنه‌وه‌و ده‌ور کردنه‌وه‌ی قورئان و فی‌ربون و له‌به‌ر کردن و کار کردن پێی، ته‌واو کاریکی گه‌وره‌ی نه‌نجامداوه‌، هه‌ر که‌س واده‌زانیت مافی قورئانی نه‌داوه‌ به‌وشیوه‌یه‌ی خوا فه‌رمانی پێداوه‌، با‌بریار بدات ته‌وبه‌ بکات و بگه‌رێته‌وه‌ بۆلای په‌روه‌ردگاری و هه‌ولتی به‌ده‌ست هێنانی ره‌زامه‌ندی خوا بدات، نه‌گه‌ر به‌نده‌ نیه‌تی بۆ خوا بی‌ت و مه‌به‌ستی خوا بی‌ت، خوا گه‌رم‌تر ده‌چیت به‌ده‌میه‌وه‌.

فهرموده‌کانی تایه‌ت به‌ (فضل) و گه‌وره‌یی قورئان و لیکدانه‌وه‌ی سه‌دان فهرموده‌یه‌، ئه‌وه‌ی لی‌ره‌دا هێنراوه‌ دیارترینیانه‌، ئیمه‌ نه‌چوینه‌ته‌ سه‌ر ته‌فسیری ته‌واوی فهرموده‌کان، چونکه‌ نوسراوی تایه‌ت به‌و بواره‌ هیه‌، زۆربه‌ی فهرموده‌کان (صحیح)ن که‌میکیان هه‌ندێک له‌زانایان به‌لاوازیان ده‌ده‌نه‌

قهلم نهوانيش باسى (فضائل الاعمال) پلهو پايهى كرده وهى باش ده كات،
 ههرچى قهرموده يه كيش لهو بابه ته بيت با لاوازش بيت كارى پى ده كريت .
 نهم نو سراوه له كه م و كورتى به دهر نيه، حالتى وه كو حالتى هه موو
 كارى كى مروؤ، به لام ته نها پهرتو كه كه ي خوايه كه دووره له له كه و كه م و كورتى
 و هه له، هه ركس سوودى لهم نو سراوه بينى سوپاسى خوا بكات و داواى
 قبول بكات، وه هه ركس جگه له وهى بينى با داواى ليئوردنى خواى بكات و
 كه م و كورتى يه كان پر بكات هه .

دانه ر

دەروازەى يەكەم

پاداشت و پەلەوپايەى خويىندنەوہى قورئان

خوای گەورە لە قورئانى پیرۆزدا دەفەرمویت: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ (الانفال/ ۲) خويىندنەوہ دەور کردنەوہى قورئان باوہرى باوہرداران بەهێر دەکات.

۱ - لە عەبدولای کورى عەباسەوہ (ﷺ) دەفەرمویت: ((پیاویک وتی: ئەى پەنجمەرى خوا، چ کارێک زۆر خۆشەويستە لای خوا، فەرمووی: (الحال المرتحل) وتی: (الحال المرتحل) چیه؟ فەرمووی: ئەو کەسەى لە سەرەتای قورئانەوہ دەست پێدەکاتەوہ، هەركاتێک خەمتێکی تەواو کرد لە سەرەتاوہ دەست پێدەکاتەوہ)) ترمذى رىوايەتى کردووه.

لەو فەرموودەىدا پەنجمەرد (ﷺ) جەخت لەسەر ئەوہ دەکاتەوہ کەسێک سەرگەرمیى بەتیلانەوہ خويىندنەوہى قورئان، جار لە دوای جار هەلەکان بپۆزیتەوہ. هەروەها نامازە بەگەورەى پاداشتى ديارى کردنى وردى رۆژانە لەقورئان دەکات، (حال المرتحل) بریتىە لەوہى کەسێک خەمتى قورئان تەواو دەکات راستەوخۆ پاش خويىندنى نزاى خەتم دەگەڕیتەوہ سەر خويىندنەوہى سورەتى (الفاتحة) و پێنج نایەت لە سورەتى (البقرة).

چەندین فەرموودە هەيە نامازە بەباشترین کردەوہکان دەکات وەك: ((افضل الاعمال الى الله ادموها وان قل)) نەم فەرموودەى گەشتى، واتە:

نهوهیه: باشترینی کردهوه کانی لای خوا بهرده وامه کانه نه گهر چی که میش بیټ. بهلام فهرمودهی (الحال المرتحل) فهزلی بهرده وامبونی خوتندنه وهی قورنان دیاری ده کات.

۲- ((عن عبدالله بن مسعود (رضی الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: "من قرأ حرفاً من كتاب الله فله به حسنة، والحسنة بعشر أمثالها، لا أقول ألم حرف ولكن ألف حرف و لام حرف و میم حرف)) (رواه الترمذي).

واته: له عهبدولتلی کوری مهسعود (رضی الله عنه) ربوایهت کراوه که ینغمبهر (رضی الله عنه) فهرموویه تی: ههر که سینک پیتیک له قورنان بخوتنیت، چاکه یه کی بز ههیه، چاکه ش یه که به دهیه، من نالیم (الم) پیتیکه، بهلکوا (ل) پیتیکه و (م) پیتیکه. چهند جار بوونی چاکه، یه که به ده، راستیه کی قورنانه که خوا ده فهرمویت: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ (الأنعام/ ۱۶۰) واته: ههر که س چاکه یه که نه نجام بدات یه که به ده پاداشتی ههیه وه ههر که س خراپه یه کی نه نجامدا تهنها تولهی نه وهی لی ده سه نرته وه وه نه وان سته میان لی ناکریت.

هه نندیک له زانایان وتویانه: ههر پیتیک له پیته کانی قورنان زیاتر له چهند مانایه کی له خو گرتووه و ههر که س به پنی زانست و زانیاری سوودی لی ده بینیت.

۳- ((عن أبي امامة (رضی الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): " ما اذن الله لعبد من شيء افضل من ركعتين يصليهما وان البر ليزر على رأس العبد مادام في صلاته و ماتقرب العباد الى الله بمثل ما خرج منه يعني القرآن)) (رواه الترمذي).

واته: له باو کی نوامه وه (رضی الله عنه) وتی: ینغمبهری خوا (رضی الله عنه) فهرموویه تی: ههچ شتیک نه که خوا رینگه ی دابیت به بهنده که ی نه نجامی بدات باشترین له

خوینهری قورئان باوهردار بیت یان موناقد سوودی ده بیت بۆ کهسانی تر له وانهی گوئیستی خویندنی قورئانه که ده بن، تنها سوودی بۆ کهسی قورئان خوین نیسه به لکو بۆ کهسانی تر به وهی فیری قورئان خویندیان بکات یان ناگاداری حه رام و حه لاتی قورئانی بکات.

به لام تامی خوش کهسه که خوی ههستی یی ده کات، کهسانی تر ههستی یی ناکهن، ههروه که ئیمان وه کو خواردنکی خوش وایه تنها نه وه کهسهی ده بخوات ههست به تام و خوشی ده کات، هه لگری ئیمایش که فهرمانه کانی به جی ده هیتی خوی دووره پاریز ده گرت له قه ده غه کراوه کان و پابه ندی فهرمانه کانی ده بیت.

۵- عن اسيد بن حضير (رضي الله عنه) قال: بينما هو يقرأ من الليل سورة البقرة و فرسه مربوطة عنده اذ جالت الفرس، فسكت فسكنت، فقرأ فجالت الفرس فسكت وسكنت الفرس ثم قرأ فجالت الفرس فانصرف وكان ابنه يحى قريباً منها فاشفق أن تصيبه فلما اجتره رفع رأسه الى السماء حتى ما يراها فلما أصبح حدث النبي (ﷺ) فقال له: اقرأ يا ابن حضير، اقرأ يا ابن حضير: قال فاشفقت يا رسول الله أن تطأ بحى وكان منها قريباً فرفعت رأسي فانصرفت اليه فرفعت رأسي الى السماء فاذا مثل الظلة فيها أمثال المصابيح فخرجت حتى لا أراها قال وتدرى ماذا قلت لا قال: تلك الملائكة دنت لصوتك ولو قرأت لاصبحت ينظر الناس اليها لاتوازي. (رواه البخاري).

واته: له نوسهید کوپی حوضهیر (رضي الله عنه) وتویه تی: له کاتی کدا شهو سوهره تی (البقرة) م ده خوینده وه، ماینه کم له ولامه وه به سزابه وه، خرؤشا، بی دهنگ بووم نارام بووه وه، خویندم خرؤشایه وه، بی دهنگ بووم نارام بووه وه، پاشان خویندمه وه، خرؤشایه وه و هه لده به زیه وه، دهستی هه لگرت له قورئان

خویندنه که، (یحی) ی کوری لهولاره له نزیك ماینه کهوه بوو ترسا لهوهی لهقهیه کی لی بدات یان بکهوینه ژیر پی، پاش نهوهی ههلی گرت سهری بهرز کردهوه بو ناسمان بزانی چی ههیه. بهیانیه کهی روداوه کهی بو یهغه مبهەر (ﷺ) گێرا بهوه، نهویش فهرمووی: بخوینه نهی کوری حهضیر بخوینه نهی کوری حهضیر، ووتی: نهی یهغه مبهیری خوا ترسام (یحی) ژیری بخت، چونکه نزیك بوو لی، سهرم بهرز کردهوه کاتی چووم به ده مهوه بینیم روناکیهک وه کو کومه له گلتۆیک داگیرسایت چوومه ده رهوه تابیینم. فهرمووی ده زانیت نهوه چی بوو؟ و وتم نا، فهرمووی: نهوه فرشته بوون دابه زیوون بو بیستی دهنگی قورنان خویندنه کهت، نه گهر بهردهوام بویتایه له قورنان خویندنه که تا به یانی خه لکی فرشته کانی دهینی و وون نه ده بوون له جاویان.

خوا ی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَأَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لَضَرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (اخسر ٢١) کاریگهری قورنان ته نه له سه ره مرۆفه کان نیه به لکو له سه ره دارو به ردو که ژو کیو و ده ریاکانیشه، هه مووان ته نانه ت ناژه لکانیش، هه مووان ده که ونه ژیر کاریگهری قورنانه وه. به لام ئیمه ههستی پی نا کهین مه گهر پیاوچا کان و نزیکان له خوا ی گه وره، وه کو (اسید) نه وانیش هه رگیز خۆیانی پی هه لئا کیشن، به لکو ده یشار نه وه، نه گهر ده ریش کهوت سوپاسی خوا ده کهن و دو عا ده کهن که نه بیته مایه ی (استدراج الشیطان) بۆیان.

جیاوازی نیوان (استدراج) و (کرامات) نه وهیه، کهرامات له سه ره دهستی بهندهیه کی چاکی پابه ند به یاسا کانی قورنان و سونه ته کانی یهغه مبه ره وه (ﷺ) ده رده کهویت، به لام ئه ستیدراج نه وهیه که هه ندیک شتی به ده ره له عادات ده رده کهویت له سه ره دهستی که سیك هه چی بو زیاد ناکات جگه له دووری له

یاساکانی قورئانه کهی خواو سوننه ته کانی یتغمبر (ﷺ) وه لهه باره وه هه ندیک
پیاو چاک فهرموویانه: نه گهر بینیت که سیك بهه وادا ده فریت، یان به سه ر ئاودا
ده روات به لام یتجه وانهی سوننه تیک له سوننه ته کانی یتغمبر (ﷺ) هه لس
و کهوت ده کات نه وه بزانه که نه وه له شه یتانه وهیه.

۶- عن سمرة بن جندب (رضی الله عنه) عن النبی (ﷺ) قال: کل مؤدب یحب أن
یؤتی مأدبته، ومأدبة الله القرآن فلا تهجره. (رواه البیهقی)

واته: هه موو خواوهن خوانیک چه زده کات که سانیک له چوار ده وری
خوانه کهی کوبینه وه، خوانی خوا قورئانی بیروزه پشتی تی مه کهن.

خوای گه وره له قورئانی بیروزدا ئامازه به سکالای یتغمبر (ﷺ)
ده کات که لای خوا شکایهت ده کات له که سانیک له نومه ته کهی که هه جری
قورئانیان کردوه و پشتیان تی کردوه، ههروه که ده فهرموویت: ﴿وَقَالَ الرَّسُولُ
يَا رَبِّ إِنِّي قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾ (الفرقان/ ۳۰). نه وهی له
فهرمووده که دا هاتووه باسی سفره و خوانه که خوراکی جهستهی مروفی له سه ره،
به لام خوانی قورئانی خوراکی ده ورون و گیانی تیدایه، وه خوای گه وره قورئانی
بۆ ریتمایه کردنی بهنده کان ناردوه ﴿إِنَّمَا ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى
لِّلْمُتَّقِينَ﴾ (البقرة/ ۱-۲).

که واته قورئانی بیروز به مه بهستی ریتمایه و تیر کردنی گیان و ده ورونی
بهنده کان هاتووه، له بهر نه وه پتویسته به دهه نه و بانگه وازه خوا ییه وه بچین ﴿يَا
أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ وه پشت
تیکردنی واته پشت کردن له زیکرو یادی خوا، که نه وه کاریکی زۆر خرابه،
نه وهی له سورتهی ((الفرقان)) دا هاتووه باس له هیجران و پشت هه لکردنی
کافران ده کات له ئیمان و ئیسلام و نایه ته کانی قورئانی بیروز، به لام هیجران و

بست هه لکردن له تیلاره و خویندنه وهی قورئان نه وهیه که له فهرمووده که دا هاتوره، پشهوا ((ئبو حنیفه)) سنووری هیجرانی قورئانی له تیلاره دا وا داناه که پیوسته له سالتیکدا له دوو جار که مَرّ خه قمی نه کریت. ههروه ها زانایانی تر به خراپان داناه که قورئان له مالدان له ههر شویتیکدا دابنریت به بی خویندنه وه و ده ورکرده وه.

۷- عن أنس بن مالك (رضی الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ان لله اهلين من الناس، قيل من هم يا رسول الله (ﷺ)، قال: اهل القرآن اهل الله و خاصته. (رواه الامام احمد و ابن ماجه و أبو القاسم بن حيدر في مشيخته عن الامام و صححه) واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه (رضی الله عنه) ووتی: پیغمبهری خوا فهرموویه تی: بۆخوای گه وه ههیه که سانیکی تاییه ت له خه لک، و ترا نه وانه کین نهی پیغمبهری خوا (رضی الله عنه) فهرمووی: ها وه لانی قورئان، که سانیکی نزیک و تاییه تن لای خوا.

خوای گه وه فهرموویه تی: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* اللَّهُ الصَّمَدُ* لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ* وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ واته: نهی موحه مه د بلتی خوا تاك و ته نه یاه، خوا جینگه ی نیازی بهنده کانیه تی بی تیاژه له بهنده کانی، که سی لی نه بو وه له که سیش نه بو وه، وه هه رگیز هاوشیه وه نییه.

بیگومان خوای گه وه پاكو بیگه رده و دووره له وهی هاوه ل یا مندالی بیست وه جوله که کان دروین کرد کاتیک و تیان نیمه رۆله ی خواین و خوشه ویستی خواین، به لām بهنده ی راستگو نه وهیه که خوای خوی خوش ده ویت پیوسته له میانه ی خوشویستی قورئانی پیروژه وه ده ری بیریت.

ههر کهس قورئانی خوش بویت شه وانه و رۆزانه ده وری ده کاته وه و هاوه ل و هاوده میه تی به وهش خوای گه وه به به خشی خزی به رزی ده کاته وه

بۆنەوہی بېتتە کەسە تاییەتەکان و بەندە چاکەکانی و خواپیداوان لە نیوان تەواوی بەندەکان و ئەوانەیی خویان لی رازی بووہو لەخوا رازی بوون، خوی گەورە فەرموویەتی: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾ (آل عمران/ ۳۱) .

لە عەبدوللای کوری مەسعودەوہ (ﷺ) فەرموویەتی: بەندەیی خواناس هیچ لە خوی نەپرسیت حگە لە قورئان، ئەگەر قورئانی خۆش بویت ئەوا خواو پیغمبەری خۆش دەوێت، وە هەرکەس خواو پیغمبەری خۆش بویت ئەوا لەرۆژی قیامتدا خوی گەورە لەگەڵ پیغمبەردا (ﷺ) حەشری دەکات، چونکە پیغمبەر فەرموویەتی: ((يحشر المرء مع من أحب)) واتە: مەرۆڤ لەگەڵ کەسێکدا حەشر دەکریت کە خۆشیدەوێت. بە عەبدوللای کوری مەسعودیان ووت: تۆ رۆژووی سوننەت کەم دەگریت، فەرمووی: ئەگەر بەرۆژووبم کەم توانا دەم لەقورئان خۆپێندنا، قورئان خۆپێندنەکەم بەلاوہ خۆشترە لە رۆژوو گرێتەکە.

هەروەها مالکی کوری دینار کە یەکیک بووہ لە تابەین (رەحمەتی لی بیت): دەفەرموویت: قورئان چی لە دلتانا چاندووہ ئەی ئەهلی قورئان؟ چونکە قورئان بەهارو ژیاانی دلەکانە هەروەک چۆن باران بەهارو ژیاانی زەویە.

۸- عن أبي امامة (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: "اقرأوا القرآن فانه يجيء يوم القيامة شفيعا لصاحبه". (رواه مسلم)

واتە: لە باوکی ئومامەوہ (ﷺ) لە پیغمبەرەوہ (ﷺ) فەرموویەتی: قورئان بخوێن چونکە لە رۆژی دوایدا دەیتە تکاکار بۆ هاوەلکەیی.

خوی گەورە فەرموویەتی: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ واتە کێ یە لای خوا تکاکارە جگە لەوہ نەبی کە رینگەیی بی دەدریت.

قورئانی پیرۆز تەکاکاری تەکا وەرگیراوه بەئیزنی خوا. شەفاعةت و تەکاکاری بریتیه له داوا کردن له خوای گەوره له لایەن تەکا کارهوه که خوش بێت له گوناھو کهم و کورتیه کانی تەکا بۆ کراو، پلەو پایەیی بەرز بکاتەوه، بێخاتە بەهەشت و لەناگر بپاریزێت. چەند جوانه و پلەیه کی بەرزە که قورئان تەکا بۆ خوێنەرە کهی بکات لەرۆژی دوایدا وەکو یاداشتێک لەبەرانبەر خزمەتکاری و گەرنگی دان بە قورئان لەدنیا دا بەلکو لەهوش زیاتر خوێنەری قورئان پلەیی بەرز دەبێتەوه تائەو کاتەیی شەفاعةت و تەکاکاری بریتی نییه لەواستە کردن بەلکو بەمانەیی خوارهوه پێناسە دەکەیت:

أ- تەکا کار مۆلەت لەخوا وەر دەگرت بۆ تەکا کردنه که، هیچ کەس بۆی نییه تەکا بکات مەگەر داوای مۆلەت بکات یان خوا خۆی مۆلەتی بدات.

ب- شەفاعةت ناکرێ و بەدەست نایە تا تەکا بۆ کراو هۆکاری شایستەیی ئەو تەکا بۆ کردنه ی دەست نەکەوێت.

ج- تەکا کردن زیادیه که له سەلماندنی رەحمەتی خوا، هۆکارێک نییه بۆ جیاکردنه وهی هەندێک کەس که دادپەر وهی خوا بیانگرتەوه.

د- تەکا کار نەپەرستراوێکە جگە له خوا، نە هارەلی خوایه، هیچ زیان و قازانجێکی بەدەست نییه نەبۆ خۆی نە بۆ کەسانی تر. دەکەیت دروستکراوێک بێت یان کەلامی خوا بێت که قورئانە یان کەریکی چاکی بەندەیه وەکو رۆژوو. دەکەیت تەکا کار پلەو پایەیه کی تاییەتی لای خوا هەبێت که شایستەیی ئەو تەکا کردنه بێت.

دەروازە ی دووهم

فێربوون و فێرکردنی قورئان

۹- عن عثمان بن عفان (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: خيركم من تعلم

القرآن و علمه. (رواه البخاري و أبو داود و ترمذي) واته: باشترینان ئەوەتانە کە قورئان فێردەبێت و کەسانی تر فێردەکات.

ئەم فەرموودەیە پشتگیری چەند فەرموودەی تر دەکات لەوانە: ((العلماء امناء الله على خلقه)) واتە: زاناکان ئەمینداری خۆیان لەسەر دروستکراوەکانی. ئەو زانایە قورئان فێردەبێت و کەسانی تریش فێردەکات، بۆتە جێنشینێ پێغمەبەری خوا (ﷺ) لەگەیانندن و فێرکردنی قورئان. بەلکو بۆتە جێنشینێ خوا لەگەیانندن فەرمانەکانی خوا بە بەندهکان، کە بەم کارە ی دەستی خەلکی دەگرت بۆ خێرو چاکە ی دنیا و دواڕۆژ. شایستە ی ئەو یە کە باشترین بەندهکانی خوا بێت کە بەسوودترینیانە بۆ بەندهکان.

فێربوون و فێرکردنی قورئان پێویستە تەنها مەبەست بەدەستەتانی ڕەزامەندی خوا بێت. وە پێویستە مامۆستای فێرکردنی قورئان کاری پێشکات بێت فێرکردنی کەسانی تر بۆ ئەو ی لەو کەسانە نەبێت کە فەرمان بە چاکە دەکەن و خۆیان لەبەر دەچێتەو ﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ﴾ (البقرة: ۱۷۷) هەرکەس زانستێک فێربێت بۆ بەربەرەکانی سەفیه و گالتەجارەکان یان شان شانی لەگەڵ زاناکان یان بۆشانازی کردن و دەست خستی پیاوەلدان و سوپاس و ناوبانگ و مال و سامانی دنیایی، نەوێک هیچی دەست نەکەوتوو، هەموو هەول و کوششی بەزایە چوو و لەزیاغەندانی رۆژی دوا یی. بەلام هەرکەس

مه‌به‌ستی خوا بیت و کار به زانسته‌ک‌ی بکات و که‌سانی تریش فی‌ربکات و قورئان بخوینیت بۆ نریکبوونه‌وه له خوا نه‌وه به‌نیازی پاداشتی خوایه و پاداشتی چاکیش لای خوایه.

هاندانی نهم فهرموده‌یه بۆ فی‌ربوون و فی‌کردنی قورئان پالپشتی به‌هیزه بۆ فهرموده‌یه‌کی تر که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی: ((بلغوا عني ولو آية))
واته: له‌جیاتی من بیگه‌یه‌ن نه‌گه‌ر یه‌ک نایه‌تیش بیت. هه‌ر که‌س یه‌ک نایه‌ت باش فی‌ربوو، پیوسته له‌سه‌ری بیگه‌یه‌نیت و که‌سانی تر فی‌ربکات. نابی‌ت ته‌مه‌لی تیا بکات به‌بیانوی جو‌راو جو‌ره‌وه، یان به‌کاریکی بچوک و که‌می بزانی‌ت. چونکه کاری چاکه هه‌رچه‌ند که‌م بیت لای خوا زۆر گه‌وره‌یه.

۱۰ - عن عبدالله بن عمرو (رضی الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: يقال لصاحب القرآن اقرأ وارتق ورتل كما كنت ترتل في الدنيا فان منزلتك عند آخر آية تقرأوها

واته: به‌قورئانخوین ده‌وتریت: بخوینه و به‌رزبه‌ره‌وه، هه‌روه‌ک چۆن له‌دو‌نیا له‌خزمه‌ت قورئاندا بویت و ده‌خوینه‌وه، چونکه پله‌وپایه‌ی تو له‌گه‌ل کۆتا نایه‌ته که ده‌بخوینیت

باوه‌رداران له‌سایه‌ی ووشه‌ی شایه‌توومان که هیچ خوایه‌ک نییه جگه له‌(الله) وه‌(محمد) نیردراو و پیغه‌مبه‌ری خوایه، ده‌چه به‌هه‌شته‌وه به‌لام پله‌وپایه‌و شوینیان به‌ینی لی‌بران و ماندویتی و سه‌رقال بوون و هه‌ول‌دان جیاوازه‌یه‌کی له‌و کاروکرده‌وانه‌ی که شوین و پله‌وپایه‌ی باوه‌ردار دیاری ده‌کات و به‌رزو‌بلندی ده‌کات بریتییه له‌خویندن و له‌به‌رکردن و خزمه‌تکردنی قورئانی پی‌روژ هه‌ر که‌س زیاتر له‌خزمه‌تی قورئاندا‌بیت پله‌وپایه‌ی به‌رزتره. نهم

لهرموودەيه جهخت لهسەر چاك خوێندنهوهو بهتهجويدهوه خوێندنى قورئان دهكاتەوه.

۱۱ - عن عقبه بن عامر(رضي الله عنه) قال: خرج علينا رسول الله(ﷺ) ونحن في الصفة فقال: أياكم يحب أن يغدو كل يوم بطحان أو العقيق فيأتي بناقتين كوماوين في غدا ثم بالله ولا قطع رحم فقلنا يارسول الله كلنا نحب ذلك فقال: فلئن يغدو أحدكم كل يوم الى المسجد فيتعلم آيتين من كتاب الله عزوجل خير له من ناقتين وثلاث خير له من ثلاث و اربع خير له من اربع ومن اعدادهن من الابل. (رواه مسلم وابوداود)

واته: كى له ئىوه سهزدهكات ههموو رۆژىك بروات بۆ(بطحان) يان(عقيق) دوو وشترى قهلهوى پشت بهرز بهيتيت دوور له گوناھو بچراندى سىلهى رهحم، ووتمان ههموومان حمز بهوه دهكهين ئهوى پێغه مبهرى خوا(ﷺ) فەرمووی: هەر کەس لە ئیوه ئەگەر رۆژانه بچیت بۆ مزگەوت و دوو نایەت لە قورئان فێربیت چاکترە بۆی لە دوو وشتر، سیان لە سیان چاکترە و چوار لە چوار چاکترە، بە ژمارەى فێربوونى نایەتەکان لە بەرامبەریاندا لە ژمارەى وشترەکان چاکترە.

(اهل الصفة) ههژارتىنى خەلکى مەدینه بوون کە لە مزگەوت نیشتهجى بوون ئەو نمونەىەى کە پێغه مبهر(ﷺ) هێتایهوه کە فێربوونى هەر نایەتێک لە قورئان باشترە لە دەستخستى وشترێک کە بۆ ئەو رۆژه دەستکەوتى گهوره بوو، لهوانهیه لهبهرامبههه نرخی نۆتۆمیلیکی ئەمڕۆ بوهستیهوه. هاندانى باوهردارانە لهسەر فێربوونی قورئان کە چەندین جار پلەى بهرزترە لە دەستکەوتە دۆناییهکان.

بێگومان بە دەستەبەستانی رۆزی حەلال و خۆ بە دوور گرتن لە دەست پانکردنەوە لە خەڵکی و بۆیوی ژیان بۆ خۆت و مال و مەدائەت کە ئەویش پێویستە و فەرمانە و پەرستشە کە بریتییە لە هەزێ بەردەوامی ژیان. بە هەمان شێوە فێربوونی بنەماکانی ئیسلام و شارەزابوون لە قورئان کە کەتەلۆکی ژیاانی دۆنیای دواڕۆژە لە تەواوکاریەکانی جوانکردنی ژیاانی موسلمانانە.

لێرەو دەتوانین بڵێین پێویستە هەموو بوارەکانی ژیان بەرێزەیی خۆی گرنەگی پێدەین وە نایبێ هیچ کام لە سەر حسابی ئەوانی تر بێت، زانست و زانیاری پلە و پایەیی تایبەتی هەبە لای خۆی گەورە.

١٢ - عن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ومن سلك طريقاً

يلتمس فيه علماً سهل الله له طريقاً إلى الجنة وما اجتمع قوم في بيت من بيوت الله يتلون كتاب الله ويتدارسونه بينهم إلا نزلت عليهم السكينة وغشيتهم الرحمة وحفتهم الملائكة وذكروهم الله فيمن عنده. (رواه مسلم و أبو داود)

واتە: هەر کەسێک رێگایەک بگرت بۆ فێربوونی زانستێک خۆی گەورە رێگەیی گەشتن بە بەهەشتی بۆ ئاسان دەکات. هەر کۆمەڵێک لە مەلێک لە مەلەکانی خوا کۆبێنەو قورئان بخوێننەو و لەتێوان خوێاندان وانی تیا بڵێنەو بێگومان دڵسارامی دانەبەزێتە سەریان، رەحمەت دایان دەپۆشێت، فریشتە چوار دەوریان دەگرن، خوا یادیان دەکاتەو لای ئەوانەیی لای خۆی (واتە فریشتەکان).

لەم فەرموودەیدا ئەو تێبینی دەکەیت کە پێغەمبەر (ﷺ) هانی باوەڕداران دەدات کە لە دەستخەستی زانستدا چارەڕێی پاداشتی دواڕۆژین نە

پاداشی دنیایی. لە گەڵ ئەوەی کە زانست و زانیاری پلە و پایەیی دنیایی و سودەکی مادیشی تیا دا دەست دەکەوێت.

بەر زترین و بە نر خەزینی ئەو پاداشتانه بریتییە لە یادکردنە وەو
 ھوبدەنە وەو خوا بۆ بەندەکانی ھەروەك دەفەر مۆیت: ﴿ فَأَذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ ﴾
 (المرة / ۱۵۲) واتە: یادم بکەنەو یادتان دەکەمەو. چونکە خۆیتندنە وەو قورئانی
 ھەرور یادکردنە وەو خوا، خواش یادی کەسێک دەکاتەو کە یادی دەکاتەو.

زۆر جار پاداشت و سزا لە ڕەگەزی کارە کەن. ھەر کەس ڕینگای
 راست بگرێتە ھەر خوا ڕینگای بە ھەشتی بۆ ئاسان دەکات وە ھەر کەس یادی خوا
 بکاتەو لە میانەیی خۆیتندنە وەو قورئانە وەو، خوا یادی دەکاتەو. ھەر کەس یادی
 خوا لای کەسانێک بکاتەو، خوا یادی ئەو دەکاتەو لای کەسانێکی باشتر
 لەوان کە فریشتەکانن، وە ھەر کەس پشت لە یادی خوا بکات خوا بیناکە لێی.

خۆیتندن و فێربوونی قورئان و لێکدانە وەو ھەر چاوەی بە دەستھێنانی
 ھەموو زانستە شەرعییەکانە (عەبدوللای کوری مەسعود) فەر مۆویەتی: ھەر کەس
 داوای زانیاری دەکات بابجێت بۆلای قورئان، چونکە زانستی ھەرەتاو کۆتایی
 تیا دایە.

مزگەوتەکان پلە و پایە یەکی بەرزو تاییەتی لای خوا ھەیە، چونکە
 مەلەبەندی ھەرستش و زانستەکان و یادکردنە وەو خوا. ئەلقەکانی فێربوونی
 قورئان و ھەر گرتنی زانستە جۆراوجۆرەکان نەخشە دانان بۆ خەبات و فیداکاری
 و نەھیشتی سەمی ستەھکاران و دابەشکردنی داھاتەکانی زەکات و ڕێکخەستی
 کاروباری حەج ھەمووی لە مزگەوت ئەنجام دەدرا. نوێژی مزگەوت پاداشتی
 چەند جارەیی ھەیە، ھەروەھا پاداشتی مامۆستایان و فێرخوازان قورئان و
 کەسانێک کە بۆ یادی خوا دادەنیشن چەند قات و چەند بارە یە.

ئایینی پیرۆزی ئیسلام موسلمانان هان دەدات که زانسته کان وەر بگرن، له گرنگزهوه بۆ گرنگ دهستپیکه، هه موو زانسته کان له هه موو بواره کانی ژياندا لای ئیسلام گرنگ و پێوستان وه کو زانسته کانی (پزیشکی، نه ندازه، بیر کاری، میژوو، جوگرافیا، کۆمبیوتەر و ئینتەرنیت و..... هتد) پێوستان هه ریه ک له وانه گرنگیان پێدیت له پال خویندنی زانسته قورئانییه کان.

١٣ - عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: "يقول الله تعالى: من شغله القرآن وذكرني عن مسألتي أعطيته افضل ما أعطى السائلين وفضل كلام الله تعالى على سائر الكلام كفضل الله على خلقه". (رواه الترمذي)

ئهم فەرمووده یه (قدسی) یه واتە دەرپرینه کە ی هی پێغەمبەر و ماناکە ی هی خوا یه. لەم فەرمووده یه دا پێغەمبەر (ﷺ) دەر فەرموویت خوا فەرموویه تی: هه رکەس خویندنه وه ی قورئان و یادکردنه وه ی من سه رقالتی بکات داواکاریه کانی لیم بکات، زیاترو باشتری له وکه سانه پێده به خشم که داوام لێده کهن. وه فەزل و گه وره یی قورئان له سه ر هه موو وته کانی تر وه کو فه زلی خوا وایه له سه ر به نده کانی.

بێگومان فەرمووده که مانایه کی به رفراوان له خو ده گریت، نه و سه رقالتیه فێربوون و فێرکردن و جیه جی کردن و له به رکردن و بانگهواز بو ی و گه یاندنی فرمانه کانی و قه دهغه کردنی قه دهغه کراوه کانی ده گریته وه.

نزاو پارانه وه پله و پایه ی تایه تی هیه، خوای گه وژه چه زده کات به نده کانی بانگی لیه بکه ن ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ (عافر / ٦٠) واته: بانگم بکه ن و داوام لی بکه ن وه لامتان ده ده مه وه.

١٤ - عن عبدالله بن عمرو (رضي الله عنه) قال: أتى رجل إلى رسول الله (ﷺ) فقال: اقرني يا رسول الله (ﷺ) فأنتهى إلى قوله تعالى ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا﴾

بره * ومن یعمل مثقال ذرة شراً یروہ ﴿﴾ فقال یکفینی وانصرف فقال النبی ﴿﴾ :
 نصف الرجل وهو فقیه. (رواه ابوداود والنسائی وابن حبان والحاکم وصححه)
 واته پایونک هاته لای پیغمبهری خوا ﴿﴾ وتی: قورئانم بهسهردا
 خوینده نهی پیغمبهری خوا، پیغمبهریش دهستی کرد به قورئان خویندن تا
 گه بیسته نایه تی ((فمن یعمل.....)) ههر کس به راده ی گهر دیله یه ک چاکه بکات
 ده بیسته وه، وه ههر کس به راده ی گهر دیله یه ک خراپه بکات ده بیسته وه، پیاوه که
 ووتی: به سمه و رویش پیغمبهر ﴿﴾ فهرمودی: نهو پیاوه به فه قیهی و زانایی
 رویش.

نهو پیاوه راستگور و نه تپاکه له ماوهی چهند خوله کیکدا له سهره نای
 دهست پیکردنی پیغمبهر ﴿﴾ به قورئان خویندن به مبه بهستی فیر کردنی که
 نایه تیکی گهره ی بهسهردا خوینده وه جینی خوینه تی که بیته بنه مایه کی (اصولی)
 وه پشتی پی به سرتیت و ریگه روشن بکاته وه. نهم نایه ته ماف و نهر که کان بو
 مرزوه دیاری ده کات، نه گهر کارنکی چاکي نه انجاما ههر چهنده له گهر دیله یه ک
 بجو و کتریت به چاکه پاداشتی ده درسته وه له بهر نه وه پیوسته زیادی بکات.
 وه نه گهر کارنکی خراپ نه انجام بدات ههر چهنده له گهر دیله یه ک بجو و کتریت
 توله ی لی ده سه ندریت و سزاده دریت. له بهر نه وه پیوسته خو ی لی بهاریزیت.

نایا نهمه کرو کی زانست و فیه نیه؟ شایسته ی نهو بهو پیغمبهر ﴿﴾
 به فقیه و زانا پیناسه ی بکات. له قورئانی پرورزا نایه تی زور هیه که پیوسته
 هه لو یسته ی له سهر بکرتیت وه ده کرتیت بکرتیه قاعیده ی نسولی و بنه مایه ک بو
 جیه جی کردنی له ههر ساتیکی ژياندا. موسلمانیک که خوشه ویستی قورئان له
 دلیدایه هه میسه خو ی له هه لو یسته کردندا ده بیسته وه له خزمهت نایه ته کانی
 قورئانی پرورزا. بوغونه سهیری نهم نایه ته بکهو بیخوینه وه گو ییان لی بگهرو

هه‌لویسته بکه له‌سه‌ریان: ﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ ﴾ (شوری/ ۳۰) ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾ (حجرات/ ۱۰) ﴿ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ﴾ (فاطر/ ۲۸) وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿ (الذاریات/ ۲۲).

غوونه‌ی نهم پیاوه وه‌کو ((حاته‌می نه‌سه‌م)) ه که هاوه‌لێتی ((شه‌قیقی به‌لخی)) کرد بۆ ماوه‌ی ۳۰ سال تاروژێک شه‌قیق پرسیاری لیکردو وتی: تۆ ماوه‌ی سی ساله‌ هاوه‌لێتی من ده‌کیت چی فیربوویت و ده‌سته‌کووت چیه؟
حاته‌م وتی: هه‌شت سوودی زانستیم لی وه‌رگرتوویت به‌سه‌م، هیوادارم رزگاری خۆمی تیا بینمه‌وه.

سوودی یه‌که‌م: سه‌یری خه‌لکم کرد بینیم هه‌ر که‌سێک مه‌عشوق و خۆشه‌ویستیکی هه‌یه، هه‌ندێک له‌و خۆشه‌ویستانه‌ هاوه‌لێتی تا نه‌خۆشی سه‌ره‌مه‌رگ ده‌که‌ن هه‌ندیکی تریان تا لیواری گۆڕ، پاشان ده‌گه‌ڕێنه‌وه‌و به‌ ته‌نها جێی ده‌هێلن، که‌سیان له‌گه‌لێا ناچه‌ ناو گۆره‌که‌وه. بیرم کرده‌وه و وتم باشترین خۆشه‌ویست بۆ مرۆڤ که‌ له‌گه‌لیدا به‌جێته‌ ناو گۆڕو هاوده‌می بکات له‌ کارو کرده‌وی چاک باشترم ده‌ست نه‌که‌وت، له‌به‌ر نه‌وه‌ نه‌وم کرده‌ خۆشه‌ویستی خۆم، تا بێته‌ هاو‌ده‌م و روناکه‌ره‌وه‌ی گۆره‌که‌م.

سوودی دووهم: خه‌لکم بینی هه‌واو ئاره‌زووه‌کانی خۆیان ده‌په‌رستن و زۆر هه‌له‌په‌ی راگرتن و به‌جێهێنایی داواکانی نه‌فسی به‌ذکاریان ده‌که‌ن منیش بیرم لهم نایه‌ته‌ کرده‌وه ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ * فَبِإِذْنِ الْجَنَّةِ هِيَ الْمَأْوَى﴾ واته: هه‌ر که‌س له‌باره‌گای په‌روه‌ردگاری خوی به‌رسی و قه‌ده‌غه‌ی نه‌فسی بکات له‌ هه‌واو ئاره‌زووه‌کان نه‌وه‌ شوێنی به‌هه‌شته. دلتیا بووم که‌ قورئان حه‌قه‌و راست ده‌فه‌رموویت بۆیه‌ بپارمدا به‌پێچه‌وانه‌ی هه‌واو ئاره‌زووه‌کانم

بوو. منیش نهم نایه‌ته‌م کرده په‌یامکاری خۆم ﴿لَحْنُ قَسْمًا يَنْهَمُ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ (الزخرف/٣٢) واته: ئیمه بژیوی ژیاغان له یتوانیادا دابه‌ش کردووه. نه‌وه لای من رۆشن بوو که‌دابه‌شکردنه‌که له‌لایه‌ن خواوه‌یه له‌به‌ر نه‌وه ئیره‌یی به هیچ که‌س نایه‌م، رازیم به‌به‌شی خوا.

سوودی شه‌شه‌م: بینیم خه‌لکی هه‌ندیکیان دوژمنایه‌تی هه‌ندیکی تریان ده‌که‌ن بۆ مه‌به‌ستیک یان به‌هۆیه‌که‌وه، به‌لام من سه‌رنجی نهم نایه‌ته‌مدا که‌دوژمنم بۆ دیاری ده‌کات ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا﴾ (فاطر/١٦) واته: بینگومان شه‌یتان دوژمنی ئیوه‌یه، ئیوه‌ش نه‌و به‌ دوژمنی خۆتان دابنن. لیره‌دا بۆم ده‌رکه‌وت که‌ته‌نها دوژمنایه‌تی شه‌یتان پیوسته‌و دوژمنایه‌تی که‌سی تر دروست نییه.

سوودی چه‌وته‌م: بینیم خه‌لکی هه‌ولتی زۆر ده‌دات بۆ بژیوی ژیا‌ن به‌شیوه‌یه‌ک که‌ له‌ گومانلی‌کراو و هه‌رام ناگه‌رپته‌وه. ته‌نانه‌ت خۆی زه‌لیل و داماو ده‌کات له‌به‌رامبه‌ر ده‌ست خه‌ستی شه‌تیکی که‌م، به‌لام من نهم نایه‌ته‌م کرده‌ بنه‌ما له‌م بواره‌دا ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا﴾ (مرد/٦) واته: هیچ زنده‌وه‌ره‌یک له‌زه‌ویدا نییه که‌رۆزی لای خوا نه‌بیت. لیره‌وه‌ تینگه‌یشتم که‌ رۆزی من لای خوایه‌و نه‌و گرنتی داوه، خۆم به‌ په‌رسته‌یه‌وه خه‌ریک‌کرد خۆم له‌مه‌موو هه‌رێکی تر بێ‌نیاز کرد.

سوودی هه‌شه‌ته‌م: بینیم هه‌رکه‌سه‌یک پشه‌توپه‌نایه‌کی هه‌یه له‌دروسته‌کراوان، دره‌م و دینار، هه‌ندی‌ک پله‌وپایه‌ی بۆ خۆی داناهه‌، به‌لام منیش نهم نایه‌ته‌م هه‌نایه‌ به‌رچاوم ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ (الطلاق/٣) له‌به‌ر نه‌وه‌ پشتم به‌خوا به‌ست و دل‌نیام نه‌وم به‌سه.

(شەقیق) وتی: خوا سەرکەتووترت بکات من سەیری تەورات و نینجیل و رەبور و فورقانی کردووه، هەرچواریان لە جوارچیووی ئەو هەشت سوودەدا باس دەکەن.

١٥ - عن عبد الله بن عباس (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: (من فسر القرآن برأيه فليتبؤ مقعده من النار). أخرجه الترمذي .

واتە: لە عەبدوللای کوری عەباسەو (رضي الله عنه) لە یەغەمبەرەو (ﷺ) فەرموویەتی: هەرکەس قورئان بەبۆچوونی خۆی لێکدا تەو بەشونی خۆی لە ناگر دیاری بکات. قورئانی بیرۆز هەندیکێ ئەوی تر تەفسیر دەکات. ئەوێ لە نەبەتیکدا بە کورتی باسکراو لەچەند ئایەتی تردا بەدرێژی باسی لێو کراو. دواى ئەو بەفەرموودەى یەغەمبەر (ﷺ) قورئان تەفسیر دەکرێت. دواتر بەراو بۆچوونی هاوێڵە بەرێزەکانی یەغەمبەر (خوا لێیان زازى بێت)، زانایانی تەفسیر لەسەر ئەو بنچینانەو ریزمانی عەرەبی کە قورئانی یی هاتۆتە خوار تەفسیر دەکەن. هەرۆهە شتیکیش کە خۆیان بە تەقواو بۆخوا ژایان پێهەشیون بە جوانترین شیوێ تەفسیری قورئانی بیرۆزیان کردووه، بەلام تەفسیرێک بەمەبەستی چەسپاندنی مۆنکەرێک یان قەدەغەکراوێک یان خۆلادان لە ئەنجامدانی فەرمانێک و کردن یان ووتن یان رۆیشتن بۆ حەرامێک کە دەقیکی رێونی لەسەر هاتوو. یان تەنها بۆ ئەو بێت کە ناوی بچیتە ریزی موفەسسیرنەو بۆ ناوبانگ دەرکردن، ئەوێهە کە فەرموودەکە ناگاداری و هۆشیاری دەرپارە داوه.

ئەبوبەکرى سدیق دەفەرموویت: چ زەویەك راسدەگریت یان چ ناسمانێك سبهرم بۆ دەکات نەگەر بە راو بۆچوونی خۆم قورئانم تەفسیر کرد.

ئەبۇ دەرداء (رحمۈھۇ) دەفەر موويت: كەسەك زانا نىيە بە قورئان تا نەبىنى
 كە قورئان چەند تەفسىرىكى ھەيە، واتە زىاد لەمانايەك ھەلدە گرىت. ھەر ئەو
 بوو پالتى بە زانايانەو ھەنا چەندىن بەرگ لە پەرتووك دەربەكەن كە ھەلۈستە كردن
 و تەئەمولاتى جوان و لايەنەكانى تەفسىرى قورئان لەخۆ بگريت وەكو
 تەفسىرى (طبرى، في ظلال القرآن) چەندىن پەرتوكى تەفسىرى تر ھەيە كە پشيان
 بى دەبەسرىت. ھەر و ھەا تەفسىرەكانى (طبرى، قرطبي، ابن كثر، الألوسي،
 القاسمي، البغوي، خازن، منار) تەفسىرى كورتكراو ھەش وەكو (جلالين، بىضاوي،
 نسفى، تسهيل، تەفسىرى ئاسان).

۱۶ - عن جندب بن عبدالله (رحمۈھۇ) عن النبي (ﷺ) قال: اقرأوا القرآن ما
 اختلفت عليه قلوبكم فاذا اختلفتم فيه فقوموا عنه. (رواه شيخان)
 واتە: قورئان بخوين و ليكىدەنەو ھە تائەو ھە كە دلكانتان يەكدەخات و
 خۆشەويستى زىاد دەكات، بەلام ئەگەر جياوازی و راي جوراوجۆر درووست
 بوو ھەست لەسەرى.

مەبەست لە (اقراوا) خواش باشەر دەزانىت واتە دراسە و ليكۆلنەو ھە
 لەسەر بەكەن (اختلاف) ھەش ھەر جۆرە جياوازیەك لە تەفسىر، لە مانا، يان
 بنەماكانى تەجويد، يا زانستى قورئان، يان استىباط و ھەلگۆزان.... ھەند.
 ھەرچىيەك كە نىگەرانى و دووپارچەيى دروست بكات وە بىتە مايەى لاوازی و
 لەيەك خويندن. ئەو پيويستە واز لە خويندەنەو ھە ليكدانەو ھەشى بەھىن كە
 نىشانەى دووبەرەكى دەر كەوت، چونكە بەرەكەتى قورئان خويندەنەكە نامىنىت و
 شەيتان دەچىتە ناو ھە بۆنەو ھە حەزە دەروونىيەكانى مرؤفە لە خۆدەرخست و
 لەخۆرازيبون و خۆپەرستى بەھزىنىت.

سەھلی تەستری ﴿٢٩﴾ دەلێت: لە قورئاندا دوو ئایەت ھەیە چەندە
نەو دەن بەرامبەر ئەوانەى دەمەدەمە بەرامبەر قورئان دەکەن: ﴿مَّا يُجَادِلُ فِي
آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ (غافر/٤) واتە: کەسانیک دەمە دەمەو جەدەل
لەناوەتەکانى خوادا دەکەن کافرن. بەو مانایەى کە بەھۆى ھوای نەفس و بیری
نەسکی خۆیانەو کێ بەرکێ و ململانی لە بەرامبەر ئایەتەکانى خوادا دەکەن،
ئایەتى درووم ﴿وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ﴾ (البقرة/١٧٦) واتە:
ئەوانەى لە راستى قورئان گومانیان ھەیەو ھەریەکیان قسەىەکی ھەیە دەربارەى
و جیاوازن لەسەرى.. ئەوانە گومران و لە بێنەو بەردەو مشتومڕیکى ناخۆش و
ماکوکیەکی قولدان..

یەکیك لەھۆکارە سەرەکییەکانى جیاوازی بریتیە لە دەمەدەم، کە
خوای گەورە قەدەغەى کردووە لە ئایەتە پیرۆزەکەى بێشتردا، واتە دەمەدەم و
کێ بەرکێ لەقورئانى پیرۆزدا قەدەغە کراوە جا ئەو لە قورئاندا بێت یاخودنا،
نەگەر بەھۆى تەعەسوب و دەمارگیری بۆ ڕا و بۆچوونى خۆى وە بەرگری کردن
لى بەھەموو شىوازیكى راست و ناپاست. وە پێغەمبەرىش ﴿ﷺ﴾ پاداشتى ئەو
کەسەى کەواز لە جەدەل و دەمەدەمە دەھێت دیارى کردووە کە خوای گەورە
خانۆویەکی لە ناوەراستى بەھەشتدا بۆ دروست دەکات ئەگەر لەسەر ناھەق
بیت. بەلام دەمەدەمەو مل ملانیکە بەرگری بیت لەراستى دژی کەسانیکى دوور
لەراستى ئەو پێویستە بەنامۆزگارى جوان بیت ھەروەك خوای گەورە
دەفەرموویت: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ﴾ (النحل/١٢٥) واتە: بانگەواز بۆ ڕیازی پەرورەدگارى خۆت بکە بە
دانایی و نامۆزگارى جوان وەباشترین شیوە پەیغیانیان لەگەڵ بکە. ئەو جەدەلەى
کەلەناوەتەکەدا ھاتوووە ئەو نەبێ کە لە فەرموودەکەدا قەدەغە کراوە کە

هەلقولاری ئارەزوو کانی نەفس و خۆپەرستیە. بەلام جیاوازی لە تیروانینەکانیدا
 کە لەسەر بنەمای راست و دروست سەرچاوەی گرتوو و مەبەست لێی
 ئیجتیهادو هەلگواستە لە گەڵ جۆریک لە ئەدەب و رێزگرتنی رای جیاوازی
 بەرامبەر ناچیتە جوارچۆی ئەوێ کە خوا قەدەغەیی کردوو، چونکە خۆی
 گەوره مرۆفە کانی بەجیاواز دروست کردوو و تواناو لێهاتنەکانیان بەپێی
 تێگەیشتن و پێگەشتیان جیاوازه وه لهههلسوکەوتی رۆژانه کانیاندا دەنگ
 دەداتەوه.

۱۷- قال ابن عباس ((ﷺ)): توفي رسول الله (ﷺ) وأنا ابن عشر سنين
 وقد قرأت المحكم فقلتُ له: وما المحكم، قال: المفصل وهو من الحجرات. (رواه
 البخاری)

واتە: کۆری عەباس دەفەرمووی: پێغەمبەری خوا (ﷺ) وەفاتی کرد من
 تەمەنم دەسالان بوو وە مەحکەمم خویندەو و پێم ووت: مەحکەم چییە، فەرمووی:
 بریتییه ((المفصل)) کە لەسورەتی (الحجرات) دایە.

- عبداللهی کۆری عەباس (ﷺ) کاتی دەفەرمووی من مەحکەمم
 خویندەو و تەمەنم دەسالان بوو مەبەستی لەوێهە کە جوژنەکانی کۆتایی لەقورئان
 لەبەر کردوو لە سورەتی (الحجرات) هە تاسورەتی (الناس).

عومەری کۆری خەتاب خوا لێی رازی بێت وای پێی خۆش بوو
 کە منداڵ پێنج نایەت پێنج نایەت فێر بکەیت وە لەو بارەیهو و رێوایەتیک هەیە
 لە (أبي العالیه) وە ووتیوەتی: فێری قورئان بن پێنج نایەت پێنج نایەت، چونکە
 پێغەمبەر (ﷺ) پێنج پێنج لە جبریلی وەر دەگرت.

ۋەلە رىۋايەتتىكى تەرەپ (من تعلمه خمساً خمساً لم ينسه) واتە: ھەر كەس
بىش بىش فېرى بېت بىرى ناچىتە. مەبەست لىرەدا ئەۋەپە كەجىرېل زۆرەپە
ھارەكان پىنج ئايەتى دابەزاندوۋە، بەلام جار ھەبۋە زىاترىش بوۋە ۋەھەندىك
ھارىش يەك ئايەت يان بەشىكى ئايەتتىكى دابەزاندوۋە.

بەكىك لە مافەكانى مىندال بەسەر دايك ۋ باۋكىيەۋە ئەۋەپە كە فېرى
قورننى بىكەن ۋە لەۋەدا پاداشتى گەرەۋى دەست دەكەۋىت ۋەفەر موۋدەش لەۋ
بارەپەۋە دواتر باسى لىۋەدەكەين. ئاينى پىرۋزى ئىسلام ھانغان دەدات
كە مىندالە كاغان فېرى قورن بىكەين، پىغەمبەرى خوار (ﷺ) لەجەنگى بەدردا
لەبىدى لە ئەسەرەكان قېۋل كىر بەۋەۋى كە ژمارەپەك لە مىندالتى مۇسلمانان فېرى
ھوئىندەۋەۋە نوسىن بىكەن كەئەۋە بەلگەپە لەسەر گرنگىدان بەفېر كىرەنى مىندالان.
ھەرۋەك فېر بوۋى قورن لە مىندالتىدا ۋاى لىدەكات لەسەر بىنچىنەپەكى راست ۋ
دروستى رەۋىشى ۋ ھاسەنگى پىنگات، ھەرۋەھا ۋەرگرتى قورن ۋە كە
بەلگەپەك لە ژاندا زىادەپەكە بۆپەھىز كىرەنى تۋاناي مىندال لەسەر لەبەر كىرەن
ھەر لەسەرەتاي تەمەنپەۋە ۋەدەبىتە ھۋى بەھىز كىرەنى تۋانايى ۋ بىرتىزى ۋ زمان
باراۋى ۋەدەبىتە يارمەتيدەرىك بۆفېر بوۋى ھەموو زانستەكانى تر.

دەروازەى سێهەم لەبەرکردنى قورئان

١٨ - عن ابن عباس (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال ((ان الذي ليس في حوفه شيء من القرآن كالبيت الخرب)) (رواه احمد والحاكم والترمذي وصححه)
واته: بىگومان ئەو کەسەى شتێک لەقورئان لەدلیدا نییه وەکو
حایوویەکی روخاو وایه.

لەبەرکردنى ئەندازەیهك لەقورئان بۆ ئەنجامدانى نوێژ فەرزی عەینە
لەسەر هەموو موسڵمانێك، چونکە هەرشتێك بێتە هۆى تەواوکردنى واجیێك
نەوێش واجیه (مالایتم الواجب الا به فهو واجب) بەلام ئەم فەرموودەیه باس
لەزیاتر لەو دەکات وەهانی موسڵمانان دەدات بۆ ئەوێ تا دەتوانن زۆرتەر
لەقورئان لەبەربەکهێنن کەواتە ئەو سوننەتێکی مۆتەکەدە. زانیان راجیاباوە
لەسەر ئەوێ کامیان باشتره، خوێندنى قورئان لە (مصحف) دا یان خوێندنى لەبەر،
هەندێك لەزانایان دەڵێن: لێره دا مەبەست لەجۆرى خوێندنه کە دا لەوێه کەنا یا
کامیان خشوعی زیاتر دەست دەکەوێت، لەخوێندن لەناو (مصحف) دا وەبە
سەرکردنى پەرەکانى قورئان یان لەبەردا، هەر کامیان خشوعی زیاتر تیا بوو
نەوێه یان باشتره، جا ئەگەر هەردووکیان وەکو یەک بوون ئەوا خوێندن
لەناو (مصحف) دا باشتره.

١٩ - عن ابي هريرة (رضي الله عنه) قال: بعث رسول الله (ﷺ) بعثاً وهم ذو
عدد فاستقراهم، فقراه كل رجل منهم ما معه من القرآن فأتى على رجل من
أحدهم سناً فقال (مامعك يا فلان)؟ فقال: معي كذا وكذا وسورة البقرة

قال: (املك سورة البقرة)؟ قال: نعم قال: (اذهب فأنت اميرهم) فقال: رجل من اشرفهم والله يارسول الله(ﷺ) ما منعني ان اتعلم سورة البقرة الا خشية ان لا اقوم بها فقال رسول الله(ﷺ) : تعلموا القرآن فاقروا واقرئوا فان مثل القرآن لمن تعلمه فقرأه وقام به كمثل جراب محشو مسكاً يفوح برائحته كل مكان ومثل من تعلمه فتركه وهو في جوفه كمثل جراب وكىء على مسك. (رواه النسائي وابن ماجد وابن حبان والترمذي وصاحبه)

واته: له ئه بى هوره يره وه(ﷺ) فهرمووى: یتیمبهرى خوا(ﷺ) كۆمه لىكى نارد وه كو نوینه رایه تی كه له ژماره یه ك یتكهاتبون، قورئانی پى خویندنه وه، هه رپاویك چه ندی له قورئان لاپور ده بخویندنه وه له دواى هه موریان پیاویك هات له هه موریان گه نجز بوو، فهرمووى: (چیت لایه ئه ی فلان؟) وتی: ئه وه نده و ئه وه نده له گه ل سورته تی(البقرة) یتیمبهر(ﷺ) فهرمووى: سورته تی(البقرة) ت له لایه یان له به ره؟ وتی: به لى، فهرمووى: برۆ تۆ یتشه وایان به. پیاویك كه كه سایه یتیه كى به رزی هه بوو وتی: به خوا ئه ی یتیمبهرى خوا هیچ شتیک به رى لى نه گرتم له له بهر كردنى سورته تی(البقرة) تنه ا ترس نه بیست له وه ی كه نه توانم پى هه ستم، یتیمبهرى خوا(ﷺ) فهرمووى: قورئان فیربى وه بیخویننه وه وه به خه لكى بخویننه وه، چونكه غوونه ی قورئان بو كه سىك فیرى بیست، له به رى بكات و بیخویننه وه وه كارى پى بكات وه كو غوونه ی جه و الیک(جراب)ه تا پر بیست له بۆنى خوشى مسك كه به بۆنى خوشى هه موو شویتیک پر بكات، وه غوونه ی نه وه ی كه قورئان فیر ده بیست و پال ده داته وه وه كو غوونه ی جه و الیک وایه كه ناختر بیست به مسك. به وشیه وه خواى گه وه كه سانیک به رز ده كاته وه كه زانان وه ریزیان ده دات به سر كه سانى تر دا له زانیان دونه دا وه پاداشتی رۆزى دواى زۆر گه وه تره، وه له بهر كردنى قورئان یه كینه

له بدلگه سه ره کیه کانی زانستی که سیک و هپاشان ریزدار کردنی و وه گرتری
بلدی بالا.

ئهم فهرمودیه به لگه به له سه ره ئه وهی که نابیت مروئی موسلمان خوی
لابدات له له بهر کردنی ئایه تیک یان سوره تیک گویا له ترسی ئه وهی که ناتوانیت
بی هه ستیت و کاری بی بکات، به لکو پیوسته چهندی له توانادا هه به له بهری
بکات، چونکه قورئانی پیرۆز فهرمودیه بهر که ته له ناخی باوه رداردا وهه ناخ و دل
و دهرونیک بیهش بیت لئی وه کو مالتیکی روخار و که لاه وایه. جا نه گهر
نه که سهی له بهری ده کات بی هه ستیت و بتواتی هه مو و اجبه کانی به جی
بهیت گرنه ئه وهیه که که سیک بوخوش و تام شیرین ده رده جیت. که واته
قورئان له بهر کردنه که پیوهی ده ربه کویت یان نا واته که سانی تر سوودی لی
وه ربه گرن یان نا گرنه ئه وهیه ئه و شه ره فهی به رده که ویت.

۲۰ - عن سهل بن سعد (رضی الله عنه) قال: اتت ان النبی (ﷺ): امرأة
فقال: انها وهبت نفسها لله ولرسوله، فقال: مالي في النساء من حاجة، فقال
رجل زوجنها قال: اعطيتها ثوباً، قال: لا اجد، قال: اعطها ولو خاتماً من حديد
فاعتل ذلك، فقال: مامعك من القرآن؟ قال: كذا وكذا، قال: قد زوجتك بما
معك من القرآن. (متفق عليه)

واته: له سه هلی کوری سه عده وه (ﷺ) فهرمووی: ئافره تیک هاته لای
پنعمیه (ﷺ) ووتی: من خرم به خشیوه به خوار پنعمیه بهر که ی. پنعمیه (ﷺ)
فهرمووی: پتریم به ژن نیه. پیاویک ووتی: بیکه به هاوسه ری من،
پنعمیه (ﷺ) فهرمووی: کراسیکی بی به خشه، ووتی: نیمه، فهرمووی: بیده ری
نه گهر مستیله به کی ئاسنیش بیت، ئه وه شی نه بوو، پنعمیه بهر فهرمووی: له قورئان

چەندەت لەبەرە؟ ووتی: ئەوەندە و ئەوەندە، فەرمووی: ئەو مەرەم کرد بەوەی
کە لەبەرەتە لەقورئان.

ئەم فەرموودەیه سونەتی کەمی مەرەبی پێشان دەدات لەسەرەتای رۆژی
نیسانی زێڕیندا، سەرەتا بەکراسیک دەستی پێ کرد پاشان بەشتیکی بەرجەسته
ئەگەرچی موسیلەیهکی ئاسنیش بێت پاشان سێهەمیان ئەوەی لەبەری بوو
لەقورئان، واتە مەرەیه کە ئەو قورئانە لەبەرەتی فیری بکات.

٢١- عن عمر بن الخطاب (رضي الله عنه) ان النبي (ﷺ) قال: ان الله يرفع بهذا
الكتاب اقواماً ويضع به آخرين. (رواه مسلم) واتە: بێگومان خوای گەورە بەم
قورئانە هەندیک نەتەو بەرز دەکاتەو و هەندیک تریش دادەبەزینێت.

ئەوانە ی کەخوا بەرز کردنەو بەم قورئانە ئەوانە بوون کە فیری بوون
و لەبەریان کرد و خەلکیان فیر کرد وە خوشیان کاریان پێ کرد، بەلام ئەوانە ی
کە داڕێژاندن بەو قورئانە ئەوانە بوون و ئەوانە کەبێ باوەڕ و ئینکاری دەکەن
و بێ ریزی دەنۆین بەرامبەر بەقورئانە کەو هەلگرانی قورئانە کە. هەرەها
ئەوێشی ئی دەخوێندرێتەو کەهەر لەناو موسلمانیشدا کەسیک کە زیاتر لە
خزمەت قورئاندا بێت و کاری پێ بکات وەزانستە قورئانییه کانی زیاتر لا بێت ئەو
شایەنی پێشەوایه تیە.

هەرەو ک و لەفەرموودە کە ی پێشوتردا دەرکەوت کە پێغەمبەر (ﷺ)
کەسیکی کردە پێشەوا و ئەمیری ئەو موسولمانانە ی کە ناردنی بۆ کاریک کە لە
هەموویان گەنج تر بوو، لەبەر ئەوەی لە هەموویان زیاتر قورئانی لەبەر بوو.

و پێغەمبەری خوا (ﷺ) لەجەنگی نوحوددا شەهیدە کانی دوو دوو
نەخستە گۆڕیکەو وە پرسیاری دەکرد: کامیان قورئانی زیاتر لەبەرە ئەوەیانی

بش ده خست، نه مهش نیشانه ی نه وه یه که سیك كه زیاتر له خزمهت قورناندایه
بویسته ریز و حورمهتی زیاتر لی بگیری و شایسته ی پیشه وای زیاتره.

۲۲- عن عبدالله بن مسعود (رضی الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: بنسما لاحدکم
ان يقول نسيت آية کیت و کیت بل هو نسي استذكروا القرآن فلهو أشد تقصياً
من صدور الرجال من النعم. (رواه الشيخان و الرمزي)

واته: خراپترین شتیک بۆ یه کیک له نیه نه وه یه که بلیت نایه تی نه وه م
له بیر چۆته وه. به لکو له بیر ی برا وه ته وه یادی قورن زۆر بکه نه وه چونکه له دلی
ساواندا زۆر به توندی هه لدیت زیاتر له (النعم). له بهر نه وه ی له یه ک چون هیه
هه ندی جار له قورنانی پیرۆزدا یان جیاوازیان هه ندیک جار قورنمان له بیر
ده چیه ته وه نه گهر بهرده وام ده وری نه کریته وه، له بهر نه وه یغه مبه ر (ﷺ) فه رمان
ده کات به ده ور کردنه وه ی قورنمان بۆ نه وه ی له بیر نه چیه ته وه.

نه وه ناماژه یه بۆ که راهه تی له بیر چونه وه به ووی پشت گوی خست و
کار نه کردن به نایه ته کان په نا به خوا که نه وه به کاری خراپ ده درته قه لم خوی
که و ره ده فه رموی ((مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ أَعْمَى * قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا * قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ
آيَاتُنَا فَنَسِيَتْهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى)). (طه/۱۲۴-۱۲۵)

واته: هه رکس رو وه ربگيریت له بهرنامه و یادی من و پشتی تی بکات
بی گومان بۆ نه و جو ره که سانه ژيانیکی ترش و تال و ناخوش پیش دیت،
له رۆژی قیامه تیشدا به کویری حه شری ده که ی.

نه و جو ره که سه ده لیت نه ی په ره ر دگار بۆ به کویری حه شرت کردم
خۆمن کاتی خۆی چا و ساغ و بی نا بووم له وه لامدا خوا ده فه رمویت تۆ نابو
شیوه یه بویت (کویر بویت له ناستی) نایه ت و به لگه کانی ئیمه دا کاتیک پیت

رادە گەيەنرا، ئىمەش ئەمىر ئاوا مامەلەي كەسىكى لەبىر كراوت لەگىل دا دەكەين (لەسزا و ئازاردا دەھىتلىتەو) فەرموودەكەي پىشۇ بەلگەيە لەسەر ئەوئەي كەدە گونجى مرۇف توشى لەبىر چۈنەو بەيىت بەلام پىويستە لەسەر مرۇف ھەول بەدات و كارىكات بەخويندن و دەور كىرەنەو بۇ رىزگار بوون لە لەبىر چۈنەو خەي گەورە دەفەرموئەي: ﴿ سَتَقْرُوكَ فَلَا تَنْسَى * إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ﴾. (الأعلى/۶-۷)

واتە: ئەي (مەھمەد) ئىمە قورئاننى لەرەي جەريەلەو بەسەردا دەخوينەو، ئىتەر ھەرگىز لەبىر ئاچىتەو مەگەر شىئەك ويستى خەي لەسەريت، چۈنكە بەراستى خەي ئاگادارە بەو شتەي كە ئاشكراو ديارن ياخود شارارەو نەيتىن.

۲۳- عن عبادة بن الصامت (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((مامن أمير عشرة الا يؤتى به يوم القيامة مغلولاً لا يفكه منها الا عدله وامن رجل تعلم القرآن ثم نسيه الا لقي الله يوم القيامة اجذم)) (رواه الامام احمد) . واتە: ھەر كەسىك ئەمىرى دەكەس بەيىت لەرەزى قىامەتدا بەدەست و بى بەستراوئەو دەھىتلىت ھىچ شىئەك ئايكاتەو مەگەر دادوئەي و دادپەرەي بەرامبەريان، ۋە ھەر كەسى قورئان فېرېيىت و لەبەري بىكات و پاشان بىرى بېچىتەو يان لەبىرى خەي بىاتەو كاتىك دەگات بەخەي گەورە بى دەست و پەل و پۆيە يان دەست بېرەو.

زەھاكى كۆرۈ مەزھىم دەلىت: ھەر كەسىك قورئان فېرېيىت و لەبەري بىكات پاشان لەبىرى بېچىتەو ۋە ئەو بەھەي گوناھىكەوئەيە كە ئەنجامى داو چۈنكە خەي گەورە دەفەرموئەي: ﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ ﴾. (سورة الشورى/۳۰)

واته: هر به لاو نه هامه تیه کتان به سهر هاتیت نه وه دهره نجای نهو کار و کرده وانه یه که به ناره زووی خوتان ده تان کرد، پشه وایه تی و سه رو کایه تی و بهر پرستی هر چه ننده له باز نه یه کی بچوکدا بیت نه گهر ته نانه ت بهرام بهر به ده کس و که مژیش بیت پیوسته داد پهروه رانه مامه لیان له گه لدا بکریت خو نه گهر وانه بوو نهوا کۆت و بهندی ده ست و پی له روژی دوایدا چاره وپی ده کریت وه سزاو نازاری دوزه خ توله ی ده بیت، دهر باره ی له بیر چونه وهش یان له بیر بر دنه وه وه پست تی کردن که فهر موده که نماژه ی پیکردوه زیاتر مده ست کار پینه کردن و فهراموش کردنی قورنانه، به لام له بیر چونه وه ی نایه ته له بهر کراوه کان ده گوځی مبهستی فهر موده که نه وهش بگيرته وه خواش زانستره، سزای له بیر چونه وهش له روژی دوایدا ههروه که فهر موده که نماژه ی پیکردوه بریتیه له کم نه ندام بوون به وه ی که دهستی بریت که وه کو کم و کورتی رانستی وایه له نه نجای له بیر چونه وه له دنیا دا چونکه زوره ی سزا کان که دیاری کراون له ره گهزی نهو کاره ن که نه نجام دراوه.

۲۴- عن انس بن مالك (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((عرضت عليّ ذنوب امتي فلم ار ذنباً أعظم من سورة من القرآن او آية اوتيتها رجل ثم نسيتها)) (رواه الترمذی و ابو داؤد).

واته: پتغم بهر فهر مویه تی (ﷺ) گونا هه کانی نومه ته کم پیش چاوم خرا هیچ گونا هیکم له گونا هی له بیر چونه وه ی سوره تیک له قورنان یان نایه تیک له قورنان که که سیك فیری بووه یان کاری پی کردوه گه وره تر نه بی. له بیر چونه وه ی نهو شتانه ی که سه برده کرین چه ند هژکاری کی هیه له وانه:

ا- دوباره نہ کردنہ وہ کہی لہ بہر کراوہ کہ بہہؤی سہرقالیہ کی کتوپرہ وہ کہ بہ سہریدا دادیت و ہ دوری دہ خاتہ وہ لی.

ب- دوبارہ نہ کردنہ وہی بہہؤی سہرقالیہ کی بہردہ وامہ وہ، نہ گہر سہرقالیہ کہی نہ بہشت قورنانه کہ دو بارہ بکاتہ وہ وہ گرنگیش بوو پترستہ ہول و تیکڑشان بخاتہ کار بو ساز کردنی کاتی پتداچوونہ وہ داوی لی خوشیوونیش لہ خوا بکات.

ج- دوبارہ نہ کردنہ وہ پیانہ چونہ وہ بہہؤی تہمہ لی و پشت گوی خست نہ وہش نہو گوناہیہ کہ فہر موودہ کہ ناماڑہی پیکردوہ کہ تاوانہ کہی زور گہورہیہ.

د- لہ بہر چونہ وہ بہہؤی نہ خوشیہ وہ نہمہش ہیوا وایہ کہ خوی گہورہ لی نہ گریٹ و پاداشتی رژی پیش نہ خوشیہ کہی کہ پتداچوونہ وہی قورنانی دہ کردو نہ گہر نارامگر بیت لہ سہر نہ خوشیہ کہی بہہیوی پاداشتی خوی.

ه- لہ بہر چونہ وہ بہہؤی گوناہیہ وہ، گوناہ کردن بہ تاییہ تی سہر کردنی نامہ حرہم یہ کیکہ لہو ہزکارہ کاریگہرانہی زاکیہی مروؤ کزدہ کات و ہ توانای لہ بہر کردیش کہم دہ کاتہ وہ ہر وہ کو نیمامی شافیعی دہ فہر مرویت: (سکاالی حالی خوم کرد لای و ہ کیعی ماموستام دہ بارہی کہ متوانای لہ بہر کردنم نہویش رینومای کردم بو وازہیتان لہ سہر پیچیہ کان و ہ ہ والی پتدام کہ زانست روناکی و نورہ وہ نووری خوا نابہ خشریت بہ سہر پیچیکار).

۲۵- عن ابن عباس (رضی اللہ عنہ) قال: بینا عن عند رسول اللہ (ﷺ) اذ جاءہ

علی بن ابی طالب (رضی اللہ عنہ) فقال بأبی انت وامی، تفلت هذا القرآن من صدري فما أجدني أقدر عليه فقال له رسول اللہ (ﷺ) يا ابا الحسن أعلمك كلمات يتفعلك اللہ بہن، وتنفع بہن من علمتہ ویثبت ماتعلمت فی صدرك؟ قال اجل یا رسول اللہ فاعلمني. قال اذا كانت لیلة الجمعة فان استطعت ان اتقوم فی ثلث اللیل الآخر

لأبها ساعة مشهودة والدعاء فيها مستجاب وقال اخي يعقوب لبنيه (سوف استغفر لكم ربي) يقول حتى تأتي ليلة الجمعة فان لم تستطع فقم في وسطها فإن لم تستطع فقم في اولها فصل ربع ركعات تقرأ في الاول بفتح الكتاب وسورة يس وفي الركعة الثانية بفتح الكتاب وحم الدخان وفي الركعة الثالثة بفتح الكتاب والم تنزيل السجدة وفي الركعة الرابعة بفتح الكتاب وتبارك المفصل، فاذا فرغت من أنشهد فاحمد الله واحسن الشاء على الله وصلّ عليّ واحسن وعلى سائر النبيين واستغفر للمؤمنين والمؤمنات واخوانك الذين سبقوك بالايمان ثم قل في آخر ذلك : اللهم ارحمني بترك المعاصي ابدأ ما ابقيتني وارحمني ان اتكلف مالا يعنيني وأرزقني حسن النظر فيما يرضيك عني . اللهم بديع السموات والارض ذا الجلال والاکرام والعزة التي لاترام اسالك يا الله يارحمن بجلالك ونور وجهك ان تنور بكتابك بصري وان تطلق به لساني وان تفرّج به عن قلبي وان تشرح به صدري وان تعمل به بدني فانه لايعينني على الحق غيرك ولا يؤتيه الا انت ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم يا ابا الحسن تفعل ذلك ثلاث جمع او خمساً او سبعاً تجاب باذن الله والذي بعثني بالحق ما اخطأ مؤمناً قط) قال ابن عباس فوالله مالبت عليّ الا خمساً او سبعاً حتى جاء رسول الله (ﷺ) في ذلك المجلس فقال يا رسول الله والله اني كنت في ما خلا لاأخذ الا أربع ايات او نحوهن فاذا قرأتها على نفسي تفلت وانا أتعلم اليوم اربعين آية او نحوها فاذا قرأتها على نفسي فكأنما كتاب الله بين عيني ولقد كنت اسمع الحديث فاذا رددته تفلت وانا اليوم اسمع الاحاديث فاذا تحدثت بها لم اخرم منها حرفاً . فقال له رسول الله (ﷺ): (مؤمن ورب الكعبة يا ابا الحسن) رواه الحاكم والطبراني واه: لهثين عه باسهوه (ﷺ) دهلهرموويت له كاتيكدا لاي يتغمبهه رى خوا (ﷺ) دانيشتبووين على كورى نهى تاليب (ﷺ) هاته لاي وتي: دايكم باوكم بهقوربانن بن قورنان له سنكم دهجيته دهروه

توانام بەسەردانییە (واتە زوو لەبەرم دەچیتەو) پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی:
ئەو ئەبوحەسەن، چەند وشەیکەت فێر بکەم خوا دەیکاتە سوود بۆ تۆ، وە
هەرکەسێ فێر بکەیت سوودی یی دەگەینیت، وەئەوێ فێری بویت و لەبەرت
کرد لەسنگت دا دەمینیتەو؟ وتی: بەلێ ئەو پێغەمبەری خوا فێرم بکە
فەرمووی: ئەگەر شەوی هەینی بوو توانیت سێ یەکی کۆتایی شەو هەستە
چونکە کاتیکە نزا تیایدا وەر دەگیریت. یەعقوبی براشم بە کۆرەکانی
فەرموو (سوف أستغفر لکم ربي) پاشان داوای لی خویشووتان بۆ دەکەم لای
خوا، فەرمووی کە شەوی هەینی هات ئەگەر نەتوانی نیوەی شەو هەستە خو
ئەگەر نەتوانی ئەوا سەرەتای شەو هەستە و چوار ر کات نوێژ بکە لە:

ر کاتی یەکەم: سورەتی فاتحە + سورەتی یاسین.

ر کاتی دووهم: سورەتی فاتحە + سورەتی دخان.

ر کاتی سێیەم: سورەتی فاتحە + سورەتی سجدة.

ر کاتی چوارەم: سورەتی فاتحە + سورەتی تبارک.

کە لە تەحیات خوێندن تەواو بوویت، سوپاس و ستایشی باشی خوا بکە و
صلوات بدە لەسەر من و تەواوی پێغەمبەران، داوای لی خویشوون بۆ باوەرداران
نافرەت و پیاو و ئەوانە پیش تۆ بە باوەرەو کۆچی دوایان کردووە. پاشان بلی:
خوا بێ، پەرورەو ڕەزەگارا ڕەحم پێکە بەوێ واز لە گوناھکان بەینم هەتا لە
ژیاندا ما بم و ڕەحم پێکە بەوێ کە تەکلیف بکریتم بە شتێک کە پەڕەست نیە
و ئەوێم یی بێخەشە کە چاوم لە شتێکەوێت کە ڕەزەماندی تۆی تیا بە دەست
بەینم.

خوایه! ئەی بەدی هیئەرو جوانکاری ئاسمانەکان و زەوی، خواوەنی گەورە و ڕیزو عیزەتێک کە نابەزێرێت، داوات لێ دەکەم یا الله یا رحمان بەگەورەیت و نووری ڕووت کە چاوەکانم ڕوناک بکەیتەو بە قورئانەکت، وە ڕماغی بێ پاک بکەیتەو وە دەروو لە دڵم بکەیتەو، سنگم فراوان بکە و لاشەمی بێ کارا بکە. هیچ کەسیکی تر جگە لە تۆ هاوکارم نابێت لەسەر راستی، وە کەشیش نابێەخشی جگە لە تۆ، هیچ تواناوەیێک نییە جگە لای خوا بالادەست و گە وەرە.

ئەی ئەباحسن سێ هەینی یان پێنج یان حەوت هەینی ئەو دوابارە دەکەیتەو، وەلام دەدرێتەو بەپشتیوانی خوا، سۆتێد بەو زاتە ی منی بەحەق ڕەوانە کردووە هەرگیز باوەردار هەڵە ناکات.

(واتە ئەگەر باوەردار بێت دەگاتە ئەنجام). ئێن عباس وتی: سۆتێد بەخوا علی پێنج یان حەوت هەینی بەسەرا تێنەپەری کە گەرایەو لە ییغەمبەر بۆ هەمان کۆر وتی: ئەی ییغەمبەری خوا پێشتر چوار ئایەت یان هیندە ی ئەو دەخوێندەو یان لەبەر دەکرد کۆتووێر لە بیرم دەچوو و بەلام ئەمڕۆ چل ئایەت لەبەر دەکەم و لەبەر دەخوێنم وەکو ئەو ی قورئانی پیرۆز لەبەر چاوم بێت، وە کاتی گۆیم لەفەرموودەیک دەگرت کە دەمویست بیلیمەو لەبیرم نەدەما، بەلام ئەمڕۆ کە گوێ لەفەرموودەیک دەگرم، کاتێک دەمەوی بیلیمەو پیتیکی لێناپەڕیتم.

ییغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: سۆتێد بەخوا ی کەعبە باوەردار بێت ئەی ئەباحسن ئەو ی فەرموودە کە داوای دەکات زالبونە بەسەر لەبیر چوونە داو پشت بەستن بەخوا و نزاو پاراندەو کەخوا دامەزراو ڕاوەستاوی بکات کە ئەو ش لە توانای کەسدا نییە جگە لە الله.

له خواروه هه ندىك رېنمايى پيوست بو باش له بهر كردن و

له بير نه چوونه وه :-

۱- ديارى كردنى باشترين كات بو له بهر كردن نه مهش له كه سيكه وه بو
يه كيكى تر ده گوزيت به لام به شيوه يه كى گشتى باشترين كات بو له بهر كردن
پيش خه وتن به لام و اباشه دواى له خه وه هستان نه وهى له پيشدا له بهرى كر دبو و
بيلته وه بو نه وهى بچه سپى كاتيكى ترى باش بهر به يانه يان سه ره تاى روژ يان
نه و كاتانهى مروژ تيايدا نارام و ناسوده يه .

۲- پيوسته مروژ هوكارى گونجاو به كار بهيتت كه يارمه تى ده دات
له له بهر كردندا، هه يه سوود له نووسينه وهى نه وهى دهيه ويت له بهرى بكات
ده بينيت پاشان له بهر خويه وه ده يلته وه، به لام له و كاته دا چاو ده برپته شوينى
وشه كان ليره دا ته ركيزى نه و كه سه له چاو ه كانيدا يه . كه سانيكى تر هه ن
بو له بهر كردن نه و بابه تهى كه له بهرى ده كه ن به دهنگى بهرز دووبارهى ده كه نه وه
به شيوه يه كه خوى گوتى له دهنگى خوى بيت يان گوى يىستى ده بيت
له ناميريكى ته سجيل يان راديو نه م كه سهش ته ركيزى له سه ر گوينچكه كانيه تى .

۳- پيوسته مروژ چه ند نايه تيك ديارى بكات دووبارهى بكاته وه
وه چه ند بارهى بكاته وه تاله بهرى ده كات دواتريش چه ند بارهى ده كاته وه
تاله دليدا بچه سپت پاشان ماوه ماوه له چه ند كاتيكى جياوازا دووبارهى
ده كاته وه به شيوه يه كه زالتيت به سه ر له بير چوونه ويدا .

۴- ههروهه له سه ر مروژ پيوسته نه و نايه تانهى له نه لفازا
له بهر كه چوونيان تيدا به پيه هستان بكات به ميشكى خويه وه وه له گه ن نه وشوينه
كه له سوره ته كه دان يان له گه ن چه ند نايه تيكى تر دا يان له گه ن شوينى نووسينيان
له بهر كه دا يان له گه ن شيوازي ده برپيدا تاكو جياى بكاته وه له نايه ته كانى ترى

هاوشوێهی کەلەیه کچوونیان تیا دا یە ئەوێش بۆ ئەوێه لە مێشکیدا نایە تە کان
هەریەکە بە پێی شوێن و سورەت و ئەو پەرە یە ی کە تیا دا نووسراوێه جیا بکاتە وێه .
٥- تێگە یشتنی مانا و تە فەسرو وێهی دا بە زینی نایەت و سورەتە کان
هاو کارێکی باشن بۆ لە بەر کردن .

٦- هەر کە سێک بەر نا مەر یژی بکات بۆ لە بەر کردنی قورئانی ٱیروژ کاتی
گۆنجاو دەرە خەسێت بۆ لە بەر کردن و دوو بارە کردنە وێهی، جالە کاتی ٱشو و دا ییت
مان لە کاتی کار دا ییت .

٧- ٱیوێستە لە سەر گەنج یان مێرد مندال کە ئەو تە مەنە ی خۆ ی بە هەل
وێه بگرێت بۆ لە بەر کردنی قورئانی ٱیروژ، چونکە زیاتر و باشتر زە مینە ی سازە وێه
نامادە گی باشتر ی هە یە بۆ لە بەر کردن لە کە سێکی بە تە مەن یان ٱیر، ٱیغە مەر (ﷺ)
دە فەر موو یت: (اغتنیم خمسا قبل خمس: شباک قبل هر مک وصحتک قبل سقمک
وفر اغک قبل شغلک و حیاتک قبل موتک وغناک قبل فقرک) (رواه الحاکم
والبیهقی) عن ابن عباس وأحمد و أبو نعیم فی الحلیة عن عمرو بن میمون .
واته: ٱینج شت بە هەل و بە غە نیمەت یان بە دە ستکەوت وێه بگرێه ٱیش
بە سەر دا هاتی ٱینج شتی تر:

أ- گە نغیت ٱیش ٱیریت .

ب- لە شماغی و تە ندرو ستیت ٱیش نە خو شیت .

ت- بێ ئیشی و دە ست بە تالیت ٱیش سەر قالیت .

ٱ- ژیا نە ٱیش مەردنەت .

ج- دە وڵە مە ندیت ٱیش هە ژاریت .

بە راستی ٱیغە مەری خوا راستی فەر موو ئەو ٱینج شتە ی باسی کردو وێه
دە ستکەوتی گە و رەن بۆ مژو ف وێه کۆ مالتی سێ وان بۆ رۆژی رێش، چونکە بەری

رەنجی لاوتی بۆتەمەنی پیری زۆر گرنگە ھەروەھا کاتی لەشماغی
بۆنەخۆشی .... ھە.

لەفەرموودەکە ی پێغەمبەر دا کە ئیمامی عەلی فیری نوێژ و دوعا کرد
بۆلەبەرکردنی قورئانی یروز ناماژەیک ھەبە بەوێی کە پێویستە مرۆفی باوەردار
دلتیاییت لەوەرگرتنی نزاو پارانەوێکانی لای خوا ی گەورە ھەروەک
لەفەرموودەیکە دا ناماژە ی پێ کردووە کە دەفەرموویت: (ادعوا الله وانتم
موفقون بالاجابه واعلموا ان الله لا يستجيب دعاء من قلب غافل لاه) (رواه
الترمذي والحاكم عن أبي هريرة (رضي الله عنه) .

واتە: نزا بکەن و داوا بکەن لەخوا بەوێی کە ئێو یەقین و دلتیایان ھەبیت
لەوەرگرتنی وەبزانن کە خوا ی گەورە نزا و پارانەوێ لەدلتیکی بی ئاگا و بی
ھۆش وەرناگرت بێگومان دل کە ھۆشیکی نەبیت وەک شوو... بی بەتال وایە
سەرش کە ھۆشیکی نەبیت وەکو زرکەتال وایە ھەروەکو (مەحوی)
دەفەرموویت:

سەرکە ھۆشیکی نەبیت من زرکەتالم بۆچیە

دل کە ھۆشیکی نەبیت من شیشە ی بەتالم بۆچیە

دەرۆازەیی چوارەم کارکردن بە قورنەن

٢٦- عن ابي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((من قرأ القرآن وعمل بما فيه ألبس والداه تاجاً يوم القيامة ضوءه احسن من ضوء الشمس في بيوت الدنيا لو كانت فيكم فما ظنكم بالذي عمل بهذا)) (رواه ابو داود).

واته: لەئەبێ هورەیرەو (رضي الله عنه) لەیڤغمبەرەو (صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی: هەرکەس قورنەن بخوێنێت و کاربکات بەوێ تیاوەتی تاجی رێژ و گەورەیی دەگرتێت سەری دانک و باوکی لەڕۆژی دوایدا ڕووناکیەکی باشتر و ڕۆشنترە لەتیشک و ڕوناکی خۆر لەمالەکانی دنیادا ئەگەر تیا تاندا بیت، ئەو گومانەن چیه بەو کەسێ کە خۆی کاری پێدەکات.

نامارەیی فەرموودە کە بۆرێژ و پلەو پایەیی قورنەنخوێنە کە کاری پێدەکات ناداشتە کە تەنها بۆخۆی نییه بەلکو دایکو باوکیشی دەگرتێتەو ئەگەر سارەردار بن. بۆچی تاج دەخوێنێت سەر سەری دایکو باوکی قورنەنخوێن و کارپنکاری، لەکاتی کدا کە ئەوان بەو کارە هەلەستاون بەلکو کۆرە کە یان یان کچە کە یان پتی هەستاون؟!

و لەلامە کە ی ئەو یە کە ئەوان بوونە هۆی سازکردنی منداڵە کە یان بۆ ئەو کارە لەرێی پەرورەدە و فێرکردنی یان لەرێگەیی نزاو پارانەو بەو یان لەبەر ئەوەی باش پێیانگە یاندوووە لەرێی پێدانی خواردن و خواردنەوێ حەلال. یڤغمبەر (صلى الله عليه وسلم) دەفەرموویت: ((اذا مات الانسان انقطع عمله الا من ثلاث: صدقة جارية، او

علم ينتفع به، او ولد صالح يدعو له)) (عن أبي هريرة رواه البخاري في الأدب و مسلم و ابوداود و الترمذي و النسائي). واتە: ئەگەر مەزۆفە مرد کارەکانی لێی دەبەجێت و خێری بێ ناگات جگە لەسێ رینگەوہ:

١- خێرو سەدەقە بەکی بەردەوام.

٢- زانستیک کەسەردی ئی وەرەبگیریت.

٣- مندالتیکی سالتح و چاک نرای بۆبکات.

مەزۆفە مردووہ کە بۆتە ھۆی ئەنجامدانی ئەو سیانە لەبەرئەوہ پاداشتە کە ی پێدەگات لەژێان و پاش مردنی. لێرەدا مندالتە سالتحە کەش کە قورئان دەخوینێت و کاری پێدەکات، ئەوان ھانیان داوہ و کارناسانیان بۆکردووہ.

٢٧- عن النّاس بن سميان (رضي الله عنه) قال سمعت رسول الله (صلى الله عليه وسلم) يقول: يؤتى يوم القيامة بالقرآن وأهله الذين كانوا يعملون به في الدنيا تقدمه سورة البقرة وآل عمران تحاجان عن صاحبهما. (رواه مسلم).

واتە: لە ئەوایی کورپی سەمەانەرە (رضي الله عنه) ووتی لە پێغەمبەرم بێست دەیفەرموو: پۆژی دوا یی قورئان و ھەلگەرانێ کە کاریان پێکردووہ لەدوایدا دەھێرێن سورەتی (البقرة، آل عمران) پێشیان دەکەون و تەکا بۆ ھاوێلکەیان دەکەن کە لەبەریان کردوون و کاریان پێکردووہ.

ئەبە سەعیدی خەراس (رضي الله عنه) فەرموو یەتی: بە کەم تێگەشتن بۆ قورئانی بیروز کار پێکردنەتی، چونکە زانست و تێگەشتن و ھەلگواستی تێدایە وە سەرەتای تێگەشتنیش گۆرنگرتن و بێنێ ھەرەك خۆی گەورە دەفەرموویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ (ق: ٢٧) واتە: لەوہدا یادخستەوہ ھەبە بۆ کەسێک خاوەن دلتیکی زەندووێت بان گۆی ھەلبخات و بەناگا و ھۆشیاریت. وە دەفەرموویت: ﴿الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ

أَحْسَنُ ﴿﴾ (زمر/ ١٨) واته: مژده بده بهو بهندانهم كه گوى له ووته كان ده گرن و شوين باشترينيان ده كهون ئهم نايه ته ناماژه بهوه ده كات كه خه لك گوى له هه موو ووته كان بگرن، به لام دواى باشترينيان بكهون ، قورئانى پيرۆز له هه مووى باشترينه وه ماناى شوينكه ووتنى باشترين ئه وه به كه كۆمه لىك زانبارى و بابته تى سه رسو ره يته ر بۆ دله كان ده رده كه وىت له ميانه ي گوينگرتن و تينگه يشتن و مه لگواستن، گوى گرتن له قورئان وه كو ئه وه ي كه پيغه مبه ر ﴿﴾ له جبرئىلى نه بىست توش له و كاته دا گوى بىستى دامه زراندى ئه و نايه تانه بىت هه روه ك خواى گه وره ده فهرمو وىت: ﴿وَأَنزِلْ رَّبُّ الْعَالَمِينَ* نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ* عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ﴾ (الشعراء/ ١٩٢-١٩٤) واته: ئه و قورئانه له لايه ن به روه ر دگارى جيهانيانه وه دابه زيوه كه روح الامين هيتاويه تى وه داي به زاندۆته سه ر دلتى تو ئه ي (محمد) بۆ ئه وه ي له وانه بىت كه هوشيارى به خش و راجله كينه ر بىت.

دارمى له على به وه وه رى گرتووه كه فهرمو به تى ئه ي زانسته خوازان كار به زانسته كه تان بكه ن چونكه زانا ئه و كه سه به كه كار به زانسته كه ي ده كات و زانست و كرده وه كه ي هاوشانى به كن، وه كه سانىك ئه بن كه زانست وه نه گرن به لام كارى بى ناكه ن بارى نه تيان جياوازه له بارى ناشكرابان له گه ل خه لكى دا داده نيشن وه پۆز به سه ر به كۆريدا ليده ده ن به جوړىك پياو توږه ده بىت له هاوشين و هاوړىكه ي كاتىك ئه و به جيهه لىت و ږوو له كه سىكى تر بكات واته ئيره ي له نيوانياندا دروست ده بىت.

٢٨- عن عبد الله بن عمرو (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((لا حسد الا في اثنين: رجل آتاه الله القرآن فهو يقوم به آناء الليل وآناء النهار، ورجل آتاه الله مالا فهو ينفقه آناء الليل وآناء النهار)) متفق عليه .

واته: له عبداللهی بن عمره وه له یغەمبەر وه (ﷺ) که فەرموویەتی:
نێرە ی دروست نییه جگە له دوو حالت: پیاویک یان کەسیک قورئان فێر بۆوه
و له بەری کڕووه کاری پێدەکات بەشەو و بە رۆژ.

وه کەسیک خاوەن مال و سامانیک لێی دەبەخشی بەشەو و بە رۆژ.
حەسودی و نێرە ی خراپ و زەمکراو ئەوێه که هیوا خواز بیت نێعمەتیک
که هەیه نەیتی و لەناو بچیت. بەلام حەسودی باش ئەوێه که هیوا بخوازی
ئەوێه حەسودی و نێرە یی پێدەبریت لەزانست و مال دەست بخویت.

هەستانی شەوانە بۆ قورئان خوێندن و فێربوون و لەبەرکردن تام و چێژی
تایبەتی خۆی هەیه کەدووڕه لەچاوی خەلکی، بەلام بەرۆژدا بخوێنیت و کاری
پێکرتیت لەبەرچاوی خەلک بەگۆڕە ی فەرمانی خوا بە کارکردن وه بۆ ئەوێه
بێتە سەر مەشق بۆ کەسانی تر تاچاوی ئی بکرتیت و پاداشتی لەشوێنکەوتەیی
ئەوانیش دەست بکەویت.

رەچاوکردنی زنجیرە بەندی لە فەرموودە کەدا گەرنگە، ریزو پلە ی قورئانخوین
و کارپێکردنی پاشان ریزو پلە ی مال بەخشین. عەلی کوری نەبوتالیپ (ؓ)
بە (کەمیلی) فەرموو: زانست و زانیاری باشترە لە مال و سامان. زانست
پارێزگاریت لێدەکات، بەلام تۆ پارێزگاری لە مال و سامان دەکەیت. زانست
فەرمانێه وایه، بەلام مال فەرمانی لەسەر دەکەیت. مال لێدەرکردنی کەمی
دەکات، بەلام زانست لێهەخشینی زیادی دەکات (کەمکردنی مال بەبەخشین
لەڕۆالەتدایه کە خەلکی وایدەبێت، بەلام لای خوا زیاددەکات)

یغەمبەری خوا (ﷺ) ئەم فەرموودە یی بە فەرموودە یکی تر لیکداوە ئەوێه
که ئەبی کبشە ی نەغاری (ؓ) رێوا یەتی دەکات کە دە فەرموویت: ((مثل هذه
الامة مثل اربعة: رجل اتاه الله مالا وعلماً فهو يعمل بعلمه في ماله. ورجل اتاه الله

علما ولم یؤته مالاً فيقول رب لو ان لي مالاً مثل مال فلان لكنت اعمل فيه بمثله فيهما في الاجر سواء (وهذا منه حب لان يكون له مثل ماله فيعمل مايعمل من غير حب زوال النعمة عنه). ورجل آتاه الله مالاً ولم يؤته علماً فهو ينفقه في معاصي الله عزوجل: ورجل لم يؤته علماً ولم يؤته مالاً، فيقول: لو ان لي مثل مال فلان لكنت انفقته مثل ما انفق في من المعاصي، فهما في الوزر سواء)) رواه ابن ماجه والترمذي وقال حسن صحيح.

واټه: غوونهی ئەم نەتووه وهکو غوونهی چوار کهسه: کهسێک خوا زانست و مالتی پنبهخشیوه، کار بهزوانسته کهی دهکات له ماله کهیدا، کهسێکی تر خوا زانستی پنبهخشیوه، بهلام مالتی نه داوه تی ده لیت: خوايه نه گهر وهکو فلانکهس مالت بهمن بیهخشیایه وهکو نهوم ده کرد. نهوان ههر دوو کیان له پادا شتدا یه کسانن (نهوه هه زیکه له ودا که نه گهر مالتیکی وهکو مالتی نهوی تری هه بوايه وهکو نهو به کاری دههینا بینهوهی ههز بهتیاچوونی بکات.)، کهسێکی تر مان و سامانی ههیه، بهلام زانستی نییه، ماله کهی له سه ریچی فهرمانی خوادا بههه دهه ده دات. وه کهسێکی تر نه مان و سامانی ههیه و نه زانستی ههیه، ده لیت: نه گهر مان و سامانی فلانکهسم ده بوو، وهکو نهو له سه ریچیدا خه رجم ده کرد، نهوان ههردوو کیان له گوناوه سزادا یه کسانن.

بهلام له وهدا که ناوا ته خوازییت مان و سامانی هه بیته بو کاری چاکه و خزمه تکردن بیه خشیته بینه وهی ناوات به له ناوچوونی بخوازیته له دهستی کهسێکی تر دا نهوه له خهرو چاکه دا هاوشانی نهو که سه یه. نه گهر نهو بهخشش و نیعمه ته ئاینی بوو وه فهرزیش بوو وهکو باوهرو نوێزو زه کات، نه م کینه رکینه واجب و پێویسته چونکه نه گهر وانه کات و ناوا ته خواز نه بیته نهوا له گوناوه دا

دەمێتێهوه. کەئەوه‌ش قەدەغە‌کراوه، بە‌لام ئە‌گەر ئە‌و نێ‌عمە‌تانە‌ له‌ فە‌ضائێ‌دا بوو وە‌کو مال بە‌خشین له‌خێ‌رو چاکە‌دا ئە‌وه سوننە‌ته‌.

٢٩- عن عبد الله بن عمر (رضي الله عنه) عن رسول الله (ﷺ) قال: ((من قرأ القرآن فكأنما استدرجت البوة بين جنبيه غير انه لا يوحى اليه، ومن قرأ القرآن فرأى أن أحدا اعطي افضل مما اعطي فقد عظم ماصغر الله وصغر ما عظم الله. وليس ينبغي لحامل القرآن ان يسهه فمن يسهه او يغضب فيمن يغضب او يحتد فيمن يحتد ولكن يعفو ويصفح لفضل القرآن)) (رواه الطبري). واته: هەر‌کە‌س قورئان بخوێ‌تێ‌ وە‌کو ئە‌وه وایە‌ پێ‌غه‌مبەر‌ایە‌تی له‌ نێ‌وان هە‌ردوو لا‌یدا دە‌ست خستێ‌ت جگە‌ له‌وه‌ی کە‌ وه‌حی (نی‌گا)ی بۆ‌ نایە‌ت. وه‌ هەر‌کە‌س قورئان بخوێ‌تێ‌ت و وابێ‌نێ‌ت کە‌کە‌سیکی تر له‌م باش‌تری پێ‌دراوه، ئە‌وا بە‌گه‌وره‌ی داناوه‌ شتێ‌ک کە‌ خوا بچووکی کردۆ‌ته‌وه وە‌بە‌بچووکی داناوه‌ شتێ‌ک کە‌ خوا گه‌وره‌ی کردوه‌.

بۆ‌ قورئانخوێ‌ن نێ‌یه‌ کە‌له‌به‌رامبەر‌ نا‌زیر‌یدا نا‌زیر‌انه‌ مامە‌له‌ بکات یان تو‌ره‌ بی‌ت له‌گە‌ڵ کە‌سیک کە‌تو‌ره‌ ده‌بی‌ت یان توندوتی‌زێ‌ت وە‌کو کە‌سیک کە‌توندو تی‌زی به‌کار‌ده‌هێ‌تێ‌، به‌‌ل‌کو لی‌بو‌رده‌و به‌خ‌ش‌نده‌و س‌نگ فراوان ده‌بی‌ت له‌به‌ر ری‌زی قورئان. پێ‌غه‌مبە‌ری خوا نی‌گای بۆ‌ هاتووه‌ له‌شێ‌وه‌ی ده‌قی‌کی دی‌اری‌کرا‌ودا کە‌قورئانی پیرۆ‌زه‌ وه‌ (لف‌ظا) ی‌ش وه‌کو س‌نه‌ له‌سه‌ر زا‌ری پێ‌غه‌مبەر‌(ﷺ).

ئە‌و کە‌سه‌ی قورئان ده‌خوێ‌تێ‌ت و له‌خ‌زمە‌تی قورئاندا‌یه‌ ئە‌وا ئە‌وه‌ی کە‌خوا به‌نی‌گا(وحی) بۆ‌ پێ‌غه‌مبە‌ری ناردووه‌ ده‌ستی کە‌وتوو‌ه. جیا‌وازی له‌گە‌ڵ پێ‌غه‌مبەر‌دا ئە‌وه‌یه‌ کە‌ئە‌و کە‌سه‌ وه‌حی بۆ‌نایە‌ت. هەر‌به‌وشێ‌وه‌یه‌ زانیان میر‌اتگری پێ‌غه‌مبەر‌ان کە‌ئە‌وان دره‌م و دیناریان به‌جی نه‌ه‌شتوو‌ه به‌‌ل‌کو زانست و کار‌کردن پێ‌ی و بلا‌و کرد‌نه‌وه‌ی له‌ناو خە‌ل‌ک‌دا به‌جی ه‌شتوو‌ه.

بەگەورە زانىنى خۇاى گەورە لەرنى بەگەورە زانىنى قورئانەو دەيىت،
 ھەرکەس خىروچاگەي دەست بکەويت واتە بەخششى زۆرى خۇايى ھەيىت
 پويستە سوباسى زۆرى خۇاى گەورە بکات لەسەر ئەو بەخششە زۆرانە
 و دەست بکات بەمنەتبارى بەرامبەر بەخۇاى گەورە.

عەبدوللەي كورې مەسعود (ﷺ) فەرموويەتى: پويستە قورئانخوين بناسرئەو
 بەشەوانيدا كاتىك خەلكى خەوتون وە بە رۆزەكانيدا كاتى خەلكى بەرۆزو
 نين و خواردن دەخون وە بەدل تەنگيدا كاتىك خەلكى دلخوشن بەدوينا
 وە بە گريانيدا كاتى خەلكى پئدەكەنن وە بە يئەنگيا كاتى خەلكى بە ھەموو
 لايەكدا قسە فرېدەدەن وە بە ترمس و خشوعيدا كاتىك خەلكى فيل دەكەن، وە
 پويستە نارام و نەرم و نيان بيت وە نايىت وشك و گەمزە و قيژن و دەمپيس و
 جنيوفرۆش و دژيىت.

ھەندىك لەپياوچاكان و تويانە ھەلگىراني قورئان و قورئانخوين لەرۆزى
 دوايدا پرسياريان لى دەكرىت ھەروەكو پيغەمبەران. لەفەرموودە پىرۆزەكەدا
 ھەرزەي و تورەي و توندوتىزى لەقورئانخوين قەدەغە كراو، وە فەرمانيان
 پندراو ھەنەرم و نيان و سنگ فراوان و ليئوردەبن. وە ھەروەھا رەوشى بەرزو
 ناكارى جوان لەخوياندا بەدى بەيىنن ھەربەوشىو ھە دايكى باو ھەداران
 عائىشە (ﷺ) وەسفى پيغەمبەرى دەكرد كە پرسياريان لى كرد دەربارەي رەوشى
 پيغەمبەر (ﷺ) ئەويش دەفەرموو: ((كان خلقه القرآن)) واتە: خورپەوشى
 پيغەمبەر قورئانى بوو. ھەروەك شاعريش دەليىت:

قورئاننىكى زيندووبو بەھەلسوكەوت

ويل وگومرابو ئەو ھى شويى نەكەوت

جا نه گەر یتەمبەری خوا (ﷺ) خوورە وشتی قورئانی بیت، قورئان لەناوماندا ماوه لەبەر ئەوە پێویستە هەلگرانی قورئان هەلگری رەوشتەکانی یتەمبەربن.

۳۰ - عن علي بن ابي طالب (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: من قرأ القرآن واستظهره فأحل حلاله وحرم حرامه أدخله الله به الجنة وشفعه في عشرة من أهل بيته كلهم له النار. (رواه الترمذي)

واتە: هەر کەس قورئان بخوێنی و دەریخات و لێ تێگات حەلالی حەلال بکات و حەرامەکانی حەرام بکات (واز لە قەدەغە کراوەکانی بهێنیت) خۆی گەورە ئەبێت بە هەشتەو، و دەویکاتە تەکا کار بۆ (۱۰) لە کەسوکاری کە هەموویان پێویست بوو بچنە ناگەرەو.

یتەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی وە کو روژنکردنەوێک بۆ حەلال و حەرام ((الحلال بين والحرام بين وبينهما أمور متشبهات لا يعلمهن كثير من الناس. فمن اتقى الشبهات فقد استبرأ لعرضه ودينه ومن وقع في الشبهات وقع في الحرام كراع يرعى حول الحمى يوشك ان يواقع).

واتە: حەلال ئاشکرایە و حەرامیش ئاشکرایە وە لە نێوانیاندا هەندیک گومان لێکراو هەن کە زۆرێک لە خەڵکی نایانزانن هەر کەسێک خۆی بپارێزێت لێیان ئەوا نابوو و دینی پاراستوو وە هەر کەس بکەوێتە ناو گومان لێکراوە کە ئەو بێبانکات یان بیاخوات ئەوا کەوتۆتە ناو قەدەغە کراوە کە ئەو وە کو شوایتێک وایە کە مێگە لە کەوی لە چوار دەوری پاوانیکدا بە دەوێتێت گومانی ئەوەی لێ دەکرێت کە سنوور بە زۆری بکەن. بێگومان هەموو پاشایەکی سنوورێک و پاوانیکی خۆی هەبێ سنوور و پاوانی خواش قەدەغە کراوە کەنێتی.

لە فەھرە مودە، كە زىيادە يەكى تىيادايە لە شەفاعەت و تەكەي كە سىك بۆدايك و باو كى پاش ئەوان، بۆخزمانى تر كە شايستەي چوونە دۆزەخ بوون، ئەو شە فەزىل و رېزى خوايە دەيدات بە كە سىك كە خۆي بىيە وىت لە پاداشتى خويندىنى قورئان و بەھەندگرتنى و كارىيىكردىنى لە ژيانى دونىادا. پاداشتى چاك لاي خوايە.

ھەرۈەك پياوچاك تەكادە كەن بۆدايك و باو كىيان و خەزە نەزىكە كانيان، ھەرۈەھا شەفاعەت بۆ ئەوانە دەكەن كە فېر خواز بوون يان مامۇستايان بوون، يان كە سىك كە خۆشى وىستوون يان خۇشيان وىستوون لە بەرخوا.

۳۱- عن ابي شريح الخزاعي قال: قال رسول الله (ﷺ): ان هذا القرآن سبب طرفه بيد الله وطرفه بايدكم فتمسكوا به فانكم لن تضلوا ولن تهلكوا بعده ابداً. (اخرجه ابن ابي شيبه)

واتە: بىنگۇمان ئەو قورئانە ھۆكارىيەكە، لايەكى بەدەستى خواوەيە، لايەكەي ترى بەدەستى ئىوۋەيە، دەستى پىوۋەبگرن ھەرگىز گومرا نابن و پاش ئەو ھەرگىز تىياناچن.

خوای گەۋرە قورئانى دابەزاندوۋە بۆ رېئومايى مۇۋەكەن، قورئان وتەي خوايە فەرموۋىتەي و بەردەوام دەيفەرموۋىتەي، لايەكى بەدەستى خواوۋەيە لايەكەي ترى كەبىرىيە لە (مەصحف) پەرۋاى قورئان لەناۋ دەستى ئىمەدەيە، گورىسى پتەۋى خوايە لە نىۋان ئىمە و خوادايە. ھېچ شىئەكى خىراپ و نابەجىي تىيادانىيە خوای گەۋرە پاراستوۋىتەي لەھەممو لادان و گۆزبانىك ﴿انا نحن نزلنا الذكر وانا له لحافظون﴾ واتە: بەرپاستى ھەرئىمە قورئانمان دابەزاندوۋە ھەرئىمەش پارىزگارى لىدەكەين.

نه گهر گرفته کان زور بوون و ریچکه کان تیکه له بهیه کتر بوون و خه لکی بوون به کومه لی جیاجیا، کی زیاتر دهست به قورئانه وه ده گریت نه وه سه ره برز و سه رفرازه.

۳۲- عن ابي هريرة (رضي الله عنه) ان رسول الله (صلى الله عليه وسلم) قال: ان هذا القرآن على خمسة اوجه، حلال وحرام ومحکم ومتشابه وأمثال، فاعملوا بالحلل واجتنبوا الحرام واتبعوا احکم وامنوا بالمتشابه واعتبروا بالامثال. (رواه البيهقي)

واته: نه قورئانه له سه ر پینج روو ده دویت: حه لال و حه رام و مه حکم) واته ده لاله ته که ی رۆشن و روونه) و لیکچوو، چهند بۆ چوونیک هه لده گریت و په ند و چیرۆکه. کار به حه لال و ریگه پیدراوه کان بکه ن دوور بکه ونه وه له حه رام و قه دهغه کراوه کان، شوین مه حکمه مه کان بکه ون و باوه ر به (متشابه) به ین و په ند له چیرۆک و به سه ره اته کان وه ربگرن.

حه لال و ریگه پیدراوه کان له قورئاندا دیار و ناشکران خوای گه و ره فرمویه تی: ﴿وَيُجَلِّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ﴾ (الاعراف: ۱۵۷) واته: چاک و پاک و باشه کانیان بۆ حه لال ده کات و پیس و خراپه کانیان له سه ر قه دهغه و حه رام ده کات. ﴿أَجَلٌ لَّكُمْ لَيْلَةُ الصَّيَامِ الرَّقْتُ إِلَى نَسَائِكُمْ﴾ (البقرة/ ۱۸۷) واته: شه وانی په مه زان و رۆژوو گرتن ریگه تان پیدراوه بچه ن لای خیرانه کانتان.

وه قه دهغه کراوه کان ناشکران که شته پیس و ناکار و شته پیس و ناشیرینه کانتان. خوای گه و ره ده فرمویه تی: ﴿فَاجْتَنِبُوا الرُّجْسَ مِنَ الْأَوْتَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّوْرِ﴾ (الحج/ ۳۰) واته: دوور بکه ونه وه له پیسی بته کان و له ووتیه درۆ هه لبه ستر او. له نایه تیکی تر دا ده فرمویه تی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ وَمَا أَهْلُ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيخَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا

ذَكِّتُمْ وَمَا دُبِحَ عَلَى النَّصَبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا﴾ (المائدة/ ٣) واته: له‌سه‌رتان قه‌ده‌غه کراوه‌گۆشتی مرداره‌وه بوو، خوێن و گۆشتی به‌راز و نه‌وه‌ی بۆجگه‌ له‌خوا کراوه (قوربانی) و خنکیتراو و نه‌وه‌ش به‌نازارو لێدان مرداربۆته‌وه، نه‌وانه‌ش که‌درنده‌ به‌لاماری دابن و لێ خواردن مه‌گه‌ر فریای چه‌قز که‌وتن. وه‌گۆشتی نه‌و نازه‌لانه‌ش که‌له‌و شوێنا نه‌دا سه‌رده‌برێن که‌هاناو هاواری بۆ غه‌یری خوا تیا دا ده‌بریت. وه‌له‌سه‌رتان جه‌رام و قه‌ده‌غه کراوه که‌داوای چاره‌نوستان بکه‌ن به‌هۆی (ازلام) وه‌وه‌وه‌کو نه‌و شتانه‌ی له‌رێگه‌ی هه‌لدانی زارو فال‌گرتنه‌وه‌و بورجه‌کان و قاوه‌گرتنه‌وه‌..... هتد.

(محکم) بریتیه له‌وه‌ی حوکه‌مه‌که‌ی جه‌سپاوه‌و بنه‌مایه‌کی یاسایی جینگێڕ و جه‌سپاوه‌ده‌دات وه‌کو ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ﴾ (النساء/ ١١) واته: خوا ریتوما یستان ده‌کات و فه‌رماتان پێده‌کات ده‌رباره‌ی نه‌وه‌کانتان له‌بۆاری میراگرتندا بۆهه‌ر نێرینه‌یه‌که‌ به‌شی دوو مێینه هه‌یه. وه‌ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا﴾ (المائدة/ ٣٨) واته: پیاوی دزو نا فره‌تی دز ده‌ستیان بێن له‌تۆله‌ی کاری نا‌ره‌وا یاندا که‌دزیه. نه‌و دوو نایه‌ته‌ غه‌وه‌ی نه‌و نایه‌تانه‌ن که‌به مه‌حه‌کم ناو ده‌برین و فه‌رمووده‌ که‌ ده‌فه‌رموویت شوینی بکه‌ون و جی به‌جی بکه‌ن.

(متشابه) بریتیه له‌و نایه‌تانه‌ی که‌مانا که‌ی بۆ زۆرێک له‌ خه‌لکی زۆر رۆشن نییه وه‌کو نه‌و پیتانه‌ی که‌له‌سه‌ره‌تای هه‌ندێک له‌سوره‌ته‌کاندا هاتوه‌و بۆ غه‌وه‌ (الم، ص، المص، ..... هتد) یان هاوشیوه‌ی نه‌وانه وردتر وه‌کو ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ (طه/ ٥) واته: خوای مه‌هره‌بان به‌سه‌ر ته‌ختی فه‌رمانه‌وایی خۆیه‌وه وه‌ستاوه. وه‌ستان رۆشه، به‌لام ده‌رباره‌ی وه‌ستانی خوا له‌سه‌ر عه‌رش نازانین و ناتوانین به‌ هه‌چ بارێکدا بیجوتین. له‌به‌ر نه‌وه

ییغمهبر (ﷺ) فمرمانان پندهدات کهبیر له دروستکراوه کانی خوا بکهینه وه نهک له زاتی خوا، چونکه ناتوانین مافی خوئی بدهینی.

سه ره رای نه وهی که زۆرێک لهو ئایه تانهی که موته شابیهن بۆئه وانیهی که قولبوونه ته وه له زانست و زانیاریدا یان له کاتی که دارۆشن، به لام له کات و ساتی تر دا رۆشن ده بنه وه و ده بنه مه حکم پێسته مروئی باوه ردار باوه ری پێیان هه بیته و بێ زانست ده م له ماناکه یان نه کویت.

غومونه کانی ناو قورئان زۆرن و بۆپه ند وه گرته له پرووداو و به سه رهاتی نه ته وه کانی پێش خومان، پێسته سوودیان لیوهر بگرن و ئیجایاته کان له ژبانی رۆژانه دا جی به جی بکهین و له سلیاته کان خومان پارێژین. هه ندیک لهو ئایه تانه له شتی زۆر و وردو هه ستیار دووان وه کو ئایه تی ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُبُلَةٍ مِنْهُ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ (البقرة/ ۲۶۱) واته: غومونه ی نه وانیه ی له پێناوی خوادا مال و سامانیان ده به خشن وه کو غومونه ی تۆزێک وایه که برویت و حهوت گولتی گرتیته له ههر گولێکه دا سه د ده نکی تیدا بیته، خواش بۆ هه رکه س بیه ویت پاداشتی چه ند باره ده کاته وه.

بیگومان خوای گه وره چاکه کان چه ند به رامبه ر ده کات، هه ر چاکه یه ک به (۱۰) چاکه تا (۷۰۰) چاکه به رامبه ر و زیاده کات وه کو نه و ده نکه گه غه ی ده رۆیت و حهوت گوله گه م ده رۆیت و له هه ر گولێکه دا (۱۰۰) ده نکه گه غه ی تیدا بیته. نه وه به راستی په ند و نامۆزگاری گه وره ی تیدا به.

۳۳- سنل عبدالله بن ابی اوفی: اوصی النبی (ﷺ) قال: لا. قلت کیف کتب علی الناس الوصیه امروا بها ولم یوصی؟ قال: اوصی بکتاب الله عز وجل.
(رواه الجماعة الا ابوداود)

واته: پرسیار له عەبدوللای کۆری ئەبی ئەوفا کرا: ئایا یتەمبەر وەسیەتی کردووه، ووتی: نەخێر، و وتم چۆن یتۆستی کردووه لەسەر خەلکی و خزی نایکات؟! ووتی: وەسیەتی بە کتابەکی خوا کرد که قورئانە.

بێگومان وەسیەتی یتەمبەر بۆ ئومەتەکی کەشۆین قورئان بکەون لەدوای خۆی، باشترین وەسیەتە، چونکە قورئان وەسیەت و نامۆزگاری خوا و یتەمبەری تیا دا کۆبۆتەوه. هەرۆکە خۆی گەوره دەفەرموویت: ﴿أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (العنکبوت/ ۵۱) واته: ئایا بەس نییە بۆیان ئیمە قورئانمان دا بەزاندووه بۆت و بەسەریاندا دەخوێنرێتەوه، بێگومان ئالەو قورئانەدا رەحمەت و یادەوهری ئاشکرا هەیه بۆ ئەو کەسانە ی ئیمان دەهێن.

وەسیەتەکانی یتەمبەر (ﷺ) بریتییه له فەرمووده و سوننەتەکانی کەهاوێتە بەرپێزەکانی (ﷺ) بۆ ئیمەیان گواستۆتەوه. سەبارەت بەوێ کەهاوێتە بەرپێزە کە پرسیاری دەربارە ی نووسینی وەسیەت کرد، ئەوێه کەخۆی گەوره دەفەرموویت: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا خَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ إِن تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلَّذِينَ وَالْأَقْرَبِينَ﴾ (البقرة/ ۱۸۰) واته: یتۆست کراوه لەسەر تان کاتێک یەکیکیان نزیک ی مەرگ بوووه و مال و سامان و داراییه کی هەبوو باوہسیەت بکات کەمەندیکی بدیت بەدایک و باوکی و خزمانی بەشیوہیەکی باش و جوان.

یتەمبەری سەرداریش (ﷺ) فەرمان دەدات ئەگەر کەسێک فەرزیکیان مافی کەسێکی لا بوو کە یتۆست بوو وەسیەتی بۆ بکات بارەسیەتنامەیکە بنووسیت و دوا ی نەخات، چونکە مردن کتوپر دیت وەزۆر نزیکە لەمەموو کەسێکەوه.

٣٤- عن جابر بن عبد الله (رضي الله عنه) قال: خطبنا رسول الله (ﷺ) فحمد الله واثني عليه بما هو اهل له ثم قال: ((اما بعد فان اصدق الحديث كتاب الله وان افضل الهدي هدي محمد وشر الامور محدثاتها وكل بدعة ضلالة)) ثم يرفع صوته وتحمر وجنتاه ويشد غضبه اذا ذكر الساعة كأنه منذر جيش قال ثم يقول: ((اتحكم الساعة. بعثت انا والساعة هكذا - و اشار باصبعيه السبابة والوسطى - صبحتكم الساعة ومستمكم. من ترك مالا فلاهله ومن ترك ديناً او ضياعاً فاليّ وعليّ)) (رواه الامام احمد).

واته: له جابری کوری عەبدوللّاوو و تەوویەتی: یەغەمبەردی خوا (ﷺ) و تەری بۆداین، سوپاس و ستایشی زۆری خۆای کرد کەشایستەیه تی پاشان فەرمووی: راستترین ووتە پەرتوو کە کە ی خۆایه، باشترین رێتومایی رێتومایی موحەممەدە (ﷺ)، خرابترینی کارەکان داهێنراوە کەن (بدعه) ن لەنایندا، وە هەموو داهێنراویک لەو جۆرە گومارێیه. دواتر دەنگی بەرز کردووە چاوەکانی سوور هەلگەران و تورێیه کە ی زیادی کرد کە بای رۆژی دوا یی کرد وە کۆ نەو ی رابێگەیه نیت کە سوپایە ک لەهێرشدا یە بۆ سەرمان. پاشان فەرمووی: قیامەت هاتە لاتان، مەن نێردراوم و لە گەل قیامەتدا ئاوا، ئاماژە ی بە هەردوو پەنجە ی ناوەرپاست و شایەتوومانی کرد. قیامەت بەیانی و ئێوارە دێتە لاتان هەركەس مەل و سامانیکی بەجی هیشت بۆ خزمانی، وە هەركەس قەرزێک یان و نکراییکی جێهێشت بۆ مەن و لە سەر مەن.

لە بنچینه سەرەکیە کانی باوەر بڕیتیه لە باوەر بە کتیبە کە ی خوا، کە راستترین و دروستترین کەلامە. هەركەس گومانی لەو هەدا هەبێت یان بەرنامە یە کێ تر و پەرتوو کێکی تر هەلگیرێت و باوەر ی وایێت لە قورئان پیرۆزترو بەرێزترە ئەو ی بێ باوەرە بە قورئان و لەرێزی موسلمانان دەچێتە دەرەو.

(بدعة) بریتیه له ههر داهینراویك كه دژایه تی قورئان و سونهت یان یه كيك له بهما سه ره كیه كانیان بكات. ئابنی بیروزی ئیسلام هاتوووه بۆ بهرژه وه نندی مروژ یه كيك له مقاصیدی شه ریعت بریتیه له (حفظ النفس) كاتيك جگه ره كیشن داهینراوه و زیان به ته ندر ووستی مروژ ده گه یه نیت ئه وه بیدعه به کی خراپه و ده دریته وه بهرووی ئه و كه سه ی دایهینراوه و ئیسلام قه ده عه ی ده كات چه نندین غموونه ی تر هیه كه خوینه ری به ریز خوی ده توانیت ورد بیته وه. وه غموونه ی (سنة الحسنه) بریتیه له به كار هینانی بلندگو بۆ بانگدان، بلندگو له سه رده می ییغمبهردا نه بووه، به لام داهینانی كار یكی باش و ئیجابیه. پتوهر بۆ جیا كرده وه ی بیدعه ی چاك له خراپ ئه وه ی كه هه ركار و گوشتاریك بووه مایه ی خراپه كاری و دووبه ره کی و نا ئارامی ئه وه به بیدعه به کی خراپ داده نریت، پیچه وانه كه ی باشه.

۳۵- عن علي بن أبي طالب (عليه السلام) قال سمعت رسول الله (ﷺ) يقول: الا انها ستكون فتنة، فقلت ما المخرج منها يا رسول الله (ﷺ) قال: كتاب الله فيه نبا ما قبلكم وخبر ما بعدكم وحكم ما بينكم هو الفصل ليس بالهزل، من تركه من جبار قصمه الله ومن ابتغى الهدى في غيره أضله الله وهو حبل الله المتين وهو الذكر الحكيم وهو الصراط المستقيم هو الذي لا تزيغ به الالهواء ولا تلتبس به الا لسنة ولا يشبع منه العلماء ولا يخلق على كثرة الرد ولا تنقضي عجائبه. هو الذي لم تنته الجن إذا سمعته حتى قالوا إنا سمعنا قرآناً عجياً يهدي الى الرشد. من قال به ومن عمل به أجر ومن حكم به عدل ومن دعا اليه هدى الى صراط مستقيم واته: له على كورى نهى طالبيه وه ده لى گویم له ییغمبهر بوو فەرمووی: ناگادار بن فیتنه و ناژاوه یك بهر یا ده نیت، وتم: چۆن لینی ده رباز بیین نه ی ییغمبهری خوا؟ فەرمووی كتیبه كه ی خوا هه والی پش نیوه و دواى ئیوه و

فهرمان ره‌وای نیوانتانی تیدایه، واته: قورئان جیا که‌روه‌یه گالته‌جاری نییه هه‌رکه‌سی وازی لی بیتی له زۆرداری دا خوا پستی ده‌شکینی وه‌هه‌رکه‌سی رینمای له‌غیری قورئانه‌وه وه‌برگری گومرا ده‌بی. وه قورئان په‌تی خوایی په‌وه، وه یاد و زیکریکی خوای په‌روه‌ردگاره وه نه‌وه رییازی راست و دروسته، وه هه‌ر نه‌وه ئاره‌زووه‌کان به‌روه چاکی ئاراسته ده‌کات و لایان نادات وه زمانه‌کانی لیان تیکه‌ل نابی وه زانیان لینی تیر نابن وه له زۆر دوباره خویندنه‌وه و کردنه‌وه‌ی بیزاری دروست نابی وه بابه‌ته ناوازه‌کانیان کۆتای یان نایه‌ت، وه‌هه‌ر قورئانه‌که جن واته (په‌ریه‌کان) کاتی بیستیان هیچیان بۆ نه‌کرا جگه له‌وه‌ی که وتیان ئیمه قورئانی‌کمان گوی لی بووه رینمای نه‌کا بۆ رینی راست. هه‌رکه‌سی به قورئان قسه بکات راست ده‌کات وه هه‌رکه‌س کاری پی بکات پاداشت ده‌دریته‌وه، وه‌هه‌رکه‌س فهرمان ره‌وای پیکات دادپه‌روه‌ر ده‌بیته وه‌هه‌رکه‌س بانگه‌وازی بۆ بکات یان بۆی بانگ بکریته نه‌وه به‌روه رینگه‌ی راست هه‌نگاوی ناوه یان بانگ ده‌کات.

نهم فهرموده‌یه گشتگیره بۆ سیفته‌کانی قورئانی بیرۆز، فهرموده‌یه‌کی زۆر که‌وره‌یه پیویسته قول بینه‌وه تیایدا وه‌لامی شیفا به‌خشه بۆ ده‌رحوون و رزگار بوون له‌فیتنه‌و ئازاوه‌کان له‌هه‌رکات و شوینی‌کدا به‌ره‌بابیته که بریتییه له‌گه‌رانه‌وه بۆ لای قورئانه‌که‌ی خوای گه‌وره، چونکه له قورئانی بیرۆزدا:

﴿ هه‌وال و به‌سه‌ره‌اتی نه‌ته‌وه‌کانی پیش ئیمه‌ی تیدایه، وه‌ته‌وه‌ی رۆشن کردۆته‌وه که‌ئه‌وانه‌ی شوین رییازی خوای گه‌وره که‌وتبن سه‌رفرازو ئاسوده‌بون و به‌لام ئه‌وانه‌ی پشتیان تی کرد به‌دبه‌خت و زیان مه‌ند بوون. ﴾

ههروهها ههوالی پاش خۆمانی تێدایه له ههواله کانی رۆزی دوا یی هاتی
:ابهزینه وهی عیسای کورێ مه ریم (الکحل) وه جگه لهوانه چەندین زانیاری تر
که کهسانیک هەن زانان پێیان وه کهسانیکێ تریش نهزانن پێیان.

هههوکمی نیواغان که بریتییه له ئه حکامه کانی قیصاص و تۆله سه ندنه وه و
باری که سیتی و ئال و گۆری کسین و فروشتن له نیوان تاکه کان و کۆمه لدا
له باره کانی ههرزانی و گرانی و خوشی و ناخوشی و ناشتی و جهنگدا هه موو
ئه و باسانه له قورئاندا هاتوه.

قورئان به (فصل) وه سف ده کريت که جیا که ره وه یه له نیوان راستی و
ناراستی ئه حکامه کانی قه تعین و بنه ما ئوسولیه کانی سابت و جیگیر و روشن.
قورئان گالته جاری تیانیه هه مووی جدیه و هیچ ئایه تیکێ تیانیه
گالته ئامیزیت. بابهت و باسه کانی حه لال یان حه رام یان مو حکه م یان مو ته شابه
یان به سه رهات و رووداو و نمونه ن.

هه رکهس پشتی تی بکات له ده سه لاتداریدا به هۆی لووت به رزی و
زۆرداریه وه خوا پشتی ده شکینیت، قورئان فه رمان ده کات به داد به روه ری و
چاکه کاری داد گه ری بنه چینه ی مانه وه ی ده سه لات و به رده وامیه تی. هه رکهس
وازی له تهننا له ده سه لاتداران خوا سزای ده دات و که گرتی به رینادات.

هه رکهس به ویت پێنمایی له پێگه و پێياز و په یامیکێ تر ده ست
به کویت گو مړا و سه رلی شیواو ده بیت، چونکه یاسا و ریتازیک نییه که مرۆ
دایانیت پێنمایی و هیدایه تی تێداییت. هه رکهس سه ره برزی ده ویت
له قورئاندا یه، هه رکهس لایدا خوا رسوای دنیا و دوا رۆزی ده کات.

﴿ قورئان گوریس و پەتی پتەوی خوایه، لایەکی لە دەستی خوایه و لاکەی تری لە دەستی ئێمە دایە، هەر کەس دەستی پتەو بگرتیت ئەوا دەستی گرتوووە بە حەبلی پتەو و گوریسی ئەستور و بەهێزەووە کە هەر گێز نابچریت. ﴾

﴿ قورئان زیکر و یادی خوایه. هەر کەس بیهوێت لە یادی خوادا بژی باشترین زیکر و یادی خوا لە قورئاندا یە. قورئان رێبازی راست و دروستە، هەر کەس لە سەری بپروات لەوانە ناییت کە غەزەب لینگێراو و گومران. ﴾

﴿ هەوا و ئارەزوووەکان ناتوانن لە مانای راستەقینەی خۆی لایبەدن هەر کەس هەوا و ئارەزووی خۆی بە کاربەیتیت لە تەفسیر و لێکدانەوەیدا زۆری بیناچیت کە خوا فیلە کەمی ناشکرا دەکات و رسوا دەبیت، چونکە خوا پەیمانی پاراستی داوە ﴿إِنَّا نَحْنُ الذَّكْرُ وَإِنَّا لَهُ لَخَافِطُونَ﴾ (الحجر / ٩) . ﴾

﴿ قورئان بە زمانیکی پاراو هاتۆتە خوارەووە، کەس ناتوانیت پیتیکی لی زیاد یان کەم بکات. ﴾

﴿ زانایان هەر گێز لێ تێر نابن، چونکە چاوگ و سەرچاوەی هەموو زانستە شەرعییەکان و بوارەکانی تری ژێیانە. ﴾

﴿ لە زۆر دووبارە کردنەوەی بێزاری دروست ناییت، هەر چەندە خوێندنەوەی دووبارە بکڕیتەووە جار لە دوای جار چیتێ زیاتر دەبەخشیت و مانای تازه و چەمک و تیگەشتی نوێ دەدات. ﴾

﴿ نەهتیی و عەجاییبەکانی کۆتاییان نایەت، ئەوەی لە دوای کۆچی یەحمەد (ﷺ) دەرکەوتوووە زۆر زیاترە لەوەی لە ژیایدا دەرکەوتوو، وەنەوێش کە لە داهاوودا دەرکەوتی زۆر زیاترە لەوەی لە مەهەویش. ﴾

﴿ کاتێک جن گوێیان لە قورئانی پرۆز بوو، هیچیان بۆ نەمایەووە جگە لە تەسلیم بوون و موسوڵمان بوون، بێگومان قورئانی پرۆز بۆ هەموو مەزەهەبەکانی

و جیهانی (جن) پەریش هاتوو. کاتیک قورناتیک رینموی و هیدایەت بیت بۆ جن، زیاتر و لە پێشتر هیدایەتە بۆ مڕۆڤ.

﴿ هەر کەس بە قورنان قسە بکات راستبێزە و راستگۆیە، چونکە قورنان جگە لە راستی هیچی تری تێدانییە. ﴾

﴿ هەر کەس کاری پێکات پاداشتی خۆی وەر دەگرێت، کارپێکردنی و هەنگاونان لە ژێر رۆشنایی نایەتە کانی خوای گەورە پاداشتی چەند بارە دەکاتەو، پاداشتی چاکە یەک بە دەیه و زیاترە. ﴾

﴿ حوکم کردن و جێ به‌جێ کردنی عەدل و دادپەرۆری فەراھەم دێت جێ و فرمانڕەوایەتی بە گەل خۆی بیت یان خێزانی یان کۆمەڵگای یان وەکو فرمانڕەوایەک. ﴾

﴿ هەر کەس بانگەوازی بۆ بکات رێگای راستی گرتۆتەبەر قورنان چرا و رۆشنایی بانگخوازانە و رێگای راست و دروستی خواناسانە. ﴾

بە راستی و بێگومان فەرموودە کە وردترین و گشتگیرترین و جوانترین وەسفی قورنانی کردووە، چونکە پێغه‌مبەری سەرۆر (ﷺ) ((جوامع الکلم)) ی لایەو لە هەوا و ئاڕەزوو وە قسە ناکات بە لێکو وەحی و نیگای خوایی بۆ هاتوو.

٣٦- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قال: أن رسول الله (ﷺ) عام تبوك خطب الناس مسند ظهره الى نخلة فقال: ((ألا أخبركم بخير الناس وشر الناس؟ ان خير الناس رجل عمل في سبيل الله على ظهر فرسه أو على ظهر بعيره أو على قدمه حتى يأتيه الموت وأن من شر الناس رجلاً فاجراً يقرأ كتاب الله لا يرعوي الى شيء منه)) (رواه احمد والنسائي والحاكم وصححه).

واتە: لە ئەبێ سەعیدی خودرێسەو (رضي الله عنه) وتی: پێغه‌مبەر (ﷺ) لەسالی تەبوکدا پێستی دابوو بە دارخوڕ مابە کەو و وتاری دەدا فەرمووی: هەواتی باشترین

کەس و خراپترین کەستان پێ رابگەیهنم؟ باشترین خەلکی کەسێکە (پیاوێکە) لە پێناوی خوادا کار دەکات لە سەر پستی مایه کە یان و شترە کە یان لە سەر پێه کانی خۆی تا مردن و دوا هەناسە ی ژبانی وە خراپترینی خەلکی کە سێخە خراپە کارە، قورئانی پیروژ دەخوێتێتووە بەلام ئاور بۆ هیچی ناداتەو.

کار کردن بۆ بەرز کردنەوێ نالای پیروزی ئیسلام وشە ی پیروزی (لا اله الا الله محمد رسول الله) و بانگەواز کردن بۆ جی بە جی کردنی ئە حکامە کانی قورئان و ناشنا کردنی مەرفە کەن بە جوانیە کانی ئیسلام لە بەرزترین و گەورەترین کارە کانی مەرفە، ئەو هەش بەردەوامی پێویستە. هەر کەس و ابکات تادە گاتەو بە خوای پەر وەردگار باشترینی مەرفە کەنە بە پێی فەرموودە کە ی پێغەمبەر (ﷺ) بەلام ئەو کەسە ی کە قورئان دەخوێت و کاری پێناکات و بە پێچەوانە ی ناراستە و نامۆزگاریە کانی دەخوێتێتووە ئەو خراپترینی مەرفە کەنە. خوای گەورە دە فەرموویت: ﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ ثَقُلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (البقرة/ ۴۴) واتە: ئایا ئێو فەرمان بە خەلکی دە کەن بە چاکە و خۆتان لە بیر دە چیتووە لە کاتی کدا ئێو قورئان دەخوێن ئەو بۆچی ژیر و هوشیار نابن.

هەندێک لە زانایان و توویانە: ئەو کەسە ی قورئان دەخوێت زۆر جار بە خۆی نازانیت نەفرین لە خۆی دە کات دە لیت: ﴿أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ (هود/ ۱۸). واتە: بە راستی نەفرینی خوا لە ستمە کارانە، لە هەمان کاتدا خۆی ستم لە خۆی دە کات یان ستم لە خەلکی تر دە کات. ﴿لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ (ال عمران/ ۶۱) ناگادارین بە راستی نەفرینی خوا لە درۆزنانە، خۆیشی بە کێکە لەوان. واتە خۆی درۆز دە کات.

نهبو سلیمانی دارنی دهلیت: (زبانیة) واته نمو فریشتانهی تاوانکاران بهره و دۆزهخ دهبن، خیراتر و کاراترن لهفریدانی هه‌لگرانی قورئان و قورئانخوێسان کهسه‌رینجی خوا ده‌که‌ن بۆ ناو ناگر وه‌ک له‌فریدانی بته‌رستان بۆ ناو ناگر.

هەندىك لە پيشينان و توويانە: بەندە ھەيە كە دەستە كات بەخويندنى
سورەتيكى قورنان لەو كاتەو فرشته كان داواى رەحمەتى بۆدە كەن تا تەواو
دەبێت. بەندەيەكى تر كە دەستە كات بەخويندنى سورەتيكى قورنان فرشته كان
لەو كاتەو فرشته كان نەفرىنى ليدە كەن تاتەواو دەبێت. وتیان چۆن شتى وەھا
دەبێت؟! پيشنە كان وتیان: ئەگەر حەلالى حەلال كرد و حەرامى حەرام كرد
نەوا فرشته كان دروودى لەسەردە دەن، ئەگەر بە پێچەوانەو بوو نەفرىنى لى
دەكەن.

ئېين ماجه فرموده يه كي جندب ده گيرته وه كه فرموده يه تي: ئيمه هاوه لاني
 پيغمبر (ﷺ) عيلم و ئيمانان هينا پيش قورئان كه سائيك پديداده بن قورئان
 هه لده گرن پيش ئيمان و باوه، پسته كاني وهرده گرن و سنوره كاني ده به زئين و
 مافي ناده ني ده لين: قورئانمان خوئند كي له ئيمه قورئان خوئن تره، بوييه زانا كي
 له ئيمه زانتره. نه وه حالينه، نه وانه خراپه زيني نعم نه ته وهن. قه تاده ده ليت:
 نه وه ي قورئان ده خوئيت يان پي زياد ده كات يان پي كه م ده كات ﴿وَوَنَزَلُ مِنَ
 الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ (الاسراء/ ٨٢)
 واته: ئيمه له قورئان نايت و سوره تانيك داده به زئين كه بيه شيفا و چاره سهر بو
 نه خو شيه ده رووني و جهسته يه كان، ههروه ها ره هه تيش بو باوه داران، به لام
 بياوه و سته مكاران هيچ زياد ناكه ن جگه له خه ساره ته مندي.

۳۷- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: يخرج فيكم قوم تحقرون صلاتكم مع صلاتهم وصيامكم مع صيامهم وعملكم مع عملهم ويقراون القرآن لا يجاوز حناجرهم. يمرقون من الدين كما يمرق السهم من الرمية ينظر في النصل فلا يرى شيئاً وينظر في القدح فلا يرى شيئاً وينظر في الريش فلا يرى شيئاً ويتمارى من الفرق. (رواه الأربعة)

واته: له ناو ئیوه دا کۆمهل و کهسانیک په یداده بن، ئیوه نوښه کانی خوټان به کهم ده زانن به به راوورد به نوښی نه وان وه روژووه کانتان به به راوورد به روژووه کانیان، وه کار و کرده وه کانتان به به راوورد به کار و کرده وه کانیان، نه وانه قورنان ده خوینن به لام له قورگیان ناچینه خوار و اته ته نه سهرزازه کی قورنان ده خوینن و ئیمانیان پتی نیسه نه و هیان له ئاین قبوله که به حه ز و ناره زووه کانیان بخوات وه له ئاین ده رده چن به خیرایی ده رچوونی تیر له که وان، سهیری تیر یان شمشر ده کات هیچی تیانا بینیت، سهیری په رداخ ده کات یان کوپ (له وه ده چیت یتغمبه ر (ﷺ) مه بهستی نه وانه بیت که سهیری قاوه ده که ن یان قاوه ده گرنه وه) به لام هیچی تیانا بینن، له بلندی وه ده مه ده مه و جه ده ل ده کات.

موسليم و نه بوداود و نیسائی به جوړیکي تر رپوایه تی نه و فهرمووده یه یان کردووه: ((یاتي في آخر الزمان قوم حدثاء الاسنان سفهاء الاحلام يقولون من خير قول البرية يمرقون من الاسلام كما يمرق السهم من الرمية لا يجاوز ايمانهم حناجرهم فاين لقيتموهم فاقتلوهم، فان قتلتم اجر لمن قتلهم يوم القيامة)) نه م فهرمووده یه نامازه به ترسناکی و زیانی نه و که سانه ده کات که به ناوی ناینه وه سحر و جادوو ده که ن و فالجیټی ده که ن و دهستی خه لکی ده برن، نه و کاره به جه ریمه و تاوان ده درټه قه لثم (له یاسای سزادانی غیر اقیشدا هاتووه نه گهر

کەمێک ادعای ئەوه بکات کە دەتوانێت چارەسەری نەخۆشیەکانی خەلک بکات بەناوی ئەوهی کە گواهیە قسە لە گەل جن دەکات و ژووری تایبەتی بۆ داناو بەلام لەژێرەوه کاری نابەجێ دەکات، ئەوه سزای تایبەتی بۆ دانراوه.

ئەم فەرموودەیە بەسەر رۆژەلاتناسەکانیشدا دەچەسبێ کەرستە و نووسراوی هەنگویناوی دەدەن بەگوێی خەلکیدا، بەلام مەبەستیان لێدانی ناین و ناشرینکردنیەتی. هەر وەها کە سانیک کە بیروباوەری گەندەل و خراپان هیتاوەتە ناو مەسولمانان بە مەبەستی تێکدانی بیروباوەری مەسولمانان بە تایبەتی لاوان. خۆیان وایشان دەدەن کە زانا و لێهاتوون و خاوەن فکر و رۆشنیرین.

مەعازی کۆری جەبەل دەفەر مووێت: ناژاوه و فیتنەیهک بەدواتانەوهیه کەمان و سامان تیایدا زۆر دەبێت، قورئان تیایدا دەکرێتەوه تا ئەو رادهیهی کە باوەردارو و دووروو (منافق) و ژن و پیاو گەوره و بچووک، کۆیلە و ئازاد وەرێدە گرن و لەوانەیه یەکێکی بێت: ئەوه چیه خەلکی شوێنم ناکهون خۆم قورئان دەخوێنم ئەوانە شوێنم ناکهون تا بیدەیهک دانەهێنم جگە لە قورئان، وریابن لەو داهێنراوانە کە گومرایه. وە ناگادارتان دەکەمەوه لەلادانی زانا و داناکان، چونکە جار هەیه شەیتان ووتە ی گومرایی لەسەر زاری حەکیمێک دەردەبرێت وەهەندێک جارێش ووشەی راستی لە دەمی دوو روویەک دەردەچێت. وتیان پەحمەت لی بێت ئێمە بزانی لە سەر زاری حەکیم و حەق لە سەر زاری مونا فیق و دووروو دەردەبرێت؟ ووتی: بەلێ، لەووتەکانی حەکیم ئەوانە واز لێهێنە کە وەکو وێنە وایه و گالته نامیز و روخینەر و دوور لەقورئانە، بەلام لەبیرت نەچێت هەركات حەق درایەوه بەگوێندا وەرێدە گرێت، چونکە حەق و راستی نور و روناکی تایبەتی هەیه.

۳۸- عن عبد الله بن عمرو (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): أكثر منافقي

هذه الامة قراؤها. (رواه احمد والبيهقي وابن عدى وطبراني) واته: زورینه‌ی دوورووه‌کانی نهم نه‌ته‌ویه قورناخوینه‌کانیه‌تی.

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الذِّكْرِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ﴾ (النساء/۱۴۵) واته: دوورووه‌کان له‌چینی هه‌ره خواره‌وه‌ی دوزه‌خن. نفاق و دووروویی بریتییه له‌شاردنه‌وه‌ی کوفر و بی‌اوه‌ری و ده‌رخستی ئیمان و باوهر. له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) سه‌ریه‌لدا. خوای گه‌وره نایه‌تی رۆشنی له‌وباره‌یه‌وه دابه‌زاندووه ده‌باره‌ی سیفاته‌کانیان ده‌فهرموویت: ﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالٍ يُرَآؤُنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (النساء/۱۴۲) واته: نه‌گهر هه‌ستان بۆ نوێژ به‌ته‌مه‌لی هه‌لده‌ستن، رپایی لای خه‌لکی ده‌که‌ن، که‌میک نه‌بی‌ت یادی خوا ناکه‌ن. پیغه‌مبه‌ر ده‌فهرموویت: ((اية المنافق ثلاث: اذا حدث كذب واذا وعد اخلف واذا اؤتمن خان)) (رواه البخاري ومسلم والترمذي والنسائي عن انس بن مالك) واته: نیشانه‌کانی دووروو سیانه: نه‌گهر قسه‌ی کرد درۆ ده‌کات، نه‌گهر په‌یمانیدا ده‌یشکینیت، نه‌گهر نه‌مانه‌تی لادانرا خیانه‌تی لیده‌کات. دوورووه‌کان لیزان و زورزان به‌لام بی‌اوه‌ر و فیل‌بازن. زوریک له‌وانه قورنان ده‌خوین به‌لام گالته به‌نه‌حکامه‌کانی ده‌که‌ن چ به‌کار یان به‌گوفتار.

عبدالوللای کوری مه‌سعود و توویه‌تی: قورنان دابه‌زیوه بۆ کارپنکردن به‌لام خویندنی کراوه به‌کار، یه‌کی له‌ئیوه قورنان ده‌خوینیت له‌فاتحه‌وه تا کوتایی پیتیکی لی نابه‌رینیت به‌لام هیچ کاری یی ناکات.

عومه‌ری کورێ خه‌تاب ده‌فه‌رموویت: نه‌گه‌ر زانا‌تان بی‌نی چه‌زی له‌ دوونی‌ا بوو نه‌وا گو‌مان له‌ دینه‌که‌ی بکه‌ن، چونکه‌ هه‌موو که‌سی‌ک بۆ خۆشه‌ویسته‌که‌ی ملکه‌ج ده‌بی‌ت.

حه‌سه‌نی به‌سری وتووێه‌تی: سزای زانا‌یان مرده‌نی دلیانه، مرده‌نی دلێش داواکردنی دنیا‌یه به‌کاری رۆژی دوا‌یی.

٣٩ - قال (ﷺ): من قرأ القرآن عند ظالم ليرفع منه لعن بكل حرف عشر لعنات. (رواه البخاري في التاريخ الكبير بسند صالح).

واته: هه‌ر که‌س قورئان بخوێنێت لای سته‌مکارێک بۆ نه‌وه‌ی له‌ پله و پایه‌ی به‌رز بکاته‌وه یان سته‌میکی بۆ په‌رده‌پۆش بکات بۆ هه‌موو پیتی‌ک ده‌ نه‌فرینی لی ده‌کریت.

سولیا‌نی سه‌وری وتووێه‌تی: له‌ دۆزه‌خدا دۆلێکی تاپه‌ت هه‌یه بۆ نه‌و قورئا‌نخوێنه‌ی ده‌چه‌ ده‌رگا و باره‌گای ده‌سه‌لاتداران و پاشایان. چه‌زێه‌ی یه‌مانی ده‌لێت: ناگاداربن ووری‌ای هه‌لوێسته‌کانی فیتنه و ئا‌زاوه‌بن. وتیان نه‌وه چه‌یه؟ وتی: ده‌رگا و باره‌گای نه‌میره‌کانه، یه‌کی‌ک له‌ ئێوه ده‌چه‌یه لای ده‌سه‌لاتدار و نه‌میری‌ک، درۆکانی به‌راست له‌ قه‌له‌م ده‌دات، وه هه‌ندیک وه‌سفی ده‌کات که‌ وانیه‌.

مه‌که‌حولی دیمه‌شقی ده‌لێت: هه‌ر که‌س قورئان فێربێت و شاره‌زای نا‌ین بی‌ت پاشان ها‌وه‌لێتی ده‌سه‌لاتداری کرد وه‌کو ته‌مه‌لوق و مه‌رایێ کردن به‌هی‌وای ده‌ستخه‌ستی به‌رژه‌وه‌ندیه‌ک له‌لای، خۆی خه‌ستۆته‌ ده‌ریابه‌ک له‌ نا‌گری دۆزه‌خ به‌ نه‌ندازه‌ی هه‌نگاره‌کانی. وه زانا‌یانی سه‌رده‌می ئیمه‌ خراپۆن له‌ زانا‌یانی به‌نی ئیسرائیل، چونکه‌ رو‌خسه‌ت ورێ‌پێ‌دراوه‌کان و نه‌وه‌ی له‌ گه‌ل چه‌زی ده‌سه‌لاتدارانه‌ باس ده‌که‌ن بۆیان. نه‌گه‌ر نه‌رکه‌کانیان بیر بێنا‌یه‌نه‌وه نه‌وا له‌ نا‌گر

رێزگاریان دەکردن. ئەوا نەیاندهیشت بچەنە لایان ئەوەش دەبوو مایە
رێزگاریان لای خوا.

فەزل و گەورەیی خۆندنەوێ قورئان وەهاوە کە بەهەموو پیتێک دە چاکە بۆ
خواوەنە کە دەنووسرێت. لەبەرەمبەریشدا هەرکەس قورئان بخوێنێت بۆ
بەرزکردنەوێ شان و شکۆی دەسەلاتدار و سەمکارتێک بەهەموو پیتێک دە
لەعەتێ لەسەرە. وە هەرکەس گالتە بەحوروماتی خوا بکات و سنورەکانی
بەزیتێت ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا
أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ﴾ (البقرة: ١٧٤) واتە: ئەوانە ی نینگای خوا
دەشارنەوێ کە لەکتێبەکانیدا دایە زاندووێ بەو شارندنەوێ نرخیکی کە
دەستەخەن ئەوانە تەنها ئاگر دەخۆن. ئەبێ دەرداء و تووێتێ: دەترسم لەلادانی
زانایەک یان دەمەدەمی دوورووێک بەقورئان. قورئان حەقە و راستییە، نور و
ڕوناکی لەگەڵداوە. هەرکەسێ بێ نیاز نەبێت لەدوینا ئەوا دوینای نیه.

دہروزا ہی پینجہم **شیواژ و نادابی خویندنهوہی قورنان**

خوای گہورہ فہرموویہتی: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (النمل/۹۸) واتہ: نہ گہر قورنانت خویندہوہ پہنا بگرہ بہ خوا لہ شہیتانی نہ فرین لیکراو و رہ جکراو. ہہروہا دہفہرموویت: ﴿وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِلاً﴾ (الزمل/۴) واتہ: دہوری قورنان بکہروہ بہوردی و لہ سہرخو. لہ بہرنہوہ پتویستہ گرنگی بہ چاک خویندہوہ و شیواژی گونجاو و ناوازی گونجاو و شایستہ بدریت لہدہور کردنہوہ و خویندہوہی قورنانتی پیروزدا. ہہرکس ریز دابنیت بڈروشم و پھیامی خوا نہوا نیشانہی پارترگاری و لہ خوا ترسانی دلہ کانہ.

۴ - عن علي بن ابي طالب (ؓ) قال: قال رسول الله (ﷺ): ان افواہکم طرق القرآن فطیوہا بالسواک. (رواہ البزار بسند جید) واتہ: دہمتان ریگا و شوتنی دہرپینی ٹاہتہکانی قورنانتہ، پاک و بؤخوشی بکھن بہسیواک.

سیواک کردن پاککہروہی دہم و بہدہستہنہری رہزامہندی خواہہ. ہہرکس ریز لہقورنان بگریت بہ پاککردنہوہی دہمی نہوا ریزی لہ دروشم و پھیامی خوا گرتوہ. لہ بہرنہوہ دہستویژ شورین بؤ خویندنی قورنان کاریکی باش و سونہتہ. لہ گہل نہوہدا دہگیردریتہوہ کہ پتھمبر (ﷺ) لہمہموو حالیکدا قورنانتی خویندوہ مہگہر لہشی گران برویت. نہوہ بہلگہی نہوہیہ کہ دروستہ قورنان بخوینریت بی دہستویژ، بہلام بہ دہستویژہوہ باشرہ.

دهست ليداني (مصحف) پەرتووکی قورنان به‌دهستويژ و له‌سەر پاکی جی به‌جی کردنی وردی نایه‌تی ﴿لَا يَمْسُهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ (الواقعة/ ۷۹) ته‌ن‌ها که‌سانیکی به‌دهستويژ دهست له‌قورناني پيروز ده‌دن. نه‌وه رای زورینه‌ی زانایانی له‌سەر که دروست نیه بی دهستويژ دهست له‌قورنان بدریت.

له‌سه‌عیدی کوری موسه‌یه‌بیان داواکرد فرموده‌ی پیغمبه‌ریان بۆ باس بکات، شانی دادابوو راست بوویه‌وو و‌تی: حزناکم له‌پالنه‌وه باسی بکه‌م دیاره و‌ته‌ی خوا که‌قورنانه له‌پیشتره که‌بدریز و حورمه‌ته‌وه مامه‌له‌ی له‌گه‌لدا بکه‌ین. واباشه‌ روو به‌ قبيله و به‌شیوازیکی جوان وله‌سەر چۆک دابیشین. شیوازی خشوع و له‌خوا ترسانت پیوه دیاریت. ئیمامی مالکی کوری نه‌نس (ره‌حه‌تی لی بیت) خوی بۆخۆش ده‌کرد و جلی جوانی ده‌پوشی کاتیک فرموده‌کانی پیغمبه‌ری (ﷺ) شی ده‌کرده‌وه. چ جای قورنان.

باشترین قورنان خویندن له‌ نوێز دایه به‌ زوردی و له‌سەر خویی و به‌گریانه‌وه له‌قولایی شه‌ودا و به‌ته‌ن‌ها. خو نه‌گه‌ر به‌دانیشتنانه‌وه یان به‌له‌پالنه‌وه قورنان بخوینیت دروسته، به‌لام به‌دانیشتنانه‌وه باشتره و خیرتره. خوا فرموده‌تی: ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ (ال عمران/ ۱۹۱) واته: نه‌وانه‌ی یادی خوا ده‌که‌نه‌وه به‌پیوه، به‌دانیشتن، وه‌له‌پالنه‌وه وه‌بر له‌ دروستکردنی ناسمانه‌کان و زه‌وی ده‌که‌نه‌وه. له‌پیغمبه‌ر (ﷺ) ده‌گپړ نه‌وه که‌مه‌ندیک نایه‌ت و سوره‌تی خویندونه‌وه له‌پالنه‌وه پیش نووستن له‌سەر جیگا.

به‌وینیه‌ی که‌ پاککردنه‌وه‌ی دهم به‌سیواک پیش قورنان سونه‌ته و کاریکی باشه به‌بی فرموده‌که نه‌وا نه‌خواردنی سیر و پيازیش پیش قورنان خویندن

کارینکی باشه. جگه ره کیشانش که بونینکی ناخوش دروست ده کات، وازهینان لئی پاراستنی تندرستی و به ده سته تانی ره زامه ندی خواجه.

فهرموده که نامازه به گرنگیدان به روا ته تی دهره وه ده دات به هه مانشیوه ی نه وه پیوسته گرنگی بدهین به دیوی ناوه وه و ذهروغان. خوای گه وره قورئانی بو کارینکردن و جی به جی کردن دابه زاندووه. به لام ده ست پینکی نه و کارینکردنه به خویندنه وه ده بیت، هه رکه س باش قورئانی خویندنه وه و به کارینکی گه وره و پیروزی زانی، نه وه یه که م هه نگای کارینکردنی ده سته ی کردووه.

نه گهر پاراستن و پاککردنه وه ی ده م به سیواک و له بونی ناخوشی سیر و پیاز نه و ا خۆبه دوورگرتنی قورئاخوین له ده میسی و جوینفرۆشی و درۆ و غه یه ت و دووزمانی و بوختان و قسه بازی و لاقرتی و قاقای زۆری پیکه نین و خۆه لقورتاندن له شتیکدا که په یوه نندیدار نه بیت به و که سه وه ((وهل یکب الناس في النار علی مناخرهم يوم القيامة الا حصائد السنتهم)) (گپرا نه وه ی ترمزی وئین ماجة و حاکم و به به صه حیحیان داناه) واته: نایا شتیک هه یه خه لکی فرییداته ناو ناگر جگه له به ره ه می زمانیان.

له پشه و، شافیه وه ده گپرا نه وه له ((قولی قدیمدا)) که دروسته ئافره تی حه یزدار له ترسی له بیر چوونه وه قورئان بخوینیت له بهر.

۴۱ - نعت ام سلمه (رضی الله عنه) قراءة النبي (ﷺ) فاذا هي تنعت قراءة مفسرة حرفا حرفا. (اخرجه ابو داؤد والنسائي والترمذي وقال حسن صحيح). واته: نوم سه له مه دایکی باوه رداران (رضی الله عنه) وه صفی قورئان خویندنی پیغه مبه ری ده کرد (رضی الله عنه) که قورئان خویندنه که ی ته فسی رنامیز بووه بیت بیت.

خوێندنه‌وه‌ی ته‌فسیر نامۆ پیت ئه‌وه‌یه که هه‌موو پیتێک له‌مه‌خره‌جی (ده‌ره‌جی) راستی خۆیه‌وه‌ ده‌رپر‌دریت که ئه‌وه‌ش بریتییه له‌بن‌چینه‌ی زانستی ته‌جويد. پێشه‌وا به‌یهه‌قی ر‌ی‌بایه‌تی کردووه له وتیه‌کی ئێین عومه‌ردا (ﷺ): هه‌رک‌ه‌س قورئان بخوێنته‌وه به‌رو‌شنی و دروستی و ئیعرابه‌وه بۆه‌ر پیتێک (۲۰) چاکه‌ی بۆ ده‌نووسریت (واته یاساکانی ته‌جويدی جی به‌جی کردبێ) وه نه‌گه‌ر وانه‌بیت بۆ هه‌ر پیتێک (۱۰) چاکه‌ی ده‌ست ده‌که‌وێت.

عه‌بدوللای کوری عه‌باس (ﷺ) وتویه‌تی: نه‌گه‌ر ته‌نها سوره‌تی (البقرة - ال عمران) بخوێنته‌وه و هه‌ل‌وێسته‌ی له‌سه‌ر بکه‌م و ماناکانی وه‌ر‌بگرم و باش لێی تێگه‌م باشه‌ر به‌لامه‌وه له‌وه‌ی که هه‌موو قورئان به‌په‌له‌پروسی بخوێنته‌وه.

پرسیار له‌موجاهید کرا ده‌رباره‌ی دوو که‌س که نوێژ ده‌که‌ن وه‌هه‌ردووکیان وه‌کویه‌ک نوێژه‌که ته‌واوده‌که‌ن، به‌لام یه‌کیکیان سوره‌تی به‌قه‌ره ته‌واو ده‌کات و نه‌وی تریان هه‌موو قورئان ته‌واوده‌کات، نه‌ویش له‌وه‌لامدا ووتی: هه‌ردووکیان له‌پادا‌شتدا وه‌کویه‌کن.

۴۲ - عن أنس بن مالك (رضي الله عنه) انه سئل كيف كانت قراءة النبي (ﷺ) فقال: كانت مداً ثم قرأ بسم الله الرحمن الرحيم بمد بسم الله ومد بالرحمن ومد بالرحيم. (رواه البخاري وأبو داود). واته: له‌ئه‌نه‌سی کوری مالیکه‌وه (ﷺ) پر‌سیاری لێکراوه که قورئان‌خوێندنی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) چۆن بووه. ووتی: مد‌د بووه، پاشان (بسم الله الرحمن الرحيم)ی خوێند‌ه‌وه (بسم الله)ی درێژ کرده‌وه، هه‌روه‌ها (الرحمن) و (الرحيم)ی درێژ کرده‌وه.

جوان خويندنه‌وه و تهرتيل جه‌خت ده‌کاته‌وه له‌گرنگيدان به‌رووی ده‌ره‌وی خويندنه‌وه‌که و ناوه‌رۆکه‌که‌شی له‌ته‌تيق کردنی ئه‌حکامه‌کانی و ئيمان بوون له‌دله‌وه، واته‌ پێيوسته موسولمان له‌رواله‌ت و ناوه‌رۆکيدا پابه‌نديت به‌قورئانه‌وه، چونکه‌ به‌کينک له‌سيفه‌ته به‌رزه‌کانی خوا (الظاهر) (الباطن) له‌به‌رئه‌وه‌ پێيوسته باوه‌ردار خوێ برازينتسه‌وه به‌هه‌نديک له‌ره‌وشته‌کانی خوا، رواله‌ت و ناوه‌رۆکی پاك بکاته‌وه.

٤٣ - عن عائشة (رضي الله عنها) قالت: ابطأت على رسول الله (ﷺ) ليلة بعد العشاء، ثم جئت فقال: اين كنت؟ قلت كنت اسمع قراءة رجل من اصحابك لم اسمع مثل قراءته وصوته من احد. قالت فقام فقمتم معه حتى استمع له ثم التفت اليّ فقال: ((هذا سالم مولى ابي حذيفة الحمد لله الذي جعل في امتي مثل هذا)). (رواه ابن ماجه باسناد جيد)

واته: له عايشه وه (رضي الله عنه) دايكي باوه درداران فرموي: شهيك دوى نويزى
 عيسا له پيغمبر (صلى الله عليه وسلم) دواكه ووم (كه ميك درهنگ چرومه لاي) فرموي
 له كوى بوويت؟ ووم: گويم ده گرت له قورناخويندنى پياويك له هاره لانت،
 وينى خوئيندنه وه و دهنگى واخوشم له كهس نه ييستوه. عايشه فرموي:
 پيغمبر (صلى الله عليه وسلم) هستا منيش له كه ليدا هه ستام تا گوئي لي بگرين، ناوري بز

دامهوه و فەرمووی: ئەوه (سالم) ه کۆیلهی ئەبوو حوزەیفە بوو ئازادی کرد که ناسراوه به (مولی أبو حذیفه) سوپاس بۆ ئەو خواپەیی که له ئەتەوه که مەدا کهسی وای هەڵخستووه.

(سالم) یه کێکه له گهواره هاوه لانی پیغمبەر (ﷺ) که زاناو له خواترسینکی زۆر گهواره بوو. عومەری کوری خەتتاب (رضی اللہ عنہ) کاتیک ویستی شەش کەس دیاری بکات بۆ دواى خۆی بۆ جێنشینى فەرمووی: ئەگەر سالم مەولای ئەبو حوزەیفە زیندوو بوایە دەمپالوت بۆ جێنشینى دواى خۆم. خواى گهواره بهوشیوهیه له شان و شهوکهتی کۆیله کان بهرز ده کاتهوه بههۆی خزمەتکاری و ژیان له گەڵ قورئاندا که پالتیورین بۆ جێنشینى و پێشهواپەتی و فەرمانڕه‌وایی موسولمانان، له لایەن کی؟ عومەری کوری خەتتاب.

خواى گهواره ده فەرمووی (يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ) (المجادله/ ١١) واتە: خواى گهواره ئەوانه بهرز و شکۆمەند ده کات که باوهریان هیناوه و ئەوانه ش زانا و تێگەشتوون، به پلهی زۆر. به سه بۆ سالم که پیغمبەر (ﷺ) تهزکیه ده کات که فەرمووی سوپاس بۆ ئەو خواپەیی که له ئوممه ته که مەدا کهسی ناوای هەڵخستووه. ههروه‌ها پیغمبەر (ﷺ) گوئی ده گرت له قورئان خوێندنی (أبو موسى الأشعري) واوه سفی ده کرد که مزماریک له مزامری ئال داودی هیه بههۆی خۆشی و شیرینی دهنگی.

عومەری کوری خەتتاب (رضی اللہ عنہ) پێی ده فەرموو: ئەبو موسا خوامان یادبخه‌ره‌وه، ئەویش دهستی ده کرد به قورئان خوێندن تا نزیکى ناوه‌ند بسوونی کاتی نوێژ، ده‌یفه‌رموو: ئەى پێشه‌واى باوه‌ر داران، نوێژ، نوێژ. ئەویش ده‌یفه‌رموو: ئەى نیمه

له نویت داین؟! ناماز بهو نایه تی ﴿وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾ (العنکبوت/ ۴۵) یادی خورا
زور گه وره تره لهه موو شتیک.

۴۴ - عن أبي هريرة (رضی الله عنه) عن النبي (صلی الله علیه و آله) قال: ليس منا من لم يتغنَّ
بالقرآن)). (اخرجه البخاري)

واته: له ئیمه نییه که سیک به ناواز ودهنگی خو شه وه قورئان نه خوئییت.

پیشه و شافعی دهه رموویت: (تغنی) واته: به دههنگی کی پر له دلتهنگی و
ناوازی خو شه وه بیلهریتته وه. له ئین ونه بی مولیکه یان پرسی: نه گهر که سیک
دهنگی خوش نه بیت؟ وتی: تابوئییت باخو شسی بکات. واته: راهینان بکات
له سه ر جوان خوینده وه ی قورئانی پرؤز.

لهه ر دوو سه حیجی بوخاری و موسلیمدا هاتوو له جوبهیری کوری
موتعیم (رضی الله عنه) وتیه تی: له پیغه بهرم بیستوو (صلی الله علیه و آله) که له نویتزی نیواره دا
سوره تی (الطور) ی خویند له و دهنگ خوشتر و قورئان خوینترم نه بییه، کاتیک
بیستم نه م نایه تی خویند ﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ﴾ (الطور/ ۳۵)
واته: نایا نه وان به بی هیچ دروستبوون یان خو یان دروستکهرن، خهریک بوو دلتم
بفریت، جیر له و کاته دا موشریک بوو له سه ر ئایی هوزه که ی بوو.

برای نو سه ریش (د. محمد زکی) گونی له فهله بهک بوو دهیوت: بیستم
گرز دهییت کاتی گوییستی ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ ده م وهه ست ده که م
نه وه بهر زترین شیوازی مونا جات و پارانه وهیه له باره گای خوا.

یه کێک له نادابه کانی خوێندنی قورئان ((ئیستعازه)) یه، خوا ده فەرموویت: ﴿ وَإِنَّمَا يَنْزِعُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ (الاعراف/ ٢٠٠). واتە: ئەگەر قورئان خوێندەوه پەنا بگرە بەخوا لەشەیتانی رەجەمکراو. زانایان رایان جیاوازه لەسەر ئەوێ کامیان خێرتەر، قورئان خوێندن بەنهیتی یان بەناشکرا، بەلام پێویستە ئەو بەزانین کەبەنهیتی خوێندن دوورترە لەرێا و روپامایی و زۆر لەخۆکردن و تەشویش خستە سەرکەسانی تر. رۆژنیکیان پێغمبەر (ﷺ) چوووە ناو هاوێلانی لەمژگەوت نوێژیان دەکرد فەرمووی: ((یاایها الناس کلکم یناجی ربہ فلا یجہر بعضکم علی بعض فی القراءة)) واتە: ئەو خەڵکینە ھەمووتان ھاوار لەخوای خوتان دەکەن، ھەندیکتان دەنگ بەسەر ئەوانی تردا بەرز نەکاتەوێ و دەنگ ھەلنەبڕێت لەقورئان خوێندندا، بەلام خوێندنیش بەدەنگی بەرز دلتی خوێنەر بێدار دەکاتەوێ، بێر و ھۆشی کۆ دەکاتەوێ، گۆنچەکێ دەزرنگیتەوێ، خەوی لێ دەتۆریت، بەرەو بێر کردنەوێ و تێرامانی مانای نایەتەکانی دەبات. وەکاریگەری دەبێت لەسەر بێسەرانی ئەگەر نەت تەنھا بۆ رەزامەندی خوا بێت.

٤٥ - عن فضالة بن عبيد (رضی اللہ عنہ) عن النبی (ﷺ) قال: ((لله اشد اذناً الى قارئ القرآن من صاحب القينة الى قينته)). (رواه ابن ماجة وابن حبان والحاكم وصححه) واتە: خوای گەورە باشتر گۆنگرە بۆ قورئانخوێن لەخاوێن کەنیزەکی گۆرانی بێژ بۆ گۆرانییەکانی.

ھەرکەس ڕوو لەخوا بکات خوا ڕووی تێدەکات، وەھەرکەس بستیەک بەجێت بەرەو ڕووی خوا، خوا بەتێک دەچیت بەلایدا. ھەرکەس بەرۆشتی ناسایی بەجێت بۆلای خوا، خوای گەورە بەراکردن بەرەو ڕووی دەچیت.

هرکس قورئان به باشی و جوانی و دهنگیکی خوښ و خشوعه وه بخوینیت له بهرخوا، وه بو نژیکوونه لئی، خوای گه وره گوئی بو ده گریټ و شانازی پیوه ده کات لای فریشته کان. بهنده ی باوه ردار به نژیکوونه وه ی له خوا سوود به خوا ناگه یه نیت (خوا) ش پیوستی پیی نییه و بی نیازه. به لکو کار و کرده وه ی چاک پیشکesh ده کات له بهر نه وه پاداشته که ی نه وه به که خوا لئی نژیک ده بیته وه و گوئی بۆده گریټ ژنه فتی نزاکانی ده بیټ و پله ی له دونیا و دواړوژ بهر زده کاته وه. نهو گوینگرته سهرقال و بیتاگای ناکات له نزا و پارانه وه و پهرستشی بهنده کانی تر. وه توره بوونی له سهریچی بهنده یه کی سهرقالتی ناکات له خو شحال بوونی به ته وه ی بهنده یه کی.

کاتیک بهنده قورئان ده خوینیت خوای گه وره گوئی بو ده گریټ (غونه ی بهرز هه ربو خوا به) خوا باشتر گوینگره بو قورئان خویندنی بهنده که ی وهک له موسیقاریک بو نامیره موسیقیه که ی. گوینگرته ی خوا بۆ بهنده که ی جگه له لیخو شبوون و سرپنه وه ی گونا هه کان و پله بهرز کردنه وه و فهر و بهره که تی خوایی و پینمایی کردن بو ریگه ی راست هیچی تر نییه.

٦٤ - عن حذيفة اليمان (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((اقرأوا القرآن بلحون العرب واصواتها وایاکم ولحون اهل الكتابین واهل الفسق فانه سيجيء اقوام يرجعون بالقرآن ترجیع الفناء والرهبانیه لا یجاوز حناجرهم مفتونة قلوبهم وقلوب من یعجبهم شأنهم)). (اخرجه الطبرانی والبيهقي).

واته: قورئان بخوینن به ناوازی عه ره ب و دهنگه کانی وریابن نه که ن به ناوازی خاوه ن دوو کتیه که (اهل الکتاب) و خه لکی فاسق و تاوانکاری قورئان بخوینن.

کهسانیک پیدادهبن و دین قورئان دهگیرنهوه و دهلاوینسهوه وهکو گۆرانی و
گۆشهگیری که له قورگیان تینا بهریت، دلایان توشی لادان و فیتنه بازی بروه، وه
دلی نهو که سانهش که سه رسامی نهو شیوازهیه.

له پێشهوا مالک (رهحهتهی خوی لیبیت) دهگیرنهوه که قورئان خویندن
بهناوازیکهوه بهلای ئاره زوودا بیت قهدهغهیه. ماوه ردی له پێشهوا شافیعی
دهگیرتسهوه که نهگهر قورئان خویندن بهناوازیکهوه که هه ندیك له پیته کان
له مهخره جی دهو چوونیان لابادات قهدهغه و ههرا مه.

لیره وه مه بهست له خویندنی قورئان بهناوازهوه پنیسته به پیتی بنه ماکانی
رێژمانی عه ره بی بیت. رینگرتن له خویندن بهناوازه داهیتراوه کان له جوله که
یان (فهله) وه رگیرایت یان نه وهی کهسانی خراپ و سه ما و خراپه کاری و
گۆرانی بێژه لاده ره کان و نهو ئاوازانیهی که زیاتر شیوازی گۆرانی
له خۆده گریت یان نهو ئاوازانیهش که گۆشه گیرن نهوانه هه موویان هه رام و
قهدهغه کراون. هه رکهس گرنگی بهلاواندنهوه و خوشکردن و جوانکاری بکات
دوو ره له بنچینه و بناغه ی زانستی ته جوید و نه وهی که مسولمانان له سه ری
رۆشتوون بنگومان نهو قورئان خویندنه بنگیان و دووره له خسوع و
کاریگه ری.

ههروه ها فەرمووده که ئاماژه دهکات بهخۆ دوور گرتمان له وهی
که سه رسامین به بیدعه جیه کان و سه ری بچیکاران و دهو چووان له سنووری خوا
یان نهوانه ی له سه ر شیوازی گۆرانی قورئان ده خوینن له ده ره وهی سنووری
شه ری و دیاریکراو به پیتی زانستی ته جوید و نه حکامه کانی. پێغه مبه ر (ﷺ)

جیگیر و چه سپاوه، دروسته به هه جزیریکیان قرئان بخوئیریت. پیشینانی ئەم نەتەوه لەزانایان ههستان بەدیاریکردنی ئەو خوئندنەوانی بەتەواتر (یەك لەدوای یەك) و دەمادەم گێژ دراونهوه، نەوه درای نەوه وهیریگتووه. ههركەس بیهوئیت

زانباری زیاتری دهست بکهویت ده توانیٔ بگه‌رپته‌وه بو نووسراوه درووسته‌کان
دهرباره‌ی خویندنه‌وه‌کان وه‌نم زانسته یه‌کیکه لزانسته‌کانی قورنانی پی‌روژ.

٤٨ - عن عائشة (رضي الله عنها) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((الماهر بالقرآن مع سفره الكرام البررة والذي يقرأ القرآن وهو يشتد عليه له اجران)). (رواه الاربعة) واته: چالاک وزيره که قورنان خویندندا که کاری پنده کات له گهن فریشته ریزداره پاکه کانه، وهئو که سهی قورنان ده خویتی و له سهی گرانه پاداشته کهی دووقاته. (سفره) نهو فریشتانه که له جیهانی (ملکوت) دا قورنان ده خوین، سه ریچی فرمانه کانی خوا ناکهن، وهئو هی فرمانیان پنده کات به جی ده هین (في صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ * مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ * بِأَيْدِي سَفَرَةٍ * كِرَامٍ بَرَرَةٍ) (عبر/ ١٣- ١٦) واته: نهو قورنانه له چهن دین لاپه ری به ری و پیرو زدا هه لگراوه له (لوح المحفوظ) وه رگراوه، که بهرز و بلند و پاک و خاوین، به دهستی فریشته نووسره کان، که به ری و خواناس و ملکه چ و فرمانیه ردارن.

هەرکەس قورئان خوێندن و لەبەرکردن و جوان دەورکردنەوی لەسەر ئاسان بێت لە گەڵ ئەو فریشتانەیە کە خواى گەورە قورئانی پێشەخشیون و جالاکن بێی و ئاسانە لەسەریان. بەلام ئەو کەسەى لەقورئان خوێندندا زەحمەتی دێتەری و لەبەرکردن لەسەری گرانە و کەم خۆتێدەوارەیان عەرەبیزان نییە و لەنەتەوەکانى تری غەیرە عەرەبە پێتە عەرەبییەکان لەسەر زمانی گرانە، هەموو ئەو کەسانە پاداشتیان دووھیندە، پاداشتی جوان خوێندنەو و دروست وە پاداشتی ئەو زەحمەت و ماندووبوونەى لەپێناوی فێربوون و دەورکردنەو دا دێتەرن.

پیشہ و (اوزاعی) خوا لئی رازی بیت فرمودہ یہ کی پتھمبر باس
 ده کات کہ فرمودہ تی: ((ان العبد اذا قرأ فحرف او اخطأ کتبہ الملك کما
 نزل)) واتہ: نہ گہر بندہ قورانی خویند و لئی ٲیکچور یان ہندیک

لہ خویندند وہ کہی لایدا لہ شیوازی خویندند وہی خوئی وھلہی کرد، نہوا فریشتہ وہ کو نہوہ بوی دہنووسیت کہ دابہ زیوہ۔ نہم فہرموودہیہ باسیش لہوہ دہکات کہ نہو کہسہ چہند ہول دہدات و دووبارہ و سیبارہ دہچیتہوہ بہسہر نایہتہ کہدا ہرہلہی تیادہ کات و بوی نایہت، نہوا فریشتہ کان وہ کو نہوہی کہ دابہ زیوہ بوی دہنووسن، چونکہ ﴿لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ (البقرہ/۲۸۶) بہلام نہ گہر نہو کہسہ کہ متہرخمی کرد لہ دووبارہ نہ کرد نہوہدا بہبی عوزر و بہہانہیہ کی دروست نہم فہرموودہیہ نایگریتہوہ بہلکو فہرموودہ کانی تر (۲۲، ۲۳، ۲۴) دہیگریتہوہ۔

۴۹ - عن عبد الله بن مسعود (رضی اللہ عنہ) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((أقرأ عليّ قلت: أقرأ عليك وعليك نزل؟ قال: ((اني اشتبهی ان اسمعه من غیری)))، قال فقرات ((النساء)) حتى اذا بلغت ﴿فكيف اذا جئنا من كل امة بشهيد وجئنا بك على هؤلاء شهيدا﴾ قال لي ((كف)) أو ((أمسك)) فإذا عيناہ تذرفان. (متفق عليه). واتہ: عبدوللای کوری مہسعود (رضی اللہ عنہ) وتی: پیغمبرہی خوا فہرمووی: قورناتم بۆ بخوینہ، وتم: قورنات بۆ بخوینم لہ کاتیکدا بۆتو دابہ زیوہ؟ فہرمووی: حہزدہ کہم لہ غہیری خوئی بیستم، عبدوللای وتی: سورہتی (النساء) م خویندہوہ تاگہ یستمہ ﴿فكيف اذا جئنا من كل امة بشهيد وجئنا بك على هؤلاء شهيدا﴾ (النساء/۴۱) فہرمووی: بہسہ، بوہستہ، ہہردو و جاوہ کانی نہسریان دادہ باراند۔

لہم فہرموودہیہوہ دہگہینہ نہوہی کہ بیستی قورنان لہ کہسانی تر کہ بیخوینن کارینکی باش و (مستحب) ہ بہمہرجی بیدہنگی و گوینگرن و کارلینک لہ گہلیدا۔ خوائ گہورہ دہفہرموینت و ازا قری القریئ فاستمعو انھ و انصتوا لعلکم عرجمون ﴿﴾ (الاعراف/۲۰۴) واتہ: نہگہ قورنان خویندرا گوئی بۆ

بگرن وبيدهنگبن بهلكو ره‌حه‌تباران بكرين. ﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾ (النساء/۸۲) واته: ئه‌وه بۆ ته‌ده‌بوری قورئان ناكهن و قال نابنه‌وه خوئه‌گهر له‌لای غه‌یری خواوه بوايه نالۆزی و جیاوازیه‌کی زۆری تیا به‌دی ده‌کرا. گریان له‌خویندنی قورئانده سونه‌ته، چونکه ده‌رنه‌نجامی (تدبر) و ژيان و کارلێکه‌و له‌ترس و خۆشه‌ویستی خواوه دیت. خوا فهرموویه‌تی: ﴿کِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ (الزمر/۲۳) واته: خوای گه‌وره جیاوترین و بیروزترین فهرمايشتی ناردۆته خواوه‌وه که‌نهم قورئانه‌یه (له‌جوانی داڕشتندا) بابته‌کانی له‌یه‌که ده‌چن، هه‌ندیک باسیشی به‌شیوازی جیاواز تیا دا دووباره بۆته‌وه، جا کار کردی ئهم قورئانه ئه‌وه‌یه که‌ته‌زوو ده‌هینیت به‌گیان و پیستی نه‌و که‌سانه‌دا که‌ترسی په‌روه‌ردگاریان له‌دل و ده‌رووندا هیه. پاشان گیان و پیست و دلایان نهرم و ناماده و چالاک ده‌ییت بۆ یادی خوا و خواپهرستی. له‌فهرمووده‌دا هاتوو هه‌دوو چاو ناگریان پیناگات: چاویک به‌ته‌نها له‌ترسی خوا فرمیسک برپۆیت و بگری، وه چاویک له‌به‌ر خوا پاسه‌وانی بکات. (ابو سعید الخزار) وتویه‌تی: ئه‌گهر به‌نده‌ می‌شک و بیر و بۆچوونی هه‌مووی جه‌م بیست بۆ تینگه‌یشتن له‌ وتی خوا (قورئان) خوای گه‌وره تینگه‌یشتنکی تایه‌ت و ره‌سه‌نی وای ده‌داتی که‌نهداوه به‌که‌سی تر له‌ به‌نده‌کانی.

۵۰ - عن سعيد بن ابي وقاص (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((اتلوا

القرآن وابكروا فان لم تبكوا فتابكوا)). (اخرجه ابن ماجة باسناد جيد) واته: قورئان بخویننه‌وه و بگرین، ئه‌گهر گریانان بۆ نه‌هات خوئان بگریه‌ن.

(صالح المرسی) ده‌لێت: له‌خه‌ومدا قورئانم بۆ پتغه‌مه‌ر (ﷺ) خوینده‌وه،

فهرمووی: ئه‌ی صالح ئه‌وه قورئان خویندنه‌که‌ت، ئه‌ی گریانه‌که‌ت کوا؟

کاتینک قورئان وه کو (مصحف) بلاؤ بووه وه عه کره مهی کوری نه بوو
جههل له مؤش خوی چوو ده یوت: نه وه وتهی خوی پدروهر دگارمه، نه وه وتهی
خوی پدروهر دگارمه، نه وه وتهی خوی پدروهر دگارمه، له ترسی نه وهی که وه کو
پیویست قه دری نه گیریت. عوسمان و حوزهیفه (رحمته الله علیه) ده فهرموون: نه گهر دله کان
پاک ببنه وه ههر گیز له خویندنی قورئان تیرناین.

به یوسفی کوری نه‌ساتیان ووت: که‌قورئان ده‌خوینیت چ نزیه‌ک ده‌که‌یت؟ ووتی: چ نزیه‌ک بکه‌م؟ نیستیفار ده‌که‌م و داوای لیخویشوون له‌خوا ده‌که‌م له‌که‌م و کورتیم حه‌فتا جار نه‌گه‌ر بنده‌ وای کرد ده‌یتنه‌ هوی نزیکی‌بوونه‌وه له‌خوا. پشه‌وا غه‌زالی وتوویه‌تی له‌ (احیاء علوم الدین) دا: قورئان خویندن سی پله‌ی هه‌یه: نزم‌زینیان: بنده‌ وایدابنیت که‌له‌به‌رده‌م خوای په‌روه‌ردگاردا قورئان ده‌خوینیت، نه‌ویش گونی بۆ گرتووه، له‌م کاته‌دا پیوسته نه‌و بنده‌یه‌ داوا بکات و مه‌رای و پارانوه و لالانه‌وه بکات.

دوره‌م: به‌ دل بینی که‌خوای گه‌وره‌ سه‌بری ده‌کات و له‌گه‌لیدا ده‌دویت ونیعمه‌ته‌کانی و چاکه‌کانی که‌بئی به‌خشیوه‌ بۆ باس ده‌کات نه‌وه مه‌قامی حه‌یا و شهرم و به‌گه‌وره‌ زانین و قالدبوونه‌ویه له‌ قورئاندا.

سه‌هه‌م: له‌ قسه‌کردنه‌کاندا بیژه‌ر بینی و له‌ وشه‌کاندا سیفاته‌کان با سه‌بری خو‌ی و خویندنه‌وه‌که‌ی نه‌کات یان نیعمه‌ته‌کان که‌بئی به‌خشراره‌ به‌لکو تنه‌ها خوی بینی بیژه‌رکه‌ (خوا)یه‌و روانین بۆ ده‌سه‌لات و توانای خوای گه‌وره‌ که‌نه‌وه‌ پله‌ی موقه‌ره‌بین ونزیکانه‌ له‌خوا پیش نه‌وه‌ پله‌ی (اصحاب السیمین) ه له‌وه‌ بزازیت پله‌ی غافل و بیئاگیانه‌.

له‌باسی پله‌ی بالادا پشه‌وا (جعفر بن محمد الصادق) (ع) وتوویوتی: والله‌ خوای گه‌وره‌ له‌ وته‌کانیدا خوی پیشانی بنده‌کانی داوه، به‌لام نه‌وان نابین، وه‌سه‌باره‌ت به‌ حاله‌تیک که‌ له‌ نوێژدا به‌سه‌ری هاتووه‌ که‌ بووراره‌ته‌وه‌ تیدا دوا‌یی که‌هۆشی هاتووه‌ به‌رخوی پرسایریان لیکردووه‌ بۆچی؟ له‌وه‌لامدا وتوویه‌تی: چه‌ندجاریک نایه‌ته‌که‌م دووباره‌ کرده‌وه‌ له‌دلما تا دلما راجله‌کی که‌ کینه‌ قسه‌ ده‌کات، لاشه‌م توانای وه‌ستانی نه‌ما له‌به‌رده‌م ده‌سه‌لات و گه‌وره‌یی خوا‌دا.

دەرۆازە ی شەشەم وێردەکانی قورئان و خەتم کردنی

٥٢- عن عمر بن الخطاب (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((من نام عن حربه أو عن شيء منه فقرأه فيما بين صلاة الفجر وصلاة الظهر كتب له كأنما قرأه من الليل)). (رواه مسلم)

واتە: هەر کەس لە کۆتایی حەزبە کەیدا یان لە بەشێکیدا خەوی لێکەوت و دواتر لە نێوان نوێژی بەیانی و نیوەڕۆدا بیخوێنتەو وەک ئەو وایە لە شەودا خوێندبێتی.

هەر وەک لە فەرموودە کەدا بە دیار دەکەوێت پێویستە موسلمان وێردێکی ڕۆژانە و شەوانە ی بۆخۆی دیاری کردبێت لە قورئان جێ و وێردە (جوزئیک یان حیزبیک یان نیو یان ربع الحزب یان بە نایەت بۆ نمونە ڕۆژانە ٥٠ تا ١٠٠ نایەت بۆ خوێندن) و بە پێی ئامارە ی فەرموودە کە وێردی شەوانە باشترە بە هۆی ئەو ی کە خەڵکی هەمووی خەوتوون تەنها بێدارانی شەو نەبێت کە لە گەڵ قورئاندا دەژین و دەپاڕێنەو و نزا دەکەن لە بارە گای خۆی میهرەبان، بێگومان کاتە درەنگەکانی شەو فەر و بەرە کەت و پێڕۆزی و بەرە کاتی تایبەتی خۆی هەیە. هەر کەس وێردی شەوانە ی دیاری کردبوو بەرەوام بوو لە سەری، بەلام بە هەر هۆیە کەو و بوو نەیتوانی بیخوێنت یان تەواوی بکات، دواتر قەرەبووی دەکاتەو و لە نێوان نوێژی بەیانی و نوێژی نیوەڕۆدا، ئەوا وەک ئەو وایە کە لە شەودا خوێندبێتی.

یہ کینک لہ نیعمہ تہ کانی خوا لہ سہر ئومہ تی محمد (ﷺ) ئوہ یہ کہ ہەر کار و پەرستشیک ینش سہ فہر و نہ خوشی ئہ نجامیانداوہ، بہ لام دواتر نہ خوشی یان سہ فہر و گہ شتہ کہی دہ بنہ ږنگر لہ ئہ نجامدانی ئوہا ہمان پاداشتی کار و پەرستشہ کانی بۆ دہنووسریت. لہ گہل پاداشتی نازار و بارگرانہ کانی سہ فہر و نہ خوشیہ کہ، چو نکہ نارامگر ن.

٥٣- عن اوس بن حذيفة (رضي الله عنه) قال: كنت في الوفد الذين اتوا النبي (ﷺ) فذكر حديثا ان النبي (ﷺ) كان سحر معهم بعد العشاء فمكث عنا ليلة لم يأتنا حتى طال ذلك علينا بعد العشاء، قال: قلنا: ما أمكك عنا يا رسول الله (ﷺ) قال: ((طراً عليّ حزب من القرآن فاردت ان لا اخرج حتى اقضيه))، قال: فسالنا اصحاب رسول الله (ﷺ) حين اصبحتنا قال قلنا: كيف تحزبون القرآن؟ قالوا نخبره ثلاث سور وخمس سور وسبع سور وتسع سور واحدى عشرة سورة وثلاث عشرة سورة وحزب المفصل من (ق) حتى يختتم. (رواه ابوداؤد وابن ماجة باسناد جيد)

واته: له نهوسی کوری حوزه یفهوه (ﷺ) له گه‌ل وه‌فدیکدا بووم که چوون بۆلای پیغمبر (ﷺ) باسی فهرموده‌یه‌کی کرد که پیغمبر (ﷺ) شهو دواى نوێزی عیسا له گه‌لمان مایه‌وه شه‌وێکی تر تیه‌ری به‌سهرماندا، نه‌هات بۆلامان تا نه‌وه‌ی به‌لامانه‌وه زۆر بوو وه‌دریژخایه‌ن بوو، دواتر هاته‌وه لامان، وتمان نه‌ی پیغمبره‌ی خوا جی دووری خسته‌وه لیمان؟ فهرمووی: حیزبک له‌قورئانم به‌سهره‌وه بوو ویستم نه‌یه‌مه‌ ده‌ره‌وه تا ته‌واوی ده‌که‌م. بۆ به‌یانی پرسیارمان له‌ هاوه‌لانی پیغمبره‌ی خوا (ﷺ) کرد و وتمان: چۆن قورئان له‌سهر حیزب دابه‌ش ده‌که‌ن؟ وتیان: به‌شی ده‌که‌ین وه‌کو حزب، سێ سوره‌ت، پینج سوره‌ت، حه‌وت سوره‌ت، نۆ سوره‌ت ویانزه سوره‌ت و سیانزه سوره‌ت وه‌حیزی جیاکه‌ره‌وه یان به‌رفراوان له‌ (ق) وه‌ه تا کۆتایی.

نهم فهرموده‌یه نه‌وه‌ی لی وه‌رده‌گیریت که پیغمبره‌ی خوا (ﷺ) سوور بووه له‌سهر ته‌واو کردنی ویردی دیاریکراوی شه‌وانی قورئانی، ته‌نانه‌ت پینج نه‌وه‌شی ده‌خات که به‌جیت به‌ده‌م که‌سانیکه‌وه که‌تازه مسوولمان بوون و هاتوونه‌ته مه‌دینه بۆ نه‌وه‌ی فیری ئایه‌که‌یان بن له‌پیغمبره‌وه (ﷺ). له‌وانه‌یه که‌سێک بلیت: ئایا سه‌رقال بوونی زانایان به‌زانست و لیکۆلینه‌وه و توێژینه‌وه له‌وباره‌دا و فیر کردنی خه‌لک باشترینیه له‌پهرستش و خویندنه‌وه‌ی قورئان؟ وه‌لام نه‌ویه که‌ته‌نها زانست و هیزی به‌لگه‌می هه‌لگه‌ره‌که‌ی به‌س نیه به‌لکو به‌وه‌ی که‌خوا ده‌یخاته ناودلی بیژهر و واعیزه‌که و له‌سه‌رزمانی له‌ته‌قوا و به‌ره‌کاتی کاره‌که. نه‌وه‌ش پیویستی به‌ترس و په‌رستشی زیاتری خواى گه‌وره‌و خویندنه‌وه‌ی زیاتری قورئانی پیرۆز. نه‌وه‌تا پیغمبره‌ی خوا (ﷺ) بارگرانی په‌یامه ئاسمانیه‌که و گه‌باندنی (که‌زۆر قورسه) وای لینه‌کرد که‌نه‌په‌رژینه سه‌ر ویرده قورئانییه‌که‌ی و

له‌ممه بۆمان ده‌رده كه ویت كه هاوه‌لان زۆر سووربوون له‌سه‌ر و سه‌رده
 قورناییه‌كان و سه‌ره‌مه‌یان (ﷺ) هه‌موو هه‌فته‌یه‌ك خه‌تیکیان كه دوه‌وه.

٥٤- عن عبدالله بن عمرو (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((اقرأ القرآن في شهر))، قلت إني لأجد قوة حتى قال: ((اقرأه في سبع ولا تزدد على ذلك)). (متفق عليه)

واتە: لە عەبدوللای کورێ عەمرەو (رضي الله عنه) فەرمووی: پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی پێم: قورئان لە مانگی کدا خەتم بکە، وتم توانا و هێزی زیاترم هەیە. فەرمووی: بێخۆیتەو و خەتمی بکە لە حەوت رۆژدا لەو زياتری مه که.

فەرمانی یەكەمی پێغەمبەری خوا (ﷺ) بۆ عەبدوللای خەتەکردنی قورئان بوو مانگی يەك جار، بەلام توانای عەبدوللای لەو زیاتر بوو لەبەرئەو پێغەمبەر (ﷺ) بۆی زیادکرد کە لە ماوەی هەفتە یە کدا خەتمی بکات ئەو بوو عەبدوللای بەدرێزایی تەمەنی وەسیەتە کە پێغەمبەری بەجی هێنا، بەلام کاتێک توانای کزبوو پەشیمان بوو لەوێ کە بۆچی فەرمانە کە پێغەمبەری وەرەگرت کە لە مانگی کدا خەتمی بکات. وە پێشی ناخۆش بوو کە لا بەدات لە فەرمانی دوو هەمی کە لە هەفتە یە کدا خەتمی بکات.

بەوشێوەیە هاو لەانی پێغەمبەر (ﷺ) سووربوون لە سەر خۆبندنەو و دەورکردنەوێ قورئان، خوای گەورە دە فەرمووی: ﴿فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ﴾ (البقرة/ ۱۴۸) واتە: پێشڕکێ بکەن لە چاکە کاندان. ئاراستەو وەسیەتە کانی پێغەمبەر (ﷺ) بۆ هاو لەانی (ﷺ) لە ناستی توانا و لێهاتنیاندا بوو، خۆی باشی دەناسن، چونکە ئەو پێغەمبەر و پێشەوا و مامۆستا و سەر مەشقیان بوو. تەنانت لە ئاراستە کانیاندا جیاوازی دەکرد لە نیوان هاو لەانی بۆ یە کێکی تر. کاتێک فەرمووی مانگی جارێک خەتمی قورئان بکەن، وایتە هێت ئەو بۆ

زۆرینهی مسولمانان بیت، بهلام فرمانی دووهم خەتم کردنی قورئانە لەماوەی هەفتەیه کدا بۆ کەسێکە کە خۆی توانای هەبێت.

۵۵- عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله (ﷺ): ((من قرأ القرآن في اقل من ثلاث لم يفقهه)). (رواه ابو داؤد والترمذي وقال حسن صحيح) واته: هەر کەس قورئان خەتم بکات لەماوەی سێ رۆژ کەمتر ئەوە لێ تێنەگەشتووە ئەم فەرموودەیە ناماژە بەوە دەکات کە پەلەکردن لەقورئان خۆتێنددا کارێکی ناپەسەندە بەتایبەتی کە لەشیوازی گونجاو و دروستی خۆی دەریبکات. لەفەرموودە کەدا ناماژە ئەوەی تیانیه کە خەتم کردنی لەماوەی سێ رۆژ کەمتر قەدەغە کردبێت، بەلکو ناماژە ئەوەی تیا به بەردەوام وابێت و گەرنگی بەتێگەشتنی ئەدات بەلکو تەنها مەبەستی ژماردنی خەتەکانیەتی.

پرسیار لە پێشوا مالک کرا دەربارەی کەسێک کە هەموو شەوێک خەتی قورئان دەکات، فەرمووی: چەند کارێکی باشە! قورئان پێشەنگی هەموو چاکەیه کە. دەگێڕ ئەوە کە عوسمانی کورێ عەففان هەندێک جار لەشەوێکدا خەتی قورئانی کردووە. پێشتر باسمان کرد کە لەماوەی حەوت رۆژدا خەتی قورئانی کردووە.

هەندێک لە پیاوچاکان و توویانە: خەتێکی هەفتانەمان هەیە، خەتێکی مانگانە و خەتێکی سالانە و خەتێکی شەم بەدەستەوێه ماوەی ۳۰ سالا هێشتا تەواو نەبوم.

نزاو پارێشەو لە کۆتایی خەتە کەدا قبوڵ و وەرگیراو لەبەر ئەوە نامادەبوون و ئەمەین کردن لەوکاتەدا کارێکی باشە. هەروەها هاوکاری کردن لەخەتم کردن بەوشێوەیە کە حەلقەیهێک دروست بکرییت و هەرکەس بەشێک لەقورئان بخوێنێت پاشان بەدەستەجەمعی نزاو پارێشەوێ خەتم بکرییت کارێکی

باش و سوننه تیکی چاکه، چونکه قورئانی پیرۆز باشترین کۆکهره وه و دۆستایه تی به خشه که هه موان له یه کتر نزیک بکاته وه و کۆبکاته وه و ئاماده ی نژای خه تم بین و ئامینی بۆ بکه ن.

٥٦- عن عبدالله بن عباس (رضی الله عنه) قال كان النبي (ﷺ) اجود الناس بالخير واجود ما يكون في رمضان لأن جبريل كان يلقاه في كل ليلة في شهر رمضان حتى ينسلخ يعرض عليه رسول الله (ﷺ) القرآن فاذا لقيه جبريل كان اجود بالخير من الريح المرسلة. (متفق عليه) واته: له عهبدو لئلاى كورى عه باسه وه (رضی الله عنه) فەرمووی: یته مبه ر به خشنده ترین که س بو وه له چاکه کردندا، له ره مه زاندا زیاتر به خشنده بو وه، چونکه جو به نه یل هه موو شه و یکی ره مه زان پنی ده گه یشت تا کۆتای ده هات یته مبه ری خوا قورئانی په خش ده کرد له سه ری و بۆ ده خوینده وه کاتیک جو به نه یل پنی ده گه یشت له چاکه کردندا له شنه شه مالتیکی نیر دراو به خشنده تر بوو.

یته مبه ر (رضی الله عنه) قورئانی ده خوینده وه و ده وری ده کرده وه له شه وانی ره مه زاندا بۆ جو به نه یل به شیوه یه ک گیانی گه شه ی ده کرد و ئاسووده تر ده بوو به وهش به خشنده یی له چاکه و خیردا زیاتر ده بوو به راده یه ک که که س له ئاستیدا نه بوو. له رووی به خشنده وه هه ر مال و سامانیک ده هاته به رده ستی ده یه خش ی و چه زی نه ده کرد بۆ ساتیکیش لای بجه نه وه، تانه وه ی که هه ندیک جار له به ری ده چوو که به شی مال و مندالتی دابنه ت. خیر له فەرمووده که دا مه به ست زیاتر (مال) ه پاره و پول و پندا و یسته یه کانی ژبان هه روه ک خوای گه و ره له قورئاندا له سه ر زمانی (موسی) ده فەرموویت: ﴿بِإِنِّي لَمَّا أَنْزَلْتُ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾ (القصر/ ٢٤) واته: خوا به، په روه ر دگارا تو خیر و به ری زۆرت به سه ردا رژانده ووم، به لام هه شتا هه ژارم و ئاتاجی به خش ی زیاترم.

ئەگەر (خێر) بریتی بێت لە کاری چاکە ئەوا خەبات و فێداکاری و جیهادی ییغمەبەر (ﷺ) لەرەمەزاندایە نوونەیهکی روژن و بەرز بوو نامۆزگاری روژرووانانی دەکرد ئەگەر کەسیک جێبوی پێدان و شەڕی لەگەڵدا کردن کەبڵێن نێمە بەروژرووین.

ییغمەبەری خوا (ﷺ) سەرچەم کاتەکانی ژیاانی ئاسانکار و نەرم و نیان بوو لە کەڕین و فروشتن و دادوەریدا. ئەگەر (خێر) بریتی بێت لە وتە ی جوان و شیرین ئەوا رەوشتی ییغمەبەر قورئانی بوو.

کاری چاکە لەرەمەزاندایە دووبەرەمبەرە، سونەت خیری فەرزی هەیه، فەرزی خێرە کە یەك بەدە تا حەوتەد و خوا زیاتری دەکات بۆ کەسیک کەبیهوێت. باشترین کات بۆ ئەوێ لەخەمەتی قورئاندا بین مانگی پێروزی رەمەزانە، چونکە مانگی قورئانە ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ﴾ (البقرة/ ۱۸۵) واتە: مانگی رەمەزان ئەو مانگە یە کە قورئانی تیا دا هاتۆتە خواوە لە کاتی کدا ئەم قورئانە رێنمووی بەخشە بەخەلکی و بەلگە ی زۆری تیا دا یە لەرێنمووی و جیاکردنەوێ راست و ناراست.

خوا ی گەرە مانگی رەمەزانی رێزدارتر کردووە بەوێ کە قورئانی تیا دا بەزاندووە ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ (القدر/ ۱-۳) واتە: نێمە بەراستی قورئانمان دا بەزاندۆتە خواوە لە شەوێکی بەلەر و رێزداردا، تۆ چووزانی شەو ی بەلەر کامە یە و چ خێر و بەرە کەتیکە، شەو ی قەدری بەرێز لەهەزار مانگ خێردارتر و بەرێزترە.

ئەگەر رېژى شەۋىك بەدەبەزىنى قورئان تايىدا بىگاتە ھەزار مانگ زىياتر و خېتر، بىنگومان (دلىك يان كەسىك يان مالىك يان كۆمەلىك) كە قورئانى لەئامىز گرىتت لای خوائ گەرە ھەزارقات بەرېتر و خوشەۋىست ترە.

۵۷- عن عائشة (رضي الله عنها): اسر الي رسول الله (ﷺ): ((ان جبريل كان يعارضني بالقران كل سنة وانه عارضني العام مرتين ولا اراه الا حضرا اجلي)). (رواه البخاري). واته: له عائشه وه (رضي الله عنها): يتغمبهه (ﷺ) نهيتيه كي بو دركاندنم يان چپاندى بۆم كه جوهره ئيل سالتى جاريك دهوړى قورئانى پنده كرده وه، بهلام نه مسان دوو جار دهوړى قورئانى پيكر دمه وه، هيچى تياناينم نه وه نه بيت كه نه جهلم نزيك بو ته وه.

پيشه‌وا ئه‌بو حنيفه به‌ره‌مهت بىت وتويه‌تى: هه‌ركه‌س له‌سالىكدا دووجار قورئان به‌باشى خه‌تم بكات ئه‌وا مافى داوه، چونكه پيغمبه‌ر (ﷺ) له‌وساله‌دا كه‌كۆچى دووايى كرد دووجار قورئانى له‌به‌رده‌م جوهره‌نيلا خوينده‌وه. پيشه‌وا ئه‌مه‌د كورى حه‌نبه‌ل (به‌ره‌مهت بىت) وتويه‌تى: خه‌تم كردنى قورئان پيويسته له‌ ٤ رۆژدا ته‌واو بكرىت، چونكه عه‌بدوللاى كورى عومهر پرسیارى له پيغمبه‌ر (ﷺ) كرد له‌چه‌ند رۆژدا خه‌تم بكه‌ين، فه‌رمووى: له‌ چل رۆژدا.

پیشہوا غمزالی (رحمۃ اللہ علیہ) لہ (احیاء علوم الدین) دا دہلیت: جوار جور ختم
 ھدیہ:

۱. خەتم لەشەو ورۆژیکدا کەلای زانیان ناباشە.
۲. خەتم کردن لەمانگیکدا، واتە لە هەموو رۆژیکدا جوژیتیک، وەکو نەوێ کەلەبە کەمدا زیادەرەوێ بکات لەخێرا خەتم کردندا، دووهم

زیادەرهوی له کەم خوێندنهوه دا. له نێوان نهو دوانه دا دووپله ههیه
مامناوهنده:

- له ههفتهیه کدا یهك خهتم.
  - له ههفتهیه کدا دوو خهتم نزیك بیتهوه له سی خهتم.
- باشتر وایه خهتهیهك به شهو بکریت و خهتهیهك به روژ. خهتهیه روژ باشتر وایه
له روژی دوو شه مه دا له دوو رکاتی نوێژی به یانیدا یان دواى نوێژ. خهتهیه
شهوه که له دوو رکاتی نوێژی مه غریبا یان دواى نوێژ له شهوی ههینیدا. ئهوهش
بو ئهوهی سه رهتای شهو و سه رهتای روژ پینشوازی به خهتم بکریت که ده بیته
هۆی داواى رهحمهت و سۆزی خواى له لایه ن فریشته کانه وه.

۵۸- عن العریاض بن ساریه (رضی اللہ عنہ) عن النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) قال: ((من ختم القرآن فله
دعوة مستجابة)). (رواه الطبرانی)

واته: ههركهس قورئانی خهتم کرد نزیاه کی وه رگیراوی ههیه.
خواى گه وه ره فەرموویه تی: ﴿ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ (غافر: ۶۰) واته: بانگم بکه ن
و بپارینه وه لیم، دیم به هانا تانه وه... ینگه مبه ریش (صلی اللہ علیہ وسلم) ده فەرموویت: (الدعاء هو
العبادة) واته: نزاو پارانه وه په رسته شه و عیاده ت... خواى گه وه ره چه ند کاتیکی
دیاری کردو وه که نزا و پارانه وه تیایدا قبول و وه رگیرا وه:

- سی یه کی کوتایی شهو.
- کاتی باران بارین.
- کاتر میریک له روژی ههینیدا.
- له کاتی خهتم کردنی قورئاندا.

نزاگردنیش چەند جۆریکی هەیە:

۱- نایبیت نزای خراب دژ بە مەسولمانان بکریت بەتیاچوون و دووچاربوون بەرۆژی رەش.

۲- نزا کردن نەبیت بۆ بچراندنی سیلە ی رەحم.

۳- دلتیابوون لە گیرابوونی نزا که لە کاتی داواکردنیدا.

۴- نزا کردن بە لالانەوه و دلتشکاوی و جۆرێک لە کزۆلەیی.

۵- زۆر کردن و دووبارە و چەند بارە کردنەوهی نزا و پارێانەوه.

۶- نایبیت که نزا دەکات لە ئەنجامدانی تاوانیکدا بیت.

۷- نایبیت ناسک و گەدە ی پرکردبیت لە حەرام یان پۆشاک ی حەرام بیت یان لە سەر زەویەکی داگیر کراو دایبیت بەستەم.

۸- نایبیت لە واکاتەدا سەیری شتیکی حەرام بکات یان لە پال نزا که دا وشە و رێستە ی حەرام بلی.

۹- پێویستە تەو بە ی لە گوناھەکانی کردبیت بە دلتسۆزی و راستگۆیی.

۱۰- نایبیت لە نزا کردنە کەیدا ریا بازی و سەرسامبوون بە خۆی تیدا بیت.

نزا کردن لە کاتی تەواو کردنی خەقی قورئاندا وەکو وەرگرتنی کریی کریکار وایە کە کرنی کارە کە ی وەر دە گرت. هەر قورئانخوێنیکیش باش خەتە کە ی کردبیت و لە گەلتیدا ژبا بیت و کارە کە ی تەنها و تەنها بۆخوا و لەبەرخوا بووبیت، ئەوا شایانی ئەو یە کە بە تەواوی پاداشتە کە ی وەر بگرت کە ئەویش گیرابوونی نزا کە بە تەو وە هەر کەس کە موکورتی تیا بوو ئەو بە جێ دە میتیت بۆ خوا ی گەورە، ئەگەر بیهویت وەریدە گرت یان هەلتیدە گرت بۆ دوا رۆژ یان کاریکی دنیا یی بۆ ئاسان دەکات یان بە هەر جۆریکی تر کە خۆی پر یاری تیا بدات کە دادوەرترین زاتە.

۵۹- كان رسول الله (ﷺ) يقول عند ختم القرآن: ((اللهم ارحمني بالقرآن واجعله لي اماماً وهدى ورحمة، اللهم ذكرني منه ما نسيت وعلمني منه ما جهلت وارزقني تلاوته اثناء الليل واطراف النهار واجعله لي حجة يارب العالمين)). (رواه الارجاني وابوبكر بن الضحاك)

واته: پیغمبەری خوا(ﷺ) لەخەتکردنی قورئاندا دەیفەرموو: خوایا، پەرۆەردگارا ڕەحمەت بارانم بکە بە قورئان و بۆم بکە بە پیشەوا و ڕێنومایی و میهرەبانی و سۆز. خوایه لەبیرمی بهێنەوه ئەوهی بیرمچۆتەوه وەفیرمی بکە ئەوهی نایزانم، خۆتندنەوه و دەورکردنەوهیم پێبەخشە کاتەکانی شەو و کەنارەکانی ڕۆژ (واتە وام لێکە شەو و ڕۆژ لەخزمەتی خۆتندنەوهی قورئاندا) وەبۆم بکە بە حجە و بەلگەی رزگاری و سەرفرازی هەردوو دنیا ئەو پەرۆەردگاری جیهانیان.

پێویستە گرنگی بەنزا و پارانەوهی خەتم کردنی قورئان بەدەین ئەو فەرموودەیهی سەرەوێش بەلگەیه، تا بکڕیت ئەو نزیانەیهی کە پیغمبەر و یاران، یان نزا قورئانییەکان، باشە. وەهەر نزیایەکی تر کەنیسلاح و چاکسازی دینی و دنیایی تیا باشە و ئیشتاء الله لای خوای میهرەبان وەرگیراوه.

دەروازەى ھەوتەم قورئان خۆیندن لە نوێژدا

۶۰ - عن جابر بن عبد الله (رضي الله عنه) قال: سئل رسول الله (ﷺ): اي

الصلاة افضل؟ فقال: طول القنوت. (رواه مسلم) واته: جابري كوري

عەبدوللە (ﷺ) وتی: پرسیار لە یتەمبەری خوا (ﷺ) کرا: کام نوێژ

باشترینه؟ فەرمووی: زۆر مانەو و قورئانی زۆر خۆیندەو.

(طول القنوت) واتە زۆر مانەو لە نوێژدا و قورئانی زیاتر خۆیندەو تیایدا.

باشترین کات بۆ زۆر مانەو لە نوێژدا، شەونوێژ و کاتە درەنگەکانی شەو.

خوای گەوره هەندیک شونیی تاییەت کردوو بە ئێندایەتی، ئەنجامدانی

بە ئێندایش تیایدا پلەى بەرزتری هەیه لە شونیی تر وەکو مالتی خوا (بیت الله

الحرام) کە عەبەى پیروژ و مزگەوتی یتەمبەری خوا لە مەدینە و

مزگەوتی (اقصى) لە قودس. هەندیک کە سیشی تاییەتمەند کردوو لەى خۆیەو

و وەکو یتەمبەران و پیاوچاکان و هەندیک کاتیشی تاییەتمەند کردوو بۆ نزا و

پارێهەو کە تیایدا قبول و گیرایە و ئەنجامدانی خێترە لە کاتی تر. لە بەزێهەو

نوێژەکان جیاوازان لە درێژی و کورتیدا، و لەوێ چ سورەتیک بخوینی تیااندا

خیری زیاترە لە گەل ئەوێدا کە هەر سورەتیک بخوینی لە نوێژەکاندا دروستە،

بەلام خوای گەوره هەندیک سورەتی تاییەت کردوو بە پاداشتی گەوره تر و

و لەمدا نەوێ نزا و پارێهەو خێتر و گیرابوونی زووتر لە هەندیکێ تر. خواش

باشتر زانایە.

٦١- عن عبدالله بن عمر (رضي الله عنه) قال صليت مع النبي (ﷺ) ليلة فلم يزل قائماً حتى هممت بامر سوء قلنا وما هممت؟ قال هممت ان اقعد واذر النبي (ﷺ). (رواه البخاري)

واته: له عبدوللای کوری عومەرەوہ (ﷺ) وتی: شەویک لە گەل پیغمبەردا نوێژم کرد، ھەر بەیتۆھ بوو درێژەیدا بە نوێژە کە، تائەوہی واهاتە دلم کە نیەتیک یان کاریکی خراب بکەم. وتان: چیت لە خەیاڵدا بوو؟ وتی: وام بە خەیاڵدا ھات کە داوینشم و واز لە پیغمبەر بەینم (واتە نوێژە کە پیغمبەر ئەوێندە درێژ بووہ عەبدوللای چ بەرگە ی زۆر مانەوہی نە گرتووە، و یستوو یەتی نوێژە کە ی بپریت یان داوینشیت.)

پیغمبەر (ﷺ) لە شەو نوێژدا زۆر دەما یەوہ بەرادیە کە قاجە پیرۆزەکانی ناوسابوون، کاتیک کە عانیشە دایکی باوەر داران پرسیاری لێدە کرد کە بۆچی والەخۆت دە کەیت لە کاتیکدا خوا لە گوناھ ی پێشینە و پاشینەت خۆش بووہ؟ لەوہ لامدا دەیفەر موو: (افلا اکون عبدا شکورا) واتە: ئایا لە بەرامبەر ئەوہدا بەندە یە ک ی سوپاسگوزار نەم.

خوای گەورە فەرموویەتی: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ * قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا * ضَفْءُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا * أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا﴾ (المزمّل / ١-٤) واتە: ئە ی ئەو کە سە ی خۆت دا پۆشیوہ، ئە ی مەحمەد (ﷺ) شەو ھەستە نوێژ بکە مە گەر کە مێکی نە بیت، نیوہ ی یان کە مێر لە نیوہ ی لێ کەم بکەرەوہ، یاخود زیاتری بکە و دەوری قورئان بکەرەوہ بەووردی و لە سەر خۆ.

شەو نوێژ لە سەرەتای بانگەوازی پیغمبەردا (ﷺ) فەرز و واجب بوو، بەلام دواتر خوای گەورە لە سەر مەسولمانانی ئاسان کرد ﴿فَاقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنَ الْقُرْآن﴾ (سورة المزمّل / ٢٠) واتە: چەندەتان بۆ کرا بەو ئەندازە قورئان بخوێن.

ئەو ھەش شىۋازىكى پەرۋەردەبى ناۋازە و سەرگەوتوۋ بو لەپەرۋەردە كردنى
 ئەو ى يەكەمى بانگەوازى ئىسلامىدا لەھاۋەلانى پىغەمبەر (ﷺ) بۆ بەرگە گرتنى
 ئەو ھەموو نازار و دەربەدەرىيەى كەدوۋچارى بوون. راھىتايان لەسەر
 بەرگە گرتنى قورسى پەرستش لەكاتى پشوو دانى خەلكانى تر دا بۆئەو ە بوو كە
 بتوانن روۋبەرۋى ھەرىشتىكى لەو ە گرانتر و دژوارتر بىنەو ە و خوراكى گرىن
 بەرامبەرى. بىگومان تەنھا باو ە كەيان بوو كە توانا و و رەيان بەرز بكا تەو ە تاكو
 بەرگى لەئايىن و بەيامە كەيان بكن.

٦٢- عن حذيفة بن اليمان (رضي الله عنه) قال: صليت مع النبي (صلى الله عليه وسلم) فافتتح البقرة فقلت يركع عند المائة ثم مضى فقلت يصلي بها في ركعة فمضى فقلت يركع بها ثم افتتح النساء فقرأها ثم افتتح آل عمران فقرأها مترسلاً إذا مد بآية تسبيح سبح وإذا مر بسؤال سأل وإذا مر بتعوذ تعوذ ثم ركع فجعل يقول سبحان ربي العظيم فكان كل ركوعه نحواً من قيامه ثم قال سمع الله لمن حمده ربنا لك الحمد ثم قام طويلاً قريباً مما ركع ثم سجد فقال: سبحان ربي الأعلى فكان سجوده قريباً من قيامه. (رواه مسلم)

واته: له حوزه یفه ی کورې به مانه وه (عج) وتی: نویژم له گڼل پیغه مېر (عج) کرد دهستی کرد به خویندنی سوره تی (البقرة) وتم له نایه تی سه ده میندا ده چینه رکوع، پاشان به رده وام بوو، وتم: نویژه که ی پیډه کات (واته) رکاته که ی پی ته وای ده کات). به رده وام بوو، وتم: ده چینه رکوع، دهستی کرد به خویندنی سوره تی (النساء) ته وای کرد پاشان دهستی کرد به خویندنی سوره تی (ال عمران) نه ویشی ته وای کرد، خویندنه که ی به ووردی و له سه رخو بوو، نه گهر به نایه تی (تسبیح) دا تیده پیری ته سیحانی ده کرد کاتیک به نایه تی داوا کردن و نژادا تیده پیری نژاو دا وای ده کرد. کاتیک به نایه تی په ناگرتندا تیده پیری په نای

ده گرت به خوا. پاشان چووه ركوع و فهرمووی: (سبحان ربی العظیم)
ركوعه كهی نزیکى وهستان و خوتینه كهی بو، پاشان فهرمووی: (سمع الله
لمن حمده ربنا لك الحمد) ئه ویش بهرا دهی ركوعه كهی وهستا، پاشان چووه
سجده و فهرمووی: (سبحان ربی الاعلی) ئه ویش بهرا دهی وهستانه كهی بو.
ئه بو زهری غه ففاری (ع) فهرموویه تی: كړنوشی زۆر (سجده) بهرۆژ باشتره،
وه زۆر وهستان له شه و نوێژدا باشتره. مه بهست ئه وهیه كه له رۆژدا چه ند زیاتر
نوێژی سوننهت زیاتر بكهیت باشتره نه گهرچی ركاته كانی كورت بن، به لام
له شه ودا و اباشه كه له نوێژه كاندا قورنانی زۆری تیا بخوێنریت.

۶۳- عن ابي ذر الغفاري (ع) قال: قام رسول الله (ص) فينا ليلة
بآية يرددها وهي ﴿إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَلَهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْغَفِيرُ
الْحَكِيمُ﴾ (المائدة/ ۱۸). (اخرجه النسائي وابن ماجة بسند صحيح) واته:
له ئه بی زهری غه ففارییه وه (ع) فهرمووی: شه و یکیان پیغمبر (ص) له نا و ماندا
ههستا و شه و نوێژی كرد و نهم ئایه تهی دووباره ده كرده وه ((نه گهر سزاو
نازاریان بدهیت ئه وانه بهندهی خۆتن وه نه گهر لیان خوش بیست ئه و خۆت
گهوره و ده سه لاتدار و دانا و كار به جییت)).

خوای گهوره ده فهرموویت: ﴿ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ
وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴾ (ص/ ۲۹) واته: نهم قورنانه كتیبنکی پیرۆزه دامان
به زاندووه بۆلای تو بۆنه وهی ئایه ته كانی لیکبده نه وه و بیرى لیکه نه وه و
بۆنه وهی خاوهن بیر وهۆشه كان په ند و نامۆزگاری وهر بگرن و تیفكرن.
تيفكرين و یاد كرده وه و (تدبر) به ناماده بوونی دل ده بیست.

(تمیم الداری) كه یه كێكه له هاوه له بهرزه كانی پیغمبر (ص) له شه و یكدا
كه ههستا نهم ئایه تهی ده خوێنده وه: ﴿ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا

السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴿ (الجماعه/ ۲۱) واته: نایا نهوانه‌ی که گونا‌هو تاوانه‌کانیان نه‌نجامداوه، وایان زانیوه هه‌روه‌ك نه‌وانه‌ حسابیان بۆ ده‌که‌ین که‌نیمانیان هیتاوه و کارو کرده‌وه چاکه‌کانیان نه‌نجامداوه؟ سه‌عیدی کوری جوبه‌یر (ﷺ) له‌هه‌ستانی شه‌ویکدا ئهم نایه‌ته‌ی زۆر دووباره‌ ده‌کرده‌وه: ﴿وَأَمَّا زُوا الْيَوْمِ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ﴾ (یس/ ۵۹) واته: یاخیه‌کان پێیان ده‌وتریت: ئاده‌ی تاوانکار و گونا‌ه‌باران جیا‌بکه‌نه‌وه.

۶۴- عن ابي برزة (رضي الله عنه) ان رسول الله (ﷺ) كان يقرأ في صلاة الغداة بالمستين الى المائة. (رواه النسائي)

واته: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌نوێژی به‌یانیدا شه‌ست تا سه‌د نایه‌تی ده‌خویند. (صلاة الغداة) مه‌به‌ست نوێژی به‌یانیه‌ که‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌نیوان (۶۰-۱۰۰) نایه‌تی تیا‌ده‌خویند.

عومهری کوری خه‌تتاب (ﷺ) له‌نوێژی به‌یانیدا سو‌ره‌تی (النحل) پاشان سو‌ره‌تی (یوسف) ی ده‌خویند. به‌ویییه‌ خویندنی قورئانی زۆر له‌نوێژی به‌یانیدا سو‌رنه‌تیکی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) و یاران‌ی بو‌وه. خ‌وای گه‌وره‌ش ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ (الاسراء/ ۷۸) واته: نوێژی به‌یانی (که‌ زۆر قورئانی تیا‌دا ده‌خوینریت، فه‌رامو‌ش مه‌که‌) به‌راستی قورئان خویندنی نوێژی به‌یانی ده‌بینریت له‌لایه‌ن فریشته‌کانه‌وه.

۶۵- عن ابن عباس (رضي الله عنه) ان النبي (ﷺ) كان يقرأ في صلاة الفجر يوم الجمعة تنزيل السجدة وهل اتى على الانسان. (رواه النسائي)

واتە: لە ئێبن عەباسەو (ؓ) گێڕاوەتەووە کە پێغەمبەر (ﷺ) لە نوێژی بەیانی روژی هەینیدا سورەتی (السجدة) و سورەتی (الدھر) ﴿هل اتي على الانسان﴾ دەخوێند.

هەروەها لە (صحيح) دا هاتوووە کە پێغەمبەر (ﷺ) لە نوێژی جەژندا هەردوو سورەتی (ق) و (القمر) دەخوێند.

٦٦- صلى انس بن مالك (ؓ) الظهر فلما فرغ قال: اني صليت مع رسول الله (ﷺ) صلاة الظهر فقرأ لنا بهاتين السورتين في الركعتين سبح اسم ربك الاعلى وهل اذك حديث الغاشية. (رواه النسائي)

واتە: ئەنەسی کۆری مالک (ؓ) نوێژی نیوەڕۆی کرد پاش تەواو بوون فەرمووی: من لە گەڵ پێغەمبەری خوا (ﷺ) نوێژی نیوەڕۆم کرد لە دوو رکاتی یەکەمدا ئەم دوو سورەتی خوێند ﴿سبح اسم ربك الاعلى﴾ واتە سورەتی (الاعلى) دووهم ﴿هل اذك حديث الغاشية﴾ واتە سورەتی (الغاشية). ئەو دوو سورەتە مامناوەندن کە لە کۆتایی قورتاندان و ئەوە گونجاووە بۆ نوێژی نیوەڕۆ بەهۆی سەرقاتی خەڵک بە کار و کاسبی و بە دەست هێنانی بژیوی ژيان، لەبەر ئەوە درێژکردنەوی نوێژ باش نییە.

٦٧- عن سليمان بن يسار عن ابي هريرة (ؓ) قال: ماصليت وراء احد اشبه صلاة برسول الله (ﷺ) من فلان. قال سليمان: كان يطيل الركعتين من الظهر ويخفف الاخيرين ويخفف العصر ويقرأ في المغرب بقصار المفضل ويقرأ في العشاء بوسط المفضل ويقرأ في الصبح بطوال المفضل. (رواه النسائي)

واتە: لە سلیمان کۆری یەسارەووە لە ئەبێ هورەیرەووە (ؓ) فەرموویەتی: لە دواى کەسێکەووە نوێژم نەکردوووە کە بەرێزەو نوێژی فلان لە نوێژی پێغەمبەری خوا (ﷺ) بچێت. سلیمان وتی: دوو رکاتی نوێژی نیوەڕۆی درێژ دەکردهووە

ودوانه کهی تری کورت ده کرده وه، نویژی عهسری کورت ده کرده وه، له نویژی ئیواره دا سوره ته کورته کانی کۆتایی قورئانی ده خویند، وه له نویژی عیشادا سوره ته مام ناوهنده کانی کۆتایی قورئانی ده خویند، به لام له نویژی به یانیدا سوره ته دریژه کانی کۆتایی قورئانی ده خویند. (المفصل) که له فهرموده که دا هاتوو به بریتیه له کۆتایی قورئان له سورته تی (ق) تا سورته تی (الناس). بهوشیویه پیغمبهری خوا (ﷺ) له دوور کاتی به یانیدا سوره ته دریژه کانی کۆتایی قورئانی ده خویند، چونکه سه ره تا و ده سپیکی رۆژنکی نوییه، مروق پیویستی به خوراک و تویشوی رۆحیه ههروهک چون پیویستی به خوراک مادییه. زور مانه وه له نویژدا واته رۆچوون له خۆشهویستی خوا دا و به گهوره زانیی خوی گهورهیه و پیچه وانیه خه لکی بیتاگا کار کردنه، به لام قورئان خویندن له نویژی نیوه رۆ و عهسره سورته مام ناوهنده کاندای بخۆشکردنه بۆئوهی خه لکی له ئیش و کار نه بن و بگه رین به دوا ی رۆزی و فهزلی خوی گهوره دا.

له نویژی مه غریبا سورته تی کورت ده خوینرت به هوی کورنی ماوهی نویژه که. له نویژی عیشادا سورته تی ناوهند ده خوینرت، چونکه خاتمه و کۆتایی نویژه کانه و کاتی خه و وپشوودانه. نه گهر که سیک دوا ی خهوتنی پیویست ههستایه وه بۆشه و نویژ و زورمایه وه له نویژه کانی دا و قورئانی زوری تیا خویند له کاتی که دا زۆربنه ی خه لکی له خهویکی قولدان و دنیا کش وماته، ئه وه پاداشته که ی زور گهورهیه و پله و پایه ی زور به رزه، به لام سونه ته کانی تر به شیهیه کی گشتی قورئان خویندن تیایدا له نیوان سورته ناوهنده کان و کورته کانه.

٦٨ - عن عبد الله بن عمر (رضي الله عنه) قال: رقت رسول الله (ﷺ) عشرين مرة يقرأ بعد المغرب وفي الركعتين قبل الفجر قل يا ايها الكافرون وقل هو الله احد. (رواه النسائي والترمذي عن ابن عباس وقال حديث حسن)
واته: له عەبدوللای کوری عومەرەو (رضي الله عنه) فەرمووی: سەیری یانەمبەری خوا (ﷺ) وەتیییم کرد بیست جار دواي مەغریب و له دوو رکاتی پیش نوێژی بەیانیدا (واتە لەدوو رکاتی سوننەتی بەیانیدا) سورەتی (الکافرون) و (الاخلاص) ی دەخویند. واتە (قل يا ايها الكافرون) و (قل هو الله احد) .

یانەمبەری خوا (ﷺ) لەدوو رکاتی پیش کۆتایی سوننەتی وێژ سورەتی (الاعلى) واتە ﴿ سبح اسم ربك الاعلى ﴾ و سورەتی (الکافرون) واتە ﴿ قل يا ايها الكافرون ﴾ و لەرکاتی کۆتاییدا سورەتەکانی ﴿ قل هو الله احد ﴾ و ﴿ قل اعوذ برب الفلق ﴾ و ﴿ قل اعوذ برب الناس ﴾ ی دەخویند.
پێشوا شافعی و مالک و ئەبو حەنیفە و ئەحمەد کوری حەنەبەل لەسەر ئەو سوننەتە رۆیشتوون و لەرکاتی کۆتایی وێژدا ﴿ قل هو الله احد ﴾ یان بەتەنھا دەخویند.

٦٩ - عن جابر بن عبد الله (رضي الله عنه) قال كان معاذ بن جبل (رضي الله عنه) يصلي بالناس فقرأ البقرة فخرج رجل من الصلاة واتم لنفسه فقالوا نافع الرجل، فتشاكيا الى رسول الله (ﷺ) فزجر رسول الله (ﷺ) معاذاً فقال: افتان انت يا معاذ؟ اقرأ سورة سبح والشمس وضحاها. (متفق عليه)

واته: لەجەبری کوری عەبدوللأوه (رضي الله عنه) فەرمووی: مەعازی کوری جەبەل (رضي الله عنه) پێشنوێژی بۆ خەڵکی کرد، سورەتی (البقره) ی خویند، پیاویک لەجەماعت جیاوەرە و خۆی نوێژی خۆی تەواو کرد. و تیان نفاقی کردووە،

چوونه لای یه‌مه‌به‌ر سکا لایان کرد، یه‌مه‌به‌ری خوا سه‌ره‌نه‌شتی مه‌عازی کرد و فەه‌مووی: ئەوه تۆ ئازاوه ده‌نیته‌وه یان خه‌لک له‌ئاین دوور ده‌خه‌ته‌وه؟ سوره‌تی (سبح و الشمس و ضحاها) بخوینه.

سونه‌ت وایه نوێژی به‌کۆمه‌ل به‌شیوه‌یه‌ک بێت که‌لاوازترینی به‌شاربووان بتوانن نوێژه‌که‌یان به‌کۆمه‌ل بکه‌ن. خوا پێوستی به‌نازاردان و بێزارکردن و ماندووکردنی نوێژخوێنان نییه به‌هۆی درێژکردنه‌وه‌ی نوێژه‌وه به‌زۆره‌ملی له‌کاتێک ئەنجامدانی نوێژه‌که به‌خوێندنی چەند ئایه‌تیکی کورتیش ده‌کری‌ت، به‌لکو سونه‌تی یه‌مه‌به‌ره (ﷺ) که‌خیری جه‌ماعه‌تی کورت زیاتره له‌خیری نوێژی جه‌ماعه‌تی دوور و درێژ، نه‌ویش له‌به‌رئه‌وه‌ی له‌دووه‌مدا نازاردان و بێزار و ماندووکردنی مسولمانانی تێدایه به‌تایه‌تی نه‌خۆش و پیر و په‌که‌ه‌ته‌کان و بیه‌ش کردنیان له‌خیری ئەنجامدانی نوێژی به‌کۆمه‌ل. ئەمه‌ش پێچه‌وانه نییه له‌گه‌ل ئەو دیاری کردنه‌ی یه‌مه‌به‌ره (ﷺ) بۆ خوێندنی هه‌ندیک سوره‌ت، خۆزگه ئیلتیزامی پێوه بکرایه له‌نوێژه‌کاندا. له‌گه‌ل ئەوه‌شدا هه‌ر که‌م‌کردنه‌وه‌ی خوێندنی ئایه‌ته‌کان باش‌زه تا زیادکردنی له‌کاتی بوونی نه‌خۆش و پیر و لاواز یان هه‌ر چه‌ز کردنی مسولمانان به‌نوێژی کورت. عیتاب و سه‌ره‌نه‌شتی یه‌مه‌به‌ره (ﷺ) بۆ مه‌عاز و هه‌ر که‌سیکی تر که‌ده‌بێته ئیمام له‌نوێژدا فێرکردن و په‌روه‌رده کردنه بۆ مه‌راعات کردنی لاواز و پیر و نه‌خۆش بێ ئەوه‌ی بیه‌ته هۆی زیاده‌ڕوویی و لادان یان پشت‌گۆی خست و فەه‌رمۆش‌کردن. هه‌ر که‌س چه‌زه‌کات زیاتر له‌نوێژدا بجه‌نیته‌وه و قورئانی زۆر بجه‌نۆیت ئەوه نازاده و بوار له‌به‌رده‌میدا کراوه‌یه به‌تایه‌تی له‌شه‌و نوێژدا و به‌ته‌نیا دوور له‌چاوی خه‌لک که‌ دووره‌ له‌ریا و رووپامایی جگه له‌نوێژه فەه‌ره‌کان که‌باش‌روایه له‌ریزی نوێژی به‌کۆمه‌لدا و له‌مزگه‌وت ئەنجامی بدات.

٧٠- عن عبد الله بن عمر (رضي الله عنه) قال: ان النبي (صلى الله عليه وسلم) يقرأ علينا

السورة فيها السجدة فيسجد ونسجد حتى ما يجد احدا موضع جبهته. (رواه البخاري)

واته: له عهد وللاي كوري عومره وه (رضي الله عنه) فمروى: يتغمبه (صلى الله عليه وسلم)

سورة تيكي به سمرماندا ده خوينده وه كه (سجده) كرنوشي تيدا بو، سجده ده برد و نيمش سجده مان ده برد، تائه وراده ده كه شوني نيوجا و انمان نه بو.

سجده ده تيلاه سونه ته، له چوارده شوني قورئاندا هيه. دواي خوينده وه ده نايه تي سجده راسته وخو سونه ته سجده بريت. فمرووده كه نمازه به وه ده كات كه يتغمبه (صلى الله عليه وسلم) به رده وام دوباره ده كرد و ته وه، نه وه ش زياتر له كاتي فير كردن و وانه داداني هاوه لانيدا بووه (صلى الله عليه وسلم) كه زور قهره بالغ بووه به راده يه كه هه نديكيان شوني سجده بردني نه بووه به لكو له سمر پستي نهواني تر سجده يان بردووه. نايه ته كاني سجده هاني مسولمانان ده دات بو سجده بردن وه زه مي كافر و بيا وه ران ده كات له وه ده كه سجده نايه هه وه كه خوا ده فمروويت ده رباره ده هه رده به ره كه: ﴿إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا* وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا﴾ (الاسراء/١٠٧-١٠٨) ﴿وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ﴾ (الانشقاق/٢١) واته: نه گهر قورئان به سمر ياندا بخويتر ته وه (سجده) كرنوش نايه ن.

٧١- عن ابي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قال: قرأ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وهو

على المنبر سورة (سجده) فلما بلغ السجدة نزل فسجد وسجد الناس معه، فلما كان يوم اخر قرأها فبلغ السجدة تشزن الناس للسجود فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): (انما هي توبة نبي ولكني رايتكم تشزنتم للسجود)). فنزل وسجد وسجدوا. (رواه ابو داؤد)

واته له نهیی سه عیدی خدریه وه (ﷺ) فهرمووی: پیغمبره ری خوا ﷺ
له سه مینبر بوو سوره تی (ﷺ) ی خوینده وه تاگه یشته نایه تی (سجده) له سه
مینبر دابه زی و سوجه ی برد، خه لکه که ش هه موویان له گه لیدا سوجه یان
برد. رۆژیکی تر خویندیه وه گه یشته نایه تی (سجده) خه لکه که خویان ناماده
کرد بو سوجه بردن پیغمبره ری خوا (ﷺ) فهرمووی: بیگومان نه وه تهویه ی
پیغمبره ریکه، به لام ده تانبیم خۆتان ناماده کردوه بو سوجه بردن، دابه زی
له سه مینبر سوجه ی برد، نه وانیش سوجه یان برد.

له وانیه نه م فهرموده یه نامازه به وه بکات که سوجه له سوره تی (ص) دا
جه ختکراو نییه (غیر مؤکده) یان له وانیه نه وه بیت که پیغمبر (ﷺ) بیهویت
پیمان بلیت سوجه له قورئاندا هه مووی سونه ته نه ک فهرز. شتیکی تیانییه
نه گهر له هه ندیک کاتدا نه بریت، به لام به شیوه یه کی گشتی سوجه بردن باشره
و پاداشتی گه وری هیه.

دەروازەي هەشتەم

فەزەل و خەيرى هەندىك

سورەتى ديارىكراو

پێشەوا شعرانى لەكتىبەكەيدا بەناوى (لواقح الانوار القدسية في بيان العهود المحمدية) دەلێت: پەيمانىكى گشتيمان لى وەرگىراوه لەپێغهەمبەرى خوا(ﷺ) كە بەردەوامين لەسەر خوێندنى هەندىك وىردى قورئانى لەهەموو شەو و رۆژێكدا وەك سورەتى (الفاتحة، اية الكرسي، سى ئايەتى كۆتايى سورەتى (البقرة)، كۆتايى سورەتى (ال عمران)، خوێندنى سورەتى (يس) و (الواقعة) و (الدخان) و (تبارك) و هاوشىوەى ئەوانە). فەرموودە لەوبارەو زۆر و ناشكران. هەركەس بەردەوامىت لەسەرى ئەو پاریزراو لەزۆرىك لەئافاقەكان و دەردەكان و لەشەرى سىحر و جادوو خراپەكاران چ ناشكران يان پەنهان.

خەلكانىكى زۆر ئەمرۆ لەئەنجامدانى ئەوسونەتە گەورەدا خۆيان دەدزنەو، بەتايەتى خوێندكاران بەناوى سەرقالى بەزانست و زانيارىووە يان كەسانى تر بەبيانوى جۆراوجۆرەو، گوايە هەركاتێك ئەنجامىدەدەن برىتيە لەدەعوو و خزمەت بەقورئان، بەلام دەبێت ئەوهمان لەبىرنەجێت كەهاوەلان(ﷺ) لەهەمووكەس زياتر سەرقالى كاروبانگەواز و جيهاد و تىكۆشان بوون، بەلام ئەو رێگر نەبوو لەبەردەم خوێندن و دەور كردنەوێ

قورئان. زۆربهی کاتهکان به فیرۆ دهجن و هیچ شونیک ناگریت که دهتوانریت سوودی باشی لی ببنریت.

٧٢- عن ابي سعيد بن المعلی (رضی اللہ عنہ) قال: كنت اصلي فدعاني النبي (ﷺ) فلم اجبه قلت يا رسول الله (ﷺ) كنت اصلي، قال: لم يقل الله استجبوا لله وللرسول اذا دعاكم لما يحبيكم ثم قال: الا اعلمك اعظم سورة في القرآن قبل ان تخرج من المسجد؟ فأخذ بيدي فلما أردنا الخروج قلت: يا رسول الله (ﷺ) انك قلت لاعلمك اعظم سورة في القرآن، قال: الحمد لله رب العالمين هي سبع المثاني والقرآن العظيم الذي اوتيته. (رواه البخاري وابو داؤد)

واته: له نهی سه عید کوری ئەلمه علی (رضی اللہ عنہ) وتی: نوێژم دهکرد، پێغه مبهرد (ﷺ) بانگی کردم وهلام نه دایه وه، وتم: نهی پێغه مبهردی خوا نوێژم دهکرد، فەرمووی: ئەوه نهیه خوای گهوره ده فەرموویت: (وهلامی خوا و پێغه مبهرد بدنه وه نه گهر بانگی کردن بۆ نه وهی ژیا نه خشه پێشان، پاشان فەرمووی: ئایا گهوره ترین سورهت له قورئاندا فیر بکه م و پێلیم پیش نه وهی له مزگهوت ده ربچینه ده ره وه؟ ده ستمی گرت، کاتیک و بستم بچینه ده ره وه، وتم نهی پێغه مبهردی خوا تو فەرمووت گهوره ترین سورهت له قورئان فیر ده که م، فەرمووی: الحمد لله رب العالمین ﴿﴾ نه وه حهوت ئایه ته و قورئانی گهوره و بهرزه که بۆم هاتوه.

٧٣- عن ابن عباس (رضی اللہ عنہ) قال: بينما جبريل عليه السلام قاعد عند النبي (ﷺ) سمع نقيضاً من فوقه فرفع راسه فقال: هذا باب في السماء فتح اليوم ولم يفتح قط الا اليوم فنزل منه ملك فقال هذا ملك نزل الى الارض لم ينزل قط

الا اليوم فسلم وقال: ابشر بنورين اوتيتهما لم يؤتها نبى قبلك فاتحة الكتاب وخواتيم سورة البقرة لن تقرأ بحرف منها الا اعطيت. (رواه مسلم)

واته: له نين عەباسەوھ (ﷺ) فەرموۋى: كاتىك جىرىل سلاۋى لىيىت لاي يىغەمبەر دانىشتىبوو گونى لەجىرەيەك بوو لەسەروو سەريەوھ، سەرى بەرز كەردەوھ و فەرموۋى: ئەوھ دەرگاىەك لەناسمان ئەمىرۆ كرايەوھ، كەھەرگىز نەكم اوھتەوھ جگە لە ئەمىرۆ، فرىشتەيەك لىنى ھاتۆتەخوارەوھ، فەرموۋى ئەوھ فرىشتەيەكە دابەزىوھ بۆسەر زەوى ھەرگىز دانەبەزىوھ جگە لە ئەمىرۆ فەرموۋى: مژدەيىت بەدوو نور و رووناكى كەبۆت ھاتوھ. ھىچ يىغەمبەرىك پىش تۆ بۆى نەھاتوھ ئەويش (فاتحة الكتاب) و كۆتايى سورەتى (البقرة) ھىچ كاميان ناخوينىتەوھ بەپىتىك ئىلا دەست دەكەويت.

نين مەسعود (ﷺ) رىوايەتى كەردوھ كەيىغەمبەر (ﷺ) فەرموۋىەتى: دوو ئايەت لە كۆتايى سورەتى (البقرة) ھەر كەس لەشەودا بىخوينىت بەسبەتى، دەپارىزىت لەدووژمنان و موسيىبەتەكان، دووژمنانى لەمروژد و جنۆكە و نازەھەتەكانى دواړۆز لەو شەویدا لەقەلايەكى ئەمىندا بەسەر دەبات، خوا دەفەرموۋىت: ﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ﴾ (البقرة/۱۳۷) واتە: خوا دەتپارىزىت لىيان. كۆتايى سورەتى (البقرة) لەنايەتى ﴿لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ تاكۆتايى نايەتى (۲۸۴-۲۸۶). كارىكى باشە لە كۆتايى نايەتەكاندا ئامىن بكريت، چونكە جوانترين نزاو پارانەوھى تيايە وەكو سورەتى فاتىحە.

۷۴- عن ابي بن كعب (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((يا أبا المنذر

اتدري اي اية من كتاب الله معك اعظم؟ قلت: الله ورسوله اعلم، قال: يا أبا

المنذر اتدري اي آية من كتاب الله معك اعظم؟ قال: قلت الله لا اله الا هو الحي القيوم قال: فضرب في صدري وقال: والله ليهنك العلم أبا المنذر. (رواه مسلم وابو داؤد)

واته: له ئوبەى كورې كه عبه وه (ﷺ) له یتەمبەر (ﷺ) ده گێرتە وه كه فەرموو یه تی: ئەى باو كى مونزیر، ئایا ده زانیت چ ئایه تێك له قورئان له گەلتا گەرەترینە؟ وتم: خوا و یتەمبەرە كهى باشتر ده زانن. فەرمووی: ئەى باو كى مونزیر، ئایا ده زانیت چ ئایه تێك له كتیبه كهى خوا له گەلتا گەرەترینە؟ وتم: الله لا اله الا هو الحي القيوم ده تی: یتەمبەر كیشای به سەر سڤگمدا و فەرمووی: سویند به خوا زانست پێرۆز باییت لێده كات باو كى مونزیر.

سەیری ئەده بى ئەو هاوه له بهرێزه بكه له گەل یتەمبەرى خوادا به و وه لاهمى كه خوا و یتەمبەرە كهى باشتر ده زانن له كاتێكدا كه وه لاهم كهى لایه. پیاوه گەرەكان ئەو ئەده بیدیان هه بویه له گەل یتەمبەرى خوادا (ﷺ)، چونكه به دهستی خۆى پەرۆه ردهى كردن. به راستى باشترین هاوهل بوون و باشترین ئەده بى دادابوون.

٧٥- عن ابي امامة الباهلي (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: اقرأوا القرآن فانه يأتي يوم القيامة شفيعاً لأصحابه. اقرأوا الزهراوين البقرة وسورة آل عمران فانهما يأتیان يوم القيامة كأنهما غمامتان أو كأنهما غيابتان أو كأنهما فرقان من طير صواف تحاجان عن أصحابهما اقرأوا سورة البقرة فان اخذها بركة وتركها حسرة ولا تستطيعها البطلة. (رواه المسلم والترمذي)

واتہ: قورئان بخویننہوہ، ینگومان لہرؤزی دوایدا دہیتہ شہیع و تکاکار بۆ ھاوہلہکانی. دوو (زہراوین) سورہی (البقرہ) و (ال عمران) بخویننہوہ، چونکہ رؤزی دواپی ھەرہوہکو دوو پەلہ ھەر یان دوو چەتر کەسیەر دہکات یان وەکو جیاکەرەوہیەکی بالندەہیەک کەبگەریت بەرگری لہ ھاوہلہکانیان دہکەن. سورەتی (البقرہ) بخویننہوہ، چونکہ وەرگرتنی بەرەکەتە وازہینان لئی ھەسرەت و پەشیمانی و نەگەتییە، ئەھلی باطیل لہ جن و ئینس نایوانی. سورەتەکانی (البقرہ) و (ال عمران) زۆریک لہئەحکامەکان و پەند ونامۆزگاریەکانی تیاہ. ھەرکەس لہبەریان بکات و سنورەکانیان پیاریزیت وەفەرمانەکانیان بەجی بہیت و قەدەغەکراوہکانی وازلی بہیت مافیکە لای خواہیە کە بیانکاتە تکاکار بۆ ھاوہلہکەیان. ھەردوو سورەت بەرەکەت و فەر و خیر بۆ کەسێک لہ گەلانیاندا بژی و بیاخویننہوہ. ھەسرەت و پەشیمانیہ بۆ کەسێک وازبہیت لیان کاتیک دہبیت خوا چی ئامادە کردووہ بۆئەوانە کەخویندوویاننہوہ.

۷۶- قال ابوبکر الصديق (رضي الله عنه) للنبي (صلى الله عليه وسلم): قد شئت يا رسول

الله (صلى الله عليه وسلم)، قال: شيتني هود واخواتها الواقعة والمرسلات وعم يتساءلون واذا الشمس كورت. (رواه الترمذي)

واتە: ئەبوبەکرى صديق بەیغەمبەرى فەرموو: ئەى پەغەمبەرى خوا پىرووت، ئەوىش فەرموو: سورەتى ھود و دەستەخوشکەکانى پىريان کردووم کەسورەتەکانى (الواقعة، المرسلات، عم يتساءلون، واذا الشمس كورت) سورەى ھود ئايەتى ئىستقامەت و راوہستاوى تىدايە ﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ﴾ (ھود/۱۱۲) واتە: راوہستاوو دامەزراوہ ھەرہوہکو فەرمانت پىدراوہ.

نہو فرمانہ تہنہا تایہت نیہ بہ پیغمبری خوا (ﷺ) بہ لکو بؤ شوین کہوتوانیشہ ﴿مَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا﴾ واتہ: وہہر کہس لہ گمل تڑا تہوبہی کردوہ، لامہ دہن و یاخی مہین، بہ لام سورہ تہ کانی تر (المرسلات، عم یتساءلون، اذا الشمس کورت) ہمہ موی باسی رۆژی دواہیہ و ناخوٹی و بارگرانیہ کانی نہو رۆژہ و نازارہ کانی دۆزہ خبیہ کانی باس کردوہ. باسی رۆژیکی تیایہ کہ منال پیر دہ کات، ناگادار کردنہوہی خہ لکی تیدایہ. لہ سورہ تی (المرسلات) دا چہند جاریک واوہیلا و ہاوار بؤ درۆزنانی تیدایہ. لہ سورہ تی (عم یتساءلون) دا چہند جاریک و ہسفی قیامہ تی تیدایہ. لہ سورہ تی (التکویر) دا باسی رووداوہ تر سناکہ کانی دوارۆژہ کانی گۆرانکاری و تیکچوونی شیرازہی نهم بوونہوہرہی تیدایہ. ہر وہا لہ سورہی (الواقعة) دا کہ خافضہ و رافعہیہ و و ہسفی حالی ہاوہ لانی بہ ہشت و دۆزہ خ و نہوانہش لہ چاکہ دا پشیر کیان کردوہ کہ لہ نریکانی خوان.

۷۷- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: من قرأ سورة (الكهف) يوم الجمعة اضاء له من النور ما بين الجمعتين. (رواه البيهقي والحاكم وصححه)

واتہ: ہر کہس سورہی (الکھف) بخوینیت لہ رۆژی ہینیدا نور و رووناکییہ کی دہست دہ کہویت کہنیوان دوو ہینی بؤ رووناک دہ کاتہوہ.

۷۸- عن أبي الدرداء (رضي الله عنه) أن رسول الله (ﷺ) قال: من حفظ عشر آيات من أول سورة الكهف عصم من الدجال. (رواه مسلم واحمد وأبو داؤد)

واته: ههر کهس ده نایهت له سه ده تای سورهی (الکهف) له بهر بکات پارێزراو ده بێت له شه ری ده جال و سحر بازه کانی تر .

له ربوایه تیکی تر هاتوو ه که ده نایهت له کو تایی سورهی (الکهف) له بهر بکات . که واته باش تر وایه که له سه ده تا و کو تایی دا ده نایهت له بهر بکهین ، نه گهر سوره ته که هه مووی له بهر بکری ت زو ر باش تره و خویندنی ه تی رو ژانی هه یی .

٧٩- عن معقل بن یسار (رضی الله عنه) قال: ((قلب القرآن) یس) لا یقرؤها رجل یرید الله والدار الاخرة الا غفر له . اقرأوها علی موتاکم .)) (رواه الامام أحمد والبیهقی وصححه)

واته: له معقلی کوری یه ساره وه (رضی الله عنه) فهرموویه تی: دلی قورئان سوره تی (یس) ه ، ههر کهس بیخوین ته وه مه بهستی خوا و روژی دووایی و مالی قیامهت بیت لیخو شبوونی ده ست که وتوو ه و خوا لی خوش بووه . بیخوین به سه ر مردوو ه کانتاندا .

٨٠- عن أبي امامة الباهلي (رضی الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: من قرأ حم الدخان في ليلة الجمعة أو يوم الجمعة بنى الله له بيتا في الجنة . (رواه الطبراني وصححه)

واته: له ئەبی ئومامە ی باهلیه وه (رضی الله عنه) ده گێر ته وه که یغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: ههر کهس حم سوره ی (الدخان) شهوی هه یی یان روژه که ی بخوین ته خوا ی گه وه مالیکی له به هه شتا بو دروست ده کات .

٨١- عن عبد الله بن فلفل (رضي الله عنه) قال: رأيت رسول الله (صلى الله عليه وسلم) يوم

الفتح وهو يقرأ على راحلته سورة الفتح. (رواه ابن ماجه)

واته: له عەبدوللای کوری فەفل (رضي الله عنه) دەگێڕنەوێه که فەرمووێهتی:

پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) بینی لەپڕۆزی فتح و پزگارکردنی مەککەدا لەسەر
پشتی و لاخەکە (ئەسپەکە) سورە (الفتح) ی دەخویند.

لەم فەرموودەیدا ئەوێمان دەست دەکەوێت کەدروستە بەلکو

کاریکی باشە کەلەسەفەر و گەشت و سواری و پیادەدا و لەپزگەدا قورئان
خویندن. لە عومەری کوری عەبدول عەزیزوێه دەگێڕنەوێه (رضي الله عنه). هەرێه
فەرموودە کە نامازە بەوێش دەکات کەلەگەشت و لەمالدا و لەهەرمالێکی تردا
قورئان بخوینن وەخویندنی سورە (الفتح) لەپڕۆزی (فتح) نامازە بەوێ
کەئایەت و سورەتی تایبەت بە مناسەبات بخویننەوێه.

٨٢- عن عبد الله بن مسعود (رضي الله عنه) قال: سمعت رسول الله (صلى الله عليه وسلم)

يقول: من قرأ سورة الواقعة كل ليلة لم تصبه الفاقة أبداً. (رواه ابويعيد
وابويعلی وابن مردويه والبيهقي)

واته: له عەبدوللای کوری مەسعودوێه (رضي الله عنه) فەرمووی: بیستم لە

پێغه‌مبەری خوا (ﷺ) دەیفەرموو: هەرکەس سورە (الواقعة) لەهەموو
شەوێکدا بخوینێت هەرگیز تووشی هەزاری و نەبوونی نایەت.

٨٣- عن العرياض بن سارية (رضي الله عنه) ان النبي (صلى الله عليه وسلم) كان يقرأ

المسححات قبل ان يرقد ويقول: (ان فيهن آية خير من الف آية)

واته: له عرباض کوری ساریه وه (ﷺ) ده گپرنه وه که یغہمبہر (ﷺ) پیښ نه وهی رابکشیت بۆ پشوودان و خهوتن (المسبحات) ی ده خویند، ده یغہرموو: نایه ټکیان ټیابه له ههزار نایهت خیر تره.

(المسبحات) بریتیه له پیښج سورهت ((الحديد، الحشر، الصف، الجمعة والتغابن)) وایده چیته نهو نایه ته بیت: ﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾ (الحشر/ ۲۱) واته: نه گهر نهو قورنانه مان له سهر شاخیک دابه زاندايه نهوا ده ټبینی به ترسه وه و مل که چ و له رزوک ده هار درا له ترسی خوا.

۸۴- عن معقل بن يسار (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((من قال حين يصبح ثلاث مرات اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم وقرأ ثلاث آيات من آخر سورة الحشر وكل به سبعين الف ملك يصلون عليه حتى يمسي وان مات في ذلك اليوم مات شهيدا ومن قال حين يمسي كان بتلك المنزلة)). (رواه الترمذي)

واته: یغہمبہر (ﷺ) فہرموو یه تی: هه رکهس له به ره به یاندا سی جار وتی: (په نا ده گرم به خوا ی بیسه ری زانا له شهیتانی ره جم کراو) و سی نایه تی کوتای سوره تی (الحشر) بخوینیت ﴿هو الله الذي لا اله....﴾ هه فتاهه زار فریشته ی بۆ ده کریته پشتیوان و دروودی له سهر ده دهن و داوای ره حمه تی بۆ ده که ن تا ئیواره، وه نه گهر مرد له ورژده دا به شه هیدی ده مریت، وه نه گهر ئیواره وتی هه مان پله ی هه یه.

شهید لهم فەرمووده‌دا مەبەست لەو پلە‌ی شه‌هادەتە نی‌ه
 کە فەرمووده‌کانی تری پێغه‌مبەر (ﷺ) ناماژەیان پێکردوو کە لە پێتاوی
 بەرز کردنە‌وه‌ی ئالای پیرۆزی ئیسلامدا جەنگاوه‌ دژ بە کافران و بی‌اوه‌ران.
 کەسانی تریش هەن کە پلە‌ی شه‌یدی لە‌جۆری یە‌کە‌میان دە‌ست دە‌کە‌وت،
 کە‌سی‌ک بە‌ئاو بجنکێت یان کە‌سی‌ک بە‌دوا‌ی زانستدا بگەرێت ئە‌وه‌ش شه‌هیدە،
 کە‌سی‌ک لە‌پێتاوی بە‌رگری لە‌خاک و ئاو و ناموسیدا بجه‌نگێت و بم‌ریت
 شه‌هیدە، بە‌لام ئە‌وانە ناگە‌نە پلە‌ی قورئان خوێنە‌کە.

٨٥ - عن أبي هريرة (رضي الله عنه) ان رسول الله (ﷺ) قال: ((من القرآن ثلاثون آية شفعت لرجل حتى غفر له وهي تبارك الذي بيده الملك)). (رواه أبو داؤد والترمذي وقال حديث حسن)

واتە: لە‌قورئاندا سی نایەت هە‌یه شه‌فاعەت و تکیان بۆ کە‌سی‌ک کرد
 تابه‌خ‌شرا و خوا لێ خۆش بوو ئە‌ویش سورە‌ی (الملک): ه ﴿تبارک الذي بيده
 الملك﴾. پێشە‌وا (ترمزی) ر‌یوا‌یه‌تی کردوووە لە‌ئێ‌ین عە‌باسە‌وه‌ (رضي الله عنه) فەر‌مو‌وی:
 هە‌ندێ‌ک لە‌ها‌وه‌لانی پێغه‌مبەر (ﷺ) خێمە‌کە‌یان لە‌سەر گۆ‌رێ‌ک هە‌ڵ‌دا
 نە‌یاندە‌زانی کە‌کە‌سی تیا‌یه قورئان دە‌خوێ‌ت (تبارک الذي) تاته‌وا‌وی کرد.
 دو‌اتر ها‌وه‌له‌کە‌ گە‌ر‌ایە‌وه‌ لا‌ی پێغه‌مبەر (ﷺ) وتی: ئە‌ی پێغه‌مبەر‌ی خوا،
 خێمە‌کە‌م لە‌سەر گۆ‌رێ‌ک هە‌ڵ‌دا نە‌مزانی گۆ‌رە‌کە‌ کە‌سی‌کی تیا‌بوو
 سورە‌ی (تبارک) ی خوێ‌ند تاته‌وا‌وی کرد. پێغه‌مبەر‌ی خوا (ﷺ) فەر‌مو‌وی: ئە‌وه
 قە‌لغانە و ئە‌وه‌ ر‌زگار‌کەرە لە‌سزای گۆ‌ر. سزای گۆ‌ر بە‌ئێ‌ی قورئانی پیرۆز
 سابت و جی‌گیرە و حە‌قیقە‌تە: ﴿التَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ
 السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾ (العن‌کاب/٤٦)، واتە: نا‌گری دۆ‌زە‌خە،

به‌یانیان و ئیواران، نشانیان ده‌دریت، یاخود پیایاندا ده‌جزیریت له (جهانی به‌رزه‌خدا) رۆژی قیامه‌تیش فرمان ده‌دریت: ئاده‌ی تاقم و ده‌سته‌ی فیرعه‌ون بڅنه‌ناو ئیش و ئازاری زۆر ناخۆشه‌وه. سوره‌ی (ملک) شه‌فاعت بۆ هاوه‌له‌که‌ی ده‌کات، نه‌وکه‌سه‌ی زۆر ده‌خوینتیه‌وه و له‌خزمه‌تیدایه‌ له‌سزای ناگر رزگاری ده‌کات.

۸۶- عن عائشة (رضی الله عنها) قالت: كان النبي (ﷺ) لا ينام حتى يقرأ الزمر وبني اسرائيل. (رواه الترمذي) واته: له عائشه‌وه (رضی الله عنها) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌ده‌خه‌وت تا سوره‌ی (الزمر) و بني اسرائيل واته سورەتی (البقرة) نه‌خوینتیه‌وه.

۸۷- ((من قرأ والتين والزيتون فانتهي الى آخرها فليقل بلى وانا على ذلك من الشاهدين ومن قرأ لاقسم يوم القيامة فانتهي الى آخرها اليس ذلك بقادر على ان يحيى الموتى فليقل بلى ومن قرأ والمرسلات فبلغ فباي حديث بعده يؤمنون، فليقل آمنا بالله)). (رواه أبو داود والترمذي) واته: هه‌رکه‌س (التين والزيتون) ی خویند و گه‌یشه‌ کۆتاییه‌ که‌ی بابلت (بلى وانا على ذلك من الشاهدين) وهه‌رکه‌س (لا قسم يوم القيامة) ی خویندو گه‌یشه‌ (اليس ذلك بقادر على ان يحيى الموتى) بابلت (بلى) وهه‌رکه‌س (المرسلات) ی خویند و گه‌یشه‌ (فباي حديث بعده يؤمنون) بابلت (امنا بالله) به‌وشیوه‌یه‌ پیوسته‌ له‌سه‌ر که‌سی قورئان خوین که‌بیر و هۆشی ناماده‌بیت.

* نه‌گه‌ر به‌ئایه‌تی ره‌حه‌تدا تبه‌یری داوا‌ی ره‌حه‌تی خوا بکات.

* ئەگەر بەنایەتی سزادا تێبەری داوا بکات خوا بەدووری بکات لێ.

* ئەگەر بەنایەتی پرسێاردای تێبەری وەکو ئەوێ باسێان کرد بلی (بلی).

* ئەگەر بەنایەتی سۆجەدا تێبەری سۆجە و کێنووش ببات.

* ئەگەر بەنایەتی دوو عەدا تێبەری دەستەکانی بۆ ئاسمان بەرز بکاتەو بۆ نزا کردن و پارێناو و ئەگەر نزا که بۆ لادانی ناخۆشی و موسیبه تێک بوو لەبێ دەستی بۆ خوارو وەر بگێرێت. هەموو ئەوانە لە پێغەمبەرەو (ﷺ) هاتوو.

٨٨- عن أنس (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: من قرأ اذا زلزلت عدلت له بنصف القرآن ومن قرأ قل يا ايها الكافرون عدلت له بربع القرآن ومن قرأ قل هو الله احد عدلت له بثلث القرآن. (رواه الترمذي) واته: له ئەنەسەو (رضي الله عنه) لە پێغەمبەری دەگێرێتەو فەرموویەتی: هەر کەس (اذا زلزلت) ی خوێندەو بەرادی نیوێ قورئانە بۆی و هەر کەس (قل يا ايها الكافرون) ی خوێند بەرادی چارەکی قورئانە بۆی و هەر کەس (قل هو الله احد) ی خوێند بەسی یەکی قورئان دەجێت بۆی.

هاوتا بوون بەبەشێک لە قورئان لەسەر بنچینەی ئەو بابەتانەیە کە سۆرەتە کە لەخۆی گرتوو لە مژدەدان و ترساندن و ئاگادارکردنەو. سۆرە (زلزله) ئاگادارکردنەو و ترساندنێ کافران و بیباوەرانی تیا بە بۆ رۆژی دواي کەرۆژێکی ترساناک و تەرازووی کردەوێ کانی تیا دەخرێتە کار. کە نامازە ی ئەوێ تیا دەخوێرێتەو باسی قیامەت نیوێ و باسەکی تری باسی ژیا نیوێ. هەروەها (کافرون) باسی بەرانیەت و خۆبەری کردنە

له کافر و بیباوه ران. سورهی (الاخلاص) باسی عه قیده و بیروباهه ری یه کتا ناسی و یه کتا په رستیه. له فەرمووده ی تر دا ها تووه که پیغەمبەری خوا (ﷺ) پر ساری له ها وه لان (ﷺ) کردووه که کێ ده توانیت له رۆژیکدا قورئان خەم بکات؟ عەرزیا ن کرد: کێ ده وانیت؟ فەرمووی: ناتوانن سێ جار (قل هو الله احد) بخوینن؟ عەرزیا ن کرد: بەلێ. فەرمووی: (قل هو الله احد) سێ یه کی قورئانه، هەر کەس سێ جار بێخوینیت وه کو خەتمیکی قورئانی کردبیت وایه. به تابهتی ئەمه بو ئەو کەسانه یه که هم خویننه وارن.

۸۹- عن عائشة (رضی الله عنها) قالت: قال رسول الله (ﷺ): ((من قرأ بعد صلاة الجمعة قل هو الله احد وقل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ برب الناس سبع مرات اعاده الله من السوء الى الجمعة الاخرى)). (رواه ابن السني - حديث صحيح).

واته: له عائشه وه (رضی الله عنها) فەرمووی: پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویهتی: هەر کەس دوای نوێژی ههینی ههوت جار (قل هو الله احد) و (قل اعوذ برب الفلق) و (قل اعوذ برب الناس) بخوینیت خوا له هه ر خراپه و ناخۆشیه ک تا ههینی داها توو ده یار بێژیت. نوێژی ههینی ههفته ی جار یکه و نوێژیکی تابه ته به خیر و فەر و بهره که تیکێ زۆر، ته واوی نه وهش به کو تایی هه تابه تی به نزا و پارانه وه و قورئان خویندن و یاد ی خوا. ئەو سوره تانه باسی له تا ک و ته نهایی خوا و نزا و پارانه وه و په ناگرتن به خوا له هه ر شه ر و نازا وه و ناخۆشیه ک و به هیوا ی بهره و ام بوونی تا ههینی داها توو. باوه ردار وه کو بازرگانیکێ کارامه و چالا ک وایه هه یج هه ل و کات و بۆ نه یه ک و هو کار ی ک له ده ست خۆ ی نادا ت

بۆ ده سختهستی قازانچ. كه له هه ولدايه بۆ نه وهی خیرینکی زیاتر و بهر ه کات و
فه ری زیاتر بۆ قیامه تی خزی مسۆگه ر بکات.

۹۰ - بعث النبی (ﷺ) رجلاً علی سرية فكان یقرأ لاصحابه فی
صلاتهم فیختم بقل هو الله احد فلما رجعوا ذکروا ذلك للنبی (ﷺ) فقال: سلوه
لاي شيء یصنع ذلك. فسألوه فقال: لانها صفة الرحمن فانا احب ان اقرا بها.
فقال رسول الله (ﷺ): ((اخبروه ان الله یحب)). (رواه مسلم)

واته: پیغمبر (ﷺ) پیاوینکی کرده پێشهوا و نه میری سریه که نهویش
له نوێزه کاندای دوا ی سوره تی فاتحه هه ر نایه تیکی بخوێنایه به (قل هو الله احد)
کۆتایی پێده هینا کاتیک گه رانه وه نه وه یان بۆ پیغمبر باسکرد، نهویش
فه رمووی: پرسیاری لێ بکه ن بۆچی وای کردووه؟ پرسیاریان لێ کرد، وتی:
چونکه نه وه سیفه تی خوای میهره بانه من هه زده که م بیخوینم. پیغمبر (ﷺ)
فه رمووی: هه واتی بده نی که خوا نه وی خوش ده ویت. نه و فه رمووده یه ناماژه
به راده ی تیگه یشتنی قولی هاوه لانی پیغمبر (ﷺ) ده کات بۆ قورئانی بیروز و
شه ریه تی پاکی ئیسلام. زۆر خوێندنه وه ی نه و هاوه له به ریزه له هه موو
رکاتیکدا بۆ سوره ی (الاخلاص) (قل هو الله احد) کارینکی تازه و داهینراو بوو
نه پیغمبر و نه یارانی تر کارینکی وایان نه کردبوو! بیده بوو! به لام بیده و
داهینراوینکی چاک بوو نه که ته نها له بهر نه وه ی که پیغمبر ئیقراری کرد به لکو
چونکه له گه ل رۆحی نه م نایه پاکه دا یه کده گرته وه له به گهوره زانیسی خوا و
خۆشه ویهستی و خۆشویستی نایه ته کانی قورئانی بیروز که تعظیمی سیفاته کانی
خوای گهوره ده که ن. ئیقراره که ی پیغمبر (ﷺ) بۆ کاری نه و هاوه له به ریزه
ده یکاته سونه ت.

٩١ - عن عقبه بن عامر (رضي الله عنه) ان رسول الله (ﷺ) قال: الم تر آيات انزلت هذه الليلة لم ير مثلهن قط ((قل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ برب الناس)) . (رواه مسلم)

واته: له عهقه بهی کوری عامره وه (ﷺ) که پتقمه بهری خوا (ﷺ) فەرموویه تی: ئایا نه تبینی ئایه تانیک ئەمشەو دابه زیوه، هاوشیوهیان نه بینراوه هەرگیز ((قل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ برب الناس)) ه . بێگومان هەموو ئایه تیک یان کۆمه له ئایه تیک له قورئاندا هاوشیوهیان نییه، ئەو دوو سورته سورەتی ئیستیعازه و پهنا گرتنه به خوا ی گهوره، وه دوعا و نزا و پارانه وهیه، نه له ناو قورئاندا نه له ناو عه ره بدا هاوشیوهیان نییه.

٩٢ - عن عبدالله بن عباس (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): اسم الله الاعظم الذي اذا دعي به اجاب في هذه الآية: قل اللهم مالك الملك تؤتي الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتفر من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شيء قدير . (رواه الطبراني)

واته: له عه بدولت لای کوری عه باسه وه (ﷺ) فەرمووی: پتقمه بهر (ﷺ) فەرموویه تی: ناوی هه ره گه وه ی خوا که نه گه ر پنی بانگ بکریت وه لام ده داته وه لهم ئایه ته دایه: خوا به تو خوا وه نی هەموو شتی کیت، ده سه لات ده به خشیت به هه رکه سینک بهتو یت و ده سه لات وه رده گریته وه له هه رکه سینک بهتو یت. هه رکه س بهتو یت بالا ده ستی ده که یت، هه رکه سینکیش بهتو یت زه لیل و بیده سه لات و ژێرده ستی ده که یت. هه رچی خێر هیده هه ره به ده ستی تو یه، بێگومان تو ده سه لات داریت به سه ره هەموو شتی کدا.

خوای گه‌وره نه‌وه‌د و نو ناوی هه‌یه هه‌ر که‌س له‌به‌ری بکات ده‌چینه به‌هه‌شته‌وه. له‌به‌ر کردنی بریتیه له‌ده‌رخستیان و کارپێکردنیان و ئه‌نجامدانی ئه‌وه‌ی که فهرمانی پێده‌که‌ن. خوای گه‌وره له‌ناویاندا ناوی هه‌ره‌گه‌وره و مه‌زنی خو‌ی شاردۆته‌وه و نادیاره. ئه‌م فهرموده‌یه و چه‌ندین فهرموده‌ی تر ناما‌ژه به‌هه‌ندی‌ک نایه‌ت ده‌که‌ن که‌ناوی هه‌ره‌گه‌وره‌ی خوای گه‌وره له‌وشوێناه‌دایه، له‌قورنانی پیرۆزدایه.

دەروازە ی نۆیەم

کەڕێ وەرگرتن لەسەر

قورئان خوێندن و دوعا کردن پێی

٩٣- عن جابر بن عبد الله (رضي الله عنه) قال: دخل رسول الله (ﷺ) فاذا قوم يقرأون القرآن قال: ((اقرأوا القرآن وابتغوا به الله عز وجل من قبل ان يأتي قوم يقيمونه اقامة القدح يتعجلونه ويتأجلونه)). (رواه الامام احمد وابوداؤد)

واته: لە جابری کوری عەبدوللأوه (رضي الله عنه) فەرمووی: ییغەمبەری خوا هاتە ژووڕەوێ کەسانیک قورئانیان دەخویند، فەرمووی: قورئان بخوین، مەبەستان پێی خوای گەوڕەبێت پێش ئەوێ گەلێک بێت کە بە کاری بهێنن وەکو پەرداخیکی ئاویان کەبۆ خواردنەوێ هەرشتیکی بە کاردیت، پەلەیانە لێی و دواى ناخەن. لێکچوواندنی قورئان خویندنی ئەو (قەوم)ە بەپەرداخیکی کە بۆ تیرکردنی شەهوەت و ئارەزوواتی خۆی و دەستخستنی مال و سامان یان شوهرەت و ناوبانگ....

٩٤- عن عمران بن حصين (رضي الله عنه) انه مر على قاصٍ يقرأ ثم سأل فاسترجع ثم قال: سمعت رسول الله (ﷺ) يقول: من قرأ القرآن فليسال الله به فانه سيجيء اقوام يقرأون القرآن يسألون به الناس. (رواه الترمذي وحسنه)

واته: لە عیمراڤی کوری حصینەوێ دەگێڕنەوێ کەتپەرپوێ بەلای چیرۆکخوانیکدا، قورئانی دەخویند پاشان داوای دەکرد (دیارە ئەو کەسە

مەبەستی پاره پەیداکردن بوو بە قورئان خوێندنه‌که‌ی عیمران گه‌ڕایه‌وه بۆ‌لای و فەرمووی: من له پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بیستوووه که ده‌یفه‌رموو: هه‌ر که‌سی‌ک قورئانی خوێند باته‌نها داوای له‌خوا بێکات که‌سانیک دێن قورئان ده‌خوێنن داوای له‌خه‌لکی بێده‌که‌ن (واته به‌کری ده‌خوێنن) .

له‌قورئانی پیرۆزدا نه‌هی کراوه له‌وه‌ی که‌ئهم قورئانه بو‌ مەبەستی دنیایی و بزویی ژيان به‌کاربه‌یتريت و قورئان خوێن ده‌ست له‌خه‌لکی پان بکاته‌وه، چونکه قورئان بۆ‌ئه‌وه نه‌هاتۆته‌ خواره‌وه به‌لکو بو‌ ریتومایی و هیدایه‌تدانی خه‌لک هاتوووه ر‌ه‌حه‌ت و نوور و‌رووناکیه پێوسته‌ موس‌لمان ته‌نها داوا له‌خوا بکات و مەبەستی به‌ده‌سته‌یتانی ر‌ه‌زامه‌ندی خوا ییت.

مەبەست له (استرجاع) (انا لله وانا اليه راجعون) وتنه واته: عیمران نه‌وه‌ی به‌ موصیبه‌ت زانی که‌یینی که‌سی‌ک قورئان ده‌خوێنیت به‌مەبەستی ده‌ستخستی پاره و پول که‌چهند زۆرن نه‌وانه له‌ئه‌م‌رۆدا.

٩٥ - عن أبي سعيد (رضي الله عنه) قال: كنا في مسير لنا فزلنا فجاءت جارية فقلت ابن سيد الحي سليم فهل معكم راق؟ فقام معها رجل فرقاه بام القرآن فذكر للنبي (ﷺ) فقال: وما يدريه انها رقية؟ (رواه البخاري)

واته: له‌ئە‌ه‌بی سه‌عیدی خودریه‌وه (رضي الله عنه) فەرمووی: له‌کاروانیه‌کدا ده‌رۆشتین له‌شوێنیک دابه‌زین که‌نیزه‌کی‌ک هات ووتی: کۆری گه‌وره‌ی هۆز نه‌خۆشه (مار پێوه‌ی دابوو) ئایا که‌سی‌کتان له‌گه‌لدا هه‌یه چاره‌سه‌ر و نزا به‌کی لا‌ییت؟ پیاوێک له‌گه‌لدا هه‌ستا و چاره‌سه‌ری کرد به‌ (ام القری) واته سورهی فاتحه و چاک بووه‌وه. نه‌وه‌ی بز پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) باسکرد، فەرمووی: نه‌و به‌چیدا

دہزانیٹ نہوہ (رقیہ) و چارہ سہرہ؟ تہواو کہری فہرموودہ کہ لہرپوایہ تیکی تردا بہم شتہرہ یہ: کاروانہ کہ داوایان لہناوایہ کہ کردوہ کہ میوانداریان بکات، رازی نہ بوون کہ میوانداریان بکن، بہلام کہ داوایان لیگردن نزایہ ک بو مارانگازیکیان بکن. ہاوہلہ ہر پڑہ کہش داوای کری و بہرامبہریکی کرد لہ پاداشتی نہوکارہ دا. دواۓ چاک بوونہوہی نہخوشہ کہ کری خوی وەرگرت لہمہر و مالات. کاتیک نہوہیان بو یغمبر (ﷺ) باسکرد، فہرمووی: (واضر بوا لی منها بسم) واتہ: پشکیکم بدہنی لئی کہ پیشکەش بہ ہاوہلہ کہ کرابوو. نہوہ خودی قورٹانہ کہ نیبہ چارہ سہر و شیفای بدات بہلکو تہنہا خوی گہورہ یہ کہ شیفای بہخش و چارہ دوزہ و ہمووشت بہدہستی خویہ تی ﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلَّمَ بِهِ الْمَوْتَىٰ بَل لِّلَّ الْأَمْرُ جَمِيعًا﴾ (الرعد/۳۱) واتہ: نہ گہر قورٹانیک بیت، شاخہ کانی بی بجولتیریت و زہوی پی ببردیت یان قسہی لہ گہل مردوودا پی بکریٹ. بہلکو ہموو کاریک تہنہا بو خواہ. نایا نہوانہی باوہردار بوون بی ہیوانہ بوون کہ نہ گہر خوا بیویستایہ ہیدایہ تی ہموو خہلکی دہدا.

لہ گہل نہوہ شدا کہ خوی گہورہ لہناو قورٹاندا ہندیک نہیتی و فہر و بہرہ کاتی حہشارداوہ نہ گہر ہہر کام لہوانہ یہ کانگریٹ لہ گہل کاتی دیاریکراودا و لہلایہن کہسانیکی باوہردارہوہ بجولتیریت نہخوشہ چاک دہبیتہوہ و شیفای بودیت ﴿وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ (الاسراء/۸۲) واتہ: دادہ بہزنین لہقورٹان نہوہی کہ دہبیتہ شیفای و رحمت بو باوہرداران ستہمکاران جگہ لہ زیاعہندی ہیچ زیادناکەن.

(رقیة) چاره‌سه‌ریکی ده‌روونیە سوود و قازانجی به‌ئه‌زمون سه‌لاوه زانایانی ده‌روناسی و پزیشکه‌کان جه‌ختیان له‌سه‌ر کردۆته‌وه کاریگه‌ری ته‌نها بۆ ده‌رد و نه‌خۆشیه‌ ده‌رونیه‌کان نییه به‌لکو بۆ نه‌خۆشیه‌ جه‌سته‌یی و نه‌ندامیه‌کانیشه که هۆکاره‌که‌ی ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ هۆکاری ده‌روونی وه‌کو ترس و هاوشیوه‌کانی که پێوستی به‌ دل‌ئارامی نه‌خۆش هه‌یه، ده‌بێته هۆی لادانی دوودلی و تیکچوونی باری ده‌روونی.

۹۶- عن عبدالله بن عباس (رضی الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ان احق ما اخذتم عليه اجرا كتاب الله. (رواه البخاري)

واته: له عه‌بدوللای کوری عه‌باسه‌وه (رضی الله عنه) فه‌رموی: یڤه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: ئه‌وه‌ی که‌شایسته‌بێت کرێی له‌سه‌ر وه‌ر بگرن کتێبه‌که‌ی خواجه. ئه‌بو له‌یسی سه‌مه‌رقه‌ندی له‌کتیبی (بستان العارفین) وتویه‌تی: فێر کردن سی جۆره:

۱- بۆ (حسبة) به‌ومانایه‌ی به‌هیاوی پاداشتی خوا.

۲- به‌رامبه‌ر به‌کرێه‌که‌.

۳- بۆ مه‌رج، ئه‌گه‌ر دیاریه‌کی پێشکه‌ش بکریت وه‌ریده‌گریت.

یه‌که‌میان پاداشتی هه‌یه، ئه‌وه‌ کاری یڤه‌مبه‌رانه‌ (سلاوی خویان لینیّت). دووه‌میان رای جیاوازی له‌سه‌ره‌ هاوه‌لانی پێشیمان فه‌رمویانه: دروست نییه‌ کسێ وه‌رگرتن له‌به‌رامبه‌ر فێر کردن، له‌به‌رئه‌وه‌ی که‌ یڤه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: ((بلغوا عني ولو اية)) واته: له‌جیاتی من

بیگەینن ئەگەر یەك ئایەتیش بێت. كۆمەلنکی تر لە زانایانی دروایی و توویانە دروستە وە و توویانە باشترە بۆ مامۆستا و فێرکار کرێ بەمەرجی بگرت بۆلەبەرکردن و فێرکردنی نووسین، ئەگەر مەرجی دانا بۆ فێرکردنی قورئان هیواخوازم هیچی تیانەبێت، چونکە مسولمانان ئەویان بۆ ماوەتەو پێستیان بێتەتی. بەلام سێهەم دروستە لای هەمووان، چونکە یتەمبەر (ﷺ) مامۆستای مەروفاوەتی بوو و دیاری وەرگرتوووە فەرموودی باسی مارانگازە کە رۆشنە کە سورە ی فاتحەیان بەسەردا خویند و چاک بوووە و دیاریاندا بەهاوەلە کە و یتەمبەرش (ﷺ) کەبێستی فەرمووی: ((واضربوا لی معکم فیها بسهم)) پشکیان بۆ دانا بەلکو ئەمەش تەواوە کەری فەرموودە کە ی پێشتر بێت کە باسی مارانگازە کە بوو، بەلام دوعا و نزاکردن بگرت بە پێشە و کاسی و لافیتە هەلواسین ئەو یە کە یتەمبەری خوا (ﷺ) قەدەغە ی کردوووە لە فەرموودە کانی ژمارە (۹۳ و ۹۴).

۹۷- عن عائشة (رضی اللہ عنہا) قالت: کان النبی (ﷺ) اذا اشتکی یقرأ علی نفسه بالمعوذتین وینفث فلما اشد وجعه کنت اقرأ علیه وامسح بیده رجاء برکتها. (رواه الثلاثة)

واتە: لە عایشەو (رضی اللہ عنہا) فەرموویەتی: یتەمبەر (ﷺ) ئەگەر نازاریکی هەبوا یە هەردوو سورە ی (معوذتین) ی بەسەر خۆیدا دەخویند و فووی دەکرد، کاتێک نازارە کە ی زیادی بکەردایە من بەسەریدا دەخویند مەسح بەدەستی دەکرد بەهیوای فەر و بەرە کەت. لەم فەرموودەدا بەلگە ی ئەو هەیه کە زۆر پێوستیمان بە رقیە و نزاکردن هەیه. ئەگەر یتەمبەری خوا (ﷺ) بەهیوای شیفای خوایی بێت لەمیانە ی خویندنی هەردوو سورەتی (قل اعوذ برب الفلق

وقل اعدوا برب الناس) نهوا مسولمانانی تر زور زیاتر محتاجن بهو نزا کردند. نهو هتا عائشه نزا و قورنان به‌سهر پیغمبه‌ردا (ﷺ) ده‌خورتیت که‌سهررداری همه‌موو مرو‌فایه‌تیه، به‌وه‌ش هیواخوازه هه‌ندیک له پیروزی پیغمبه‌ری به‌ریکه‌ویت به‌مه‌سح کردنی ده‌سته بیروزه‌کانی.

۹۸- عن أبي بن كعب (رضي الله عنه) قال: كنت عند النبي (ﷺ) فجاء اعرابي فقال: يا نبي الله ان لي أخوا وبه وجع، قال: وما وجعه؟ به لم، قال (ﷺ) فأتني به فوضعه بين يديه فعوده النبي (ﷺ):

۱- الفاتحة (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * إِلَهِكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ * اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ) الفاتحة/ ۱-۷.

۲- اربع آيات من اول سورة البقرة. ﴿الم * لَكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ * الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ * وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ﴾ البقرة/ ۱-۴.

۳- والهمكم اله واحد+ اية الكرسي. ﴿وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ البقرة/ ۱۶۳ ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ البقرة/ ۲۵۵

٤- وثلاث آيات من آخر سورة البقرة. ﴿لَلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفَوُا يُحَاسِبِكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفِرُّ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ * لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ البقرة/٢٨٤-٢٨٦.

٥- واية من آل عمران ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَانِمًا بِالْقُسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ آل عمران/١٨.

٦- واية من سورة الاعراف ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ الاعراف/٥٤.

٧- وآخر سورة المؤمن ﴿فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمُ * وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ * وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾ المؤمن/١١٦-١١٨.

٨- وَاية من سورة الجن: ﴿وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾ الجن ٣.

٩- وعشر آيات من اول سورة الصافات ﴿وَالصَّافَّاتِ صَفًّا * الزَّاجِرَاتِ زَجْرًا * فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا * إِنَّ إِلَهُكُم لَوَاحِدٌ * رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا * وَرَبُّ الْمَشَارِقِ * إِنَّا زَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ * وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ * لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ * إِلَّا مَن خِطَفَ الْخَطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ﴾ الصافات/ ١- ١٠.

١٠- وثلاث آيات من سورة الحشر. ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ * هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ * هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ الحشر/ ٢٢- ٢٤.

١١- وقل هو الله أحد ومعوذتين. ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ الإخلاص/ ١- ٤. و﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ * مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ * وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ * وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ * وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ الفلق/ ١- ٥. و﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْغِيَةِ وَ النَّاسِ﴾ الناس/ ١- ٦.

فقام الرجل كأنه لم يشك قط. (أخرجه عبدالله بن احمد في زوائد المسند بسند حسن) واته: له نوبه كورى كه عبوه (ﷺ) فهرموى: لای یتغمبر (ﷺ)

بووم نه عرابيهك (ده وارنشين) هاته خزمهت پيغمبر (ﷺ) و وتي: نهى پيغمبرى خوا برايه كم هديه نازاريكى هديه، فمرووى: نازاره كهى چيه؟ وتي: جوړيك له تيكچورونه يان (مَس) كراوه، فمرووى: بيهينه. هينايه برده ستى و دايئا، پيغمبر (ﷺ) نهى نايه تانهى به سهر دا خويند:

۱- سوره تى فاتحه.

۲- چوار نايهت له سهره تى سوره تى (البقرة) .

۳- والهكم اله واحد. الله لا اله الا هو الحي القيوم، لاتأخذه سنة ولا نوم.... تا كوتايى ايه الكرسي.

۴- سى نايه تى كوتايى سوره تى (البقرة) .

۵- نايه تى ۱۸ له سوره تى (آل عمران) ﴿ شهد الله انه لا اله الا هو والملئكة وارلوا العلم قائما بالقسط..... ﴾ تا كوتايى نايه ته كه.

۶- نايه تى (۵۴) له سوره تى (الاعراف): ﴿ ان ربكم الله... ﴾ تا كوتايى.

۷- كوتايى سوره تى (المؤمنين) (۱۱۶-۱۱۸): ﴿ فتعالى الله .. ﴾ تا كوتايى.

۸- نايه تيك له سوره تى (الجن): ﴿ وانه تعالى جد ربنا ما اتخذ صاحبة ولا ولدا ﴾ نايه تى ژماره ۳ .

۹- ده نايهت له سهره تى سوره تى (الصافات): ﴿ والصافات صفا، فالزاجرات زجرا، ..... الا من خطف الخطفة فاتبعه شهاب ثاقب ﴾ .

١٠- سى ئايەتى كۆتايى سورەتى (الحشر): ﴿ هو الله الذي لا اله.... ﴾

تا كۆتايى.

١١- سورەتى (قل هو الله احد وقل اعوذ برب الفلق) و(قل اعوذ برب

الناس)

پاوه كه ههستايه سهريى وه كو نهوهى كه پيشتر هيچى نهبووييت.

ئەو ئايەتە تانە كە پێغه مەھر (ﷺ) هەڵبژاردن تايەتمەندى ئەوەيان هەيه
 كەخواى گەوره واى داناو. چارەسەر بەقورئان كاريكى زۆر باشە و پێجەوانە
 نيه و دژنيە بەبەكارهتايى چارەسەرى پزىشكى، بەلكو پێغه مەھر (ﷺ)
 فەرمانداوه كەبگەرێن بەدواى چارەسەردا: ((ان لكل داء دواء فاذا وقع الدواء
 على الداء برىء المريض باذن الله)) (رواه مسلم واحد) واتە: هەموو نەخۆشيهك
 دەرمانى خۆى هەيه ئەگەر دەرمانەكە كەوتە سەر دەر د و نەخۆشيهكە ئەوا
 نەخۆشيهكە چاك دەبێتەوه بەپشتيوانى خوا.

٩٩- عن عائشة (رضي الله عنها) قالت: كان النبي (ﷺ) اذا اوى الى فراشه كل

ليلة جمع كفيه ثم نفث فيهما فقرأ قل هو الله احد وقل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ
 برب الناس ثم يمسح بهما ما استطاع من جسده يبدأ بهما على رأسه ووجهه وما
 اقبل من جسده يفعل ذلك ثلاث مرات. (رواه البخاري)

واتە: لە عایشەو (رضي الله عنها) فەرمووی: پێغه مەھر (ﷺ) کاتێک دەچوو سەر

جینگای خەوتن هەموو شەویك هەردوو لەبى دەستی کۆدەکردەوه وپاشان فووی
 دەکرد پایاندا و سورەتى (قل هو الله احد و، قل اعوذ برب الفلق و، قل اعوذ

بر ب الناسی ده خویند و مہسحی ھەموو جہستہی پئدہ کرد چہند دەستی بگہ یشتابہ، سەرەتا لەسەر و دەم و چاویەوہ دەستی پئدہ کرد تا ئەوہی دەستی پئدہ گەیشت، سێ جار ئەوہی دە کرد. لە فہرمودہیہ کی تر دا کہ یوایەتی پئشہوا ترمزی و ئەبو دائود و دارمی لە عروہی کوری نەو فل کہ لە باوکیەوہ گێراویەتیەوہ کہ بە پئغەمبەری وتووہ: ئەی پئغەمبەری خوا (ﷺ) شتیکم فێرکە بیلیم کاتیک چوو مە سەر جینگای خەوتن، فہرمووی: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ بخوینە بەریوونە لە شێرک. فوێ کردن بە ھەردوو دەستدا و مەسح کردنی ھەموو جەستە کینایەہی بۆ کو کردنەوہی بەرە کاتی نزا و دوعاکە و دابەشکردنەتی بەسەر لاشەدا. ئەوہش تەنھا بۆ ئەوہیہ کہ بێر و ھۆشی مسولمانان لە کاتی نزا کردندا کویت و بەملا ولادا نەروات.

۱۰۰ - عن شداد بن اوس (رضی اللہ عنہ) قال: قال رسول اللہ (ﷺ): ما من مسلم يأخذ مضجعة فيقرأ سورة من كتاب الله تعالى الا وكل الله به ملكاً يحفظه فلا يقربه شيء يؤذيه حتى يهب متى هب. واته: له شہدادی کوری ئەوسەوہ (رضی اللہ عنہ) فہرمووی: پئغەمبەری خوا (ﷺ) فہرمووی: ھەر مسولمانیک جینگای خۆی بگرت و سورەتیک لە کتیبەکە ی خوا دەخوینت بنگومان خوا ی گەرە فریشتەیک تایبەت دەکات بۆ ئەوہی بیارتزیت ھێج شتیک لێی نزیک ناییتەوہ نازاری بدات تا ھەل دەستت ھەرکات ھەستا بۆ ھەر ئایەتیک یان سورەتیک یان ووشەیک بەلکو بۆ ھەموو پیتیک فریشتە ی تایبەت ھەہیہ کہ لە خزمەت ئەو ئایەت یان سورەت یان ووشەہی ھەرکەس بیخوینتەوہ ئەو فریشتە دادەبەزیتە خواوہو بۆ ئەوہی ھەرکاریک خوا پێی دەسپرت بیکات بۆ خوینەر جا پاراستنی بیت یان فەدەغە کردنی شەیتانەکان لێی یان دوورخستەوہی

له شهڕ یان کوفر یان مژده‌ی پاراستی له‌ناگر پێده‌ده‌ن، مردن له‌سه‌ر ئیمان و باوه‌ر نه‌گه‌ر خوا مردنی بۆ نووسیوو. نه‌و تایبه‌قه‌ندیه‌ هه‌موو کەس هه‌ستی پێناکات، خوای گه‌وره‌ نه‌پیه‌ کانی داده‌نیت لای هه‌ر کەس بیه‌وێت، چونکه‌ توانا و زانایه‌ و هه‌موو شتێک لای خوێه‌تی و بۆخۆی ده‌گه‌ڕێته‌وه‌. هه‌یج کەس جگه‌ له‌ خوا ناتوانیت فه‌زل و گه‌وره‌یی خۆتێنه‌وه‌ی سوره‌ی (الک‌ه‌ف) له‌ڕۆژی هه‌ینیدا ده‌رب‌ج‌ات و خۆتێه‌ره‌ کە ی له‌فیته‌ی ده‌جال پارێزراو بکات، که‌ یه‌مه‌به‌ر (ﷺ) له‌فهرمووده‌ ش‌یرینه‌ کانی‌دا باسی لیه‌ کردووه‌ به‌ه‌یوان له‌خ‌یر و فه‌ر و به‌ره‌ کاتی نه‌و قورئانه‌ بیه‌ش نه‌بین و له‌قیامه‌ت‌دا خوا ره‌حمان پێکات و کاروباری د‌ونیاشان بۆ ئیصلاح بکات.... ((رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ)) په‌روه‌ر د‌گارا له‌ د‌ونیا چاکه‌ و خ‌یر و خ‌وشیمان بێ بیه‌خشه‌ و له‌ڕۆژی دووایش‌دا چاکه‌ و خ‌یر و خ‌وشی، وه‌پارێزراومان بکه‌ له‌سه‌زای ناگر ئامین.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين ...

له‌کۆتاییدا پ‌ت‌ویسته‌ بل‌یین ئایا کاتی نه‌وه‌ نه‌هاتووه‌ باوه‌ر‌داران د‌لیان داچله‌ک‌یت و د‌لیان پ‌ر‌یت له‌خشوع‌ بۆ قورئان و زیک‌ری خوا وه‌نه‌چ‌ته‌ ر‌یزی که‌سێک که‌ کتابی ناسمانیان بۆهات، به‌لام ف‌ه‌رام‌وش و پ‌شت‌گ‌ویان خ‌ست، هه‌روه‌ک خ‌وای گه‌وره‌ ده‌ف‌ه‌رم‌و‌و‌یت: ﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ (الح‌دی‌د/ ١٦).

پیرست

لاپەرە	بابەت
۳	پێشه‌کی
۴	پێشه‌کی دانەر
۷	دەروازە‌ی بە‌کم پاداشت و پلە‌وی‌پە‌ی خۆ‌پێ‌ندە‌و‌ی قورئان
۱۷	دەروازە‌ی دوو‌هم فێ‌ربوون و فێ‌رکردنی قورئان
۳۳	دەروازە‌ی سێ‌هە‌م لە‌بەر‌کردنی قورئان
۴۷	دەروازە‌ی چوارە‌م کار‌کردن بە‌ قورئان
۷۵	دەروازە‌ی پێ‌نجە‌م شی‌واز و نادابی خۆ‌پێ‌ندە‌و‌ی قورئان
۹۱	دەروازە‌ی شە‌شە‌م وێ‌رە‌کانی قورئان و خە‌تم‌کردنی
۱۰۳	دەروازە‌ی حە‌وتە‌م قورئان خۆ‌پێ‌ندن لە‌ نوێ‌ژدا
۱۱۵	دەروازە‌ی هە‌شتە‌م فە‌زل و خێ‌ری هە‌ندێ‌ سورە‌تی دی‌اری‌کراو
۱۳۱	دەروازە‌ی نۆ‌هە‌م کری وەر‌گرتن لە‌سەر قورئان خۆ‌پێ‌ندن و دو‌عا‌کردن پێ‌ی
۱۴۳	پیرست